

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Županija Posavska

STRATEGIJA RAZVOJA ŽUPANIJE POSAVSKE 2021.-2027.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

**Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC**

Strategija razvoja pripremljena je uz potporu Projekta integriranog lokalnog razvoja (ILDP), koji predstavlja zajednički projekt Vlade Švicarske i Razvojnog programa Ujedinjenih nacija u Bosni i Hercegovini (UNDP).

Sadržaj Strategije razvoja, kao i nalazi prikazani u njoj, ne odražavaju nužno stavove ILDP-a, Vlade Švicarske ili UNDP-a.

SADRŽAJ

UVOD	382
METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE	383
1. STRATEŠKA PLATFORMA	383
1.1. IZVOD IZ SITUACIJSKE ANALIZE	383
1.1.1. Zemljopisne i prirodne karakteristike	383
1.1.2. Demografske karakteristike i kretanja	384
1.1.2.1. Struktura stanovništva	385
1.1.2.2. Prirodni priraštaj i migracije	385
1.1.2.3. Ključni razvojni problemi potrebe u području demografije	386
1.1.3. Pregled stanja i kretanja u gospodarstvu	386
1.1.3.1. Razina razvijenosti	386
1.1.3.2. Vanjskotrgovinska razmjena	387
1.1.3.3. Investicije	387
1.1.3.4. Analiza poslovnih subjekata	388
1.1.3.5. Analiza poslovanja gospodarskih subjekata	388
1.1.3.6. Stanje poduzetničke infrastrukture	388
1.1.3.7. Indeks industrijske proizvodnje	389
1.1.3.8. Trgovina na veliko i malo	389
1.1.3.9. Prijevoz i skladištenje	389
1.1.3.10. Poljoprivreda	390
1.1.3.11. Šumarstvo	391
1.1.3.12. Građevinarstvo	391
1.1.3.13. Turizam	391
1.1.3.14. Ključni razvojni problemi i potrebe u području gospodarstva	393
1.1.4. Tržište rada	394
1.1.4.1. Zaposlenost	394
1.1.4.2. Prosječna neto plaa	395
1.1.4.3. Nezaposlenost	395
1.1.4.4. Mirovine	395
1.1.4.5. Ključni razvojni problemi i potrebe u području tržišta rada	396
1.1.5. Obrazovanje	396
1.1.5.1. Predškolski odgoj i obrazovanje	396
1.1.5.2. Osnovni odgoj i obrazovanje	397
1.1.5.3. Srednje obrazovanje	397
1.1.5.4. Visoko obrazovanje	398
1.1.5.5. Obrazovanje i obuka odraslih	398
1.1.6. Kultura, sport i slobodno vrijeme	398
1.1.6.1. Kultura i kulturno-povijesno nasljeđe	398
1.1.6.2. Sport	399
1.1.7. Zdravstvena i socijalna zaštita	399
1.1.7.1. Zdravstvena zaštita	399
1.1.7.2. Socijalna zaštita	401
1.1.8. Civilno društvo	402
1.1.9. Sigurnost građana	403
1.1.10. Ključni razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja	404

1.1.11. Prometna infrastruktura	408
1.1.12. Stanje tehničke infrastrukture	409
1.1.12.1. Elektrodistributivna mreža i proizvodnja električne energije	409
1.1.12.2. Poštanski promet i telekomunikacije	409
1.1.12.3. TV i radijski emiteri	409
1.1.13. Komunalna infrastruktura	410
1.1.14. Vodoopskrba	410
1.1.15. Odvodnja otpadnih voda	411
1.1.16. Opskrba toplotnom energijom	411
1.1.17. Javna rasvjeta	411
1.1.18. Stambeni fond	411
1.1.19. Stanje usluga i ljudskih resursa županijske uprave	412
1.1.20. Ključni problemi i potrebe u području javne i tehničke infrastrukture	412
1.1.21. Opće stanje okoliša Županije Posavske	413
1.1.21.1. Zrak	413
1.1.21.2. Vode i otpadne vode	413
1.1.21.3. Zemljište	414
1.1.21.4. Šume	414
1.1.22. Upravljanje otpadom	415
1.1.23. Zaštićena područja	415
1.1.24. Energetska učinkovitost i obnovljivi izvori energije	416
1.1.25. Prostorno-planska dokumentacija	416
1.1.26. Ključni razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša	417
1.1.27. Analiza proračuna	418
1.1.27.1. Prihodi, tekući i kapitalni grantovi i primici	418
1.1.27.2. Proračunski rashodi	418
1.1.28. Financiranje razvojnih aktivnosti	418
1.1.29. Projekcije proračuna	419
1.1.30. Projekcije izvora financiranja strategije	419
1.2. SWOT ANALIZA	420
1.3. STRATEŠKI FOKUSI	422
1.4. VIZIJA	426
1.5. STRATEŠKI CILJEVI S INDIKATORIMA	426
2. PRIORITETI I MJERE S INDIKATORIMA	428
2.1. Prioriteti za strateški cilj 1	428
2.1.1. Prioritet 1.1. s indikatorima i mjerama	429
2.1.2. Prioritet 1.2. s indikatorima i mjerama	432
2.1.3. Prioritet 1.3. s indikatorima i mjerama	435
2.2. Prioriteti za strateški cilj 2	436
2.2.1. Prioritet 2.1. s indikatorima i mjerama	437
2.2.2. Prioritet 2.2. s indikatorima i mjerama	438
2.2.3. Prioritet 2.3. s indikatorima i mjerama	440
2.3. Prioriteti i mjere za strateški cilj 3	442
2.3.1. Prioritet 3.1. s indikatorima i mjerama	442
2.3.2. Prioritet 3.2. s indikatorima i mjerama	444
3. STRATEŠKI PROJEKTI	446
4. INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR	448

5.	INSTITUCIJSKI I ORGANIZACIJSKI OKVIR.....	451
6.	PLAN PROVEDBE, PRAĆENJA, IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE	451
6.1.	Provedba	452
6.2.	Monitoring i izvještavanje	453
6.3.	Evaluacija.....	453
7.	PRILOZI.....	454
	Prilog 1: Detaljan pregled mjera	454
	Prilog 2: Sažeti pregled strateškog dokumenta	481
	Prilog 3: Veza sa drugim planskim dokumentima	490
	Prilog 4: Lista skraćenica	498
	Prilog 5: Situacijska analiza Županije Posavske	498

UVOD

U skladu s odredbama Zakona o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Zakon) 1 i Uredbe o izradi strateških dokumenata Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Uredba) 2 Vlada Županije Posavske donijela je Odluku o izradi Strategije razvoja Županije Posavske 2021.-2027.³ (u dalnjem tekstu Strategija).

Prema navedenom Zakonu i Uredbi, Strategija je integrirani, multisektorski strateški dokument Županije Posavske (u dalnjem tekstu: Županija ili ŽP) koji definira javne politike, usmjerava razvoj područja Županije, te utvrđenim strateškim ciljevima i prioritetima predstavlja putokaz za sveukupni razvoj Županije.

U prvom koraku procesa izrađena je strateška platforma, koja se sastoji od: situacijske analize, uključujući i osrt na stanje i usklađenost prostorno-planske dokumentacije, vizije razvoja i strateških ciljeva s indikatorima. U procesu izrade Strateške platforme razmatrana je radna verzija Strategije razvoja Federacije BiH, kako bi se usuglasili strateški ciljevi na razini Županije sa strateškim ciljevima Federacije BiH. U procesu izrade Strategije uključene su i jedinice lokalne samouprave u sastavu Županije, kroz sastav formiranih radnih i savjetodavnih tijela, kako bi se u Strategiji na razini Županije reflektirale i razvojne potrebe jedinica lokalne samouprave. Pored koordinacije i usuglašavanja razvojnih ciljeva Županije s razvojnim ciljevima Federacije BiH i jedinica lokalne samouprave u sastavu Županije pri izradi Strateške platforme razmatrani su i dokumenti koji odražavaju razvojne prioritete Bosne i Hercegovine (u dalnjem tekstu BiH), utvrđene u procesu europskih integracija, kao i globalno prihvачene ciljeve održivog razvoja.⁴

U procesu izrade Strategije koriste se principi planiranja utvrđeni Uredbom o izradi strateških dokumenata Federacije BiH, od kojih izdvajamo:

- otvorenu metodu koordinacije u Federaciji BiH (OMK)
- vertikalnu i horizontalnu koordinaciju nadležnih institucija u procesima razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u FBiH i usklađenosti razvojnih prioriteta
- ravnopravnost spolova i jednakе mogućnosti za sve građane FBiH
- partnerstvo, javnost i transparentnost u procesu razvojnog planiranja.

Strategija je osnova za izradu trogodišnjih akcijskih planova, smjernica, smjernica za trogodišnje planiranje rada, programa javnih investicija (PJI), trogodišnjih i godišnjih planova rada ministarstava i organa uprave, te dokumenta okvirnog proračuna (DOP) i godišnjeg proračuna.

¹Službene novine FBiH, 32/17.

²Službene novine FBiH, 94/2019.

³Narodne novine Županije Posavske, 2/2020.

⁴Strategija razvoja FBiH usaglašena je s Okvirom za implementaciju ciljeva održivog razvoja u BiH, koji odražava pravce i akceleratore za provedbu Agende 2030.

METODOLOGIJA IZRADE STRATEGIJE

Uredbom o izradi strateških dokumenata definirana je metodologija kojom su propisani koraci u procesu izrade i sadržaj strateških dokumenata, sa sljedećim fazama:

- a) izrada strateške platforme
- b) određivanje prioriteta i mjera
- c) identifikacija strateških projekata
- d) provjera međusobne usklađenosti strateških dokumenata u Federaciji BiH
- e) izrada indikativnog financijskog okvira za provedbu strateških dokumenata
- f) definiranje načina provedbe, praćenja, izvještavanja i evaluacije strateških dokumenata
- g) usvajanje strateških dokumenata uz prethodnu provedbu procesa konzultacija.

Ured za razvoj i europske integracije Županije Posavske (u dalnjem tekstu Ured) koordinira proces izrade Strategijeosiguravajući tehničku i stručnu potporu u procesu izrade Strategije. Putem formiranog radnog tijela, Županijskog odbora za razvoj i savjetodavnog tijela, Vijeća za razvojno planiranje i upravljanje razvojem Županije Posavskeosigurano je sudjelovanje svih relevantnih institucija Županije i socioekonomskih partnera, jedinica lokalne samouprave, poslovne zajednice, nevladinog sektora, te ostalih zainteresiranih strana.

Proces izrade Strategije počeo je analizom svih strateških dokumenata koji su bili dostupni s viših i nižih razina vlasti, te strateških dokumenata proizašlih iz procesa europskih integracija i međunarodno prihvaćenih globalnih ciljeva održivog razvoja.

Tijekom procesa izrade Strateške platforme održane su dvije sjednice/radionice Županijskog odbora za razvoj Županije Posavske. Tijekom prve radionice, koja je održana 22.6.2020. godine, razmatrane su podloge, izvori i radni plan za prikupljanje podataka za situacijsku analizu. Na drugoj radionici, održanoj 13.7.2020. godine, razmatrani su elementi radne verzije Strateške platforme (nalazi Situacijske analize, SWOT analize, strateški fokusi, vizija i strateški ciljevi s indikatorima). Nakon izrade Nacrta strateške platformerealiziran je proces konzultacija od 30 dana, nakon čega suizvršene izmjene i dopune Strateške platforme, na kojoj su se bazirali naredni koraci u procesu izrade Strategija razvoja, sukladno Uredbi o izradi strateških dokumenata u Federaciji BiH.

Naredni koraci odnosili su se na definiranje prioriteta i mjera s indikatorima, a prijedlozi su razmatrani na dvijema sjednicama/radionicama Županijskog odbora za razvoj Županije Posavske (7.9. 2020. i 1.10.2020. godine). Pored toga, definiran je indikativni financijski okvir za cijelo razdoblje implementacije strategije, institucionalni i organizacijski okvir, te plan implementacije, praćenja, izvještavanja i evaluacije. Također, izvršena je detaljna analiza usuglašenosti s drugim planskim dokumentima.

Nacrt Strategije razvoja Županije Posavske 2021.-2027. razmatrao je i odobrio Županijski odbor za razvoj Županije Posavske, na sjednici održanoj 28.10.2020. godine, nakon čega se realiziraproces konzultacija u trajanju od 30 dana. Strateški dokument usvaja Vlada i Skupština Županije Posavske.

1. STRATEŠKA PLATFORMA

1.1. IZVOD Iz SITUACIJSKE ANALIZE

1.1.1. Zemljopisne i prirodne karakteristike

Županija Posavska jedna je od deset županija u Federaciji Bosne iHercegovine (FBiH), a sastavljena je od triju općina: Orašje (s 13 naseljenih mjesta), Domaljevac-Šamac (s 3 naseljena mjesta) i Odžak (s 18 naseljenih

mjesta). Prema statističkim pokazateljima Federalnog zavoda za statistiku o Županiji Posavskoj, tri posavske općine prostiru se na području od 324,6 km². Županija Posavska smještena je najvećim dijelom uz rijeku Savu, s dvama graničnim prijelazima (Orašje i Bosanski Šamac). Kroz područje Županije Posavske prolaze važne putne komunikacije što tom području osigurava dobru komunikacijsku povezanost s Republikom Hrvatskom i Europskom unijom, kao i sa svim dijelovima Bosne i Hercegovine (zahvaljujući jednoj od glavnih magistralnih prometnica u BiH - Orašje – Tuzla – Sarajevo – Ploče), tako i sa susjednim državama (Hrvatska, Srbija i Crna Gora) jer je udaljena samo 12 km od autoceste Zagreb – Beograd. U svibnju 2020. godine započela je izgradnjano novog graničnog prijelaza u Svilaju, a radi se o izuzetno važnom graničnom prijelazu koji se nalazi na sjeveru Bosne i Hercegovine na koridoru Vc, koji će unaprijediti prometnu povezanost s Republikom Hrvatskom. Takav povoljan zemljopisni položaj Županije Posavske osigurava dobru osnovu za gospodarski razvoj.

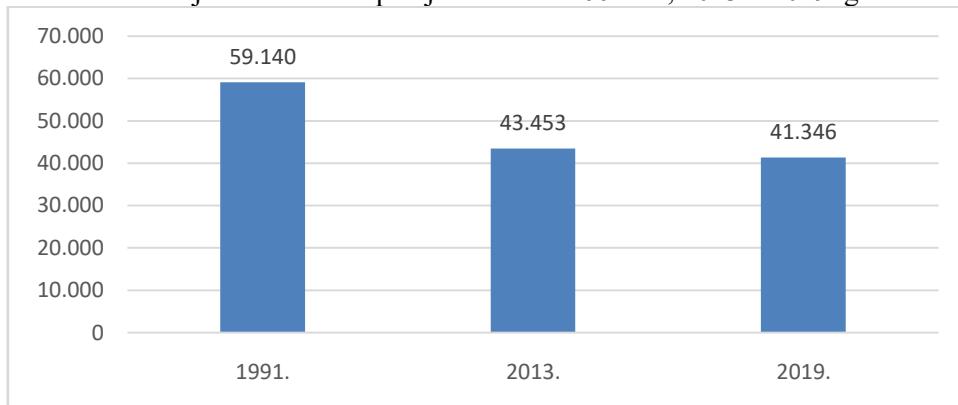
Jedan od glavnih prirodnih resursa na području Županije Posavske obradivo je zemljište zbog čega se stanovništvo na tom području tradicionalno većinski bavi poljoprivredom. Poljoprivredno zemljište pogodno je za uzgoj velikog broja kultura uključujući tu i ekološki zdravu hranu.

Stanje sa zalihami pitke vode uglavnom je zadovoljavajuće, a i zalihe su tehnološke vode i vode potrebne za navodnjavanje poljoprivrednih kultura zadovoljavajuće. Okosnicu vodnih resursa na području Županije čini rijeka Sava, koja najveću količinu vode prima od rijeke Bosne, te se potencijalom za razvoj smatraju i eksploatacija prirodnog pijeska i šljunka iz rijeke Save. Bogatstvo vodama rijeke Save na sjeveru, gornji tok rijeke Bosne, te mnogi porobljeni rovovi nastali iskopavanjem zemlje i eksploatacijom šljunka ukazuju da je to područje izuzetno atraktivno sa stanovišta turističko-ribolovne ponude. Lovni turizam predstavlja značajniju turističku ponudu. Dostupni prirodni resursi pružaju idealne uvjete za uzgoj, rast i razvoj divljači, od kojih je najzastupljenija pernata divljač.

1.1.2. Demografske karakteristike i kretanja

Prema rezultatima popisa stanovništva provedenog u Bosni i Hercegovini (BiH) u 2013. godini, na području Županije Posavske evidentirana su 43.453 stanovnika, što čini 1,96% stanovnika FBiH, odnosno 0,99% stanovnika BiH. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2019. godini (stanje 30.06.2019. godine) na području Županije Posavske živi ukupno 41.346 stanovnika. To ukazuje da je broj stanovnika Županije Posavke u 2019. godini smanjen za 4,8% u odnosu na 2013. godinu, a za 30,0% u odnosu na popis 1991. godine, što je veće smanjenje u odnosu na smanjenje stanovnika FBiH, gdje je broj stanovnika smanjen za 1,3% u odnosu na 2013. godinu, a za 19,2% u odnosu na 1991. godinu (napominjemo da je analiza izvršena na osnovu dostupnih statističkih podataka).

Slika 1. Broj stanovnika Županije Posavske 1991**, 2013. i 2019. godine

Izvor: www.statistika.ba, Federalni zavod za statistiku, Županija Posavska u brojkama

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u Županiji Posavskoj najveći broj stanovnika ima Općina Orašje (45,9%), zatim Općina Odžak (43,1%), dok je najmanji broj stanovnika u Općini Domaljevac- Šamac (11,0%).

Gustoća naseljenosti u Županiji Posavskoj u 2019. godini iznosi 127,4 stan/km² i po tom podatku Županija Posavska pripada kategoriji gusto naseljenih županija/kantona. Gustoća naseljenosti veća je od prosjeka naseljenosti u FBiH (83,9 stan/km²), a najgušće naseljeno područje u Županiji jest Općina Orašje (155,8 stan/km²).

1.1.2.1. Struktura stanovništva

Od ukupnog broja stanovnika oko 72 % predstavlja skupina stanovništva od 15 do 64 godina starosti, a na razini FBiH ta skupina ima udio od 69,7%, što ukazuje da Županija Posavska ima osnovu radno sposobnog stanovništva za razvoj Županije. Udio stanovnika starije dobi (65+ godina) relativno je velik i iznosi 17,5% od ukupne populacije, što je veći udio u odnosu na udio na razini FBiH (15,7%). S druge strane, Županija Posavska ima udio od 10,3% mlađih (0-14 godina), što je manji udio u odnosu na udio na razini FBiH (14,6%), a što govori da populaciju Županije karakterizira regresivni tip starosne strukture. Prema Popisu iz 2013. godine, većina stanovnika u Županiji Posavskoj živi u ruralnim područjima i to 72,7%, što je znatno iznad udjela ruralnog stanovništva na razini FBiH, gdje ruralno stanovništvo čini 56,7% stanovništva. Analiza stanovništva Županije Posavske prema spolu u 2019. godini ukazuje da žene čine 49,9% stanovništva (20.620), dok muškarci čine 50,1% (20.726).

1.1.2.2. Prirodni priraštaj i migracije

U Županiji Posavskoj izražen je negativan prirodni priraštaj. Što se tiče razdoblja 2010.-2019., iako je bilo cikličnog kretanja i smanjenja negativnog prirodnog priraštaja u 2012., 2014., 2015. i 2017. godini, ipak u konačnici u 2019. Godini zabilježen je najveći negativan prirodni priraštaj u promatranom razdoblju od -361, što je za 49,8 % veći negativan prirodni priraštaj u odnosu na 2010. godinu. Sve to vodi ka zaključku da je izražen problem depopulacije stanovništva u Županiji Posavskoj. Međutim, ti službeni pokazatelji ne prikazuju u potpunosti stvarno stanje u Županiji Posavskoj, s obzirom na to da roditelje odlaze u rodilišta u druge sredine, te se novorođena djeca tek djelomice upisuju u knjige rođenih, a veliki dio njih ostaje upisan u drugim općinama rođenja. Podaci se ispravljaju naknadno, a najčešće tek prilikom upisa djece u osnovnu školu.

Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, migracijski saldo u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2019. bilježi pozitivan trend jer se negativan migracijski saldo smanjuje, tako da je u 2019. godini razlika između broja doseljenih i broja odseljenih stanovnika bila -25, dok je u 2014. godini bila više od četiri puta veća i iznosila je -108.

Slika 2. Saldo migracija Županije Posavske u razdoblju 2014-2019.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Migracije stanovništva

Kada govorimo o migracijama unutar BiH (interne migracije), prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini najveći broj stanovnika odselio se u druge županije FBiH, dok je najveći broj doseljenih

iz RS-a. Analiza migracija po starosnoj strukturi u Županiji Posavskoj za cijelo promatrano razdoblje od šest godina (2014.-2019.) ukazuje da najveći udio u migracijama ima aktivno stanovništvo starosne skupine 15-49 godina i to 72,9% u doseljenim stanovnicima, a 73,8% u odseljenim stanovnicima. U ukupnim su migracijama djeca do 14 godina starosti manje zastupljena (5,6 % u doseljenim i 5,0% u odseljenim stanovnicima), što je jedna od posljedica negativnog prirodnog priraštaja stanovništva.

1.1.2.3. Ključni razvojni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi i potrebe u području demografije sumirani su u sljedećoj tablici:

Tablica1. Razvojni problemi i potrebe u području demografije

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
Negativan prirodni priraštaj i demografsko starenje	Razviti i provoditi mjere pronatalitetne politike te poboljšanja perspektiva za mlade
Iseljavanje stanovništva	Osigurati poticaje i druge mjere za zadržavanje stanovnika na području Županije, posebice u ruralnim područjima
Nedostatak intervencija za rješavanje demografskih problema	Izdvajati namjenska sredstva u Proračunu za izradu konkretnih akcijskih planova sa ciljevima, zaduženjima i rokovima za demografske projekte

1.1.3. Pregled stanja i kretanja u gospodarstvu

U pregledu stanja i kretanja u gospodarstvu Županije Posavske prikazani su makroekonomski pokazatelji razvoja, vanjskotrgovinska bilanca Županije Posavske, te indeksi industrijske proizvodnje i investicije.

Također, izvršena je obrada i analiza podataka o poslovnim subjektima, prihodima, rashodima i dobit gospodarskih subjekata te poduzetnička infrastruktura. Pored toga, uključena je analiza turističkih potencijala i turističke infrastrukture, kao i analiza poljoprivrednih potencijala.

1.1.3.1. Razina razvijenosti

Federalni zavod za programiranje razvoja (u dalnjem tekstu FZZPR) analizira razvijenost županija u odnosu na razinu razvijenosti prosjeka FBiH i to iskazuje indeksom razvijenosti. Rang razvijenosti županija definira se na osnovi pet pokazatelja, a to su: stupanj zaposlenosti, stupanj nezaposlenosti, broj učenika osnovnih i srednjih škola na 1.000 stanovnika, odsutno stanovništvo u odnosu na 1991. godinu i porezni prihodi po glavi stanovnika. Promatrajući posljednjih šest godina, Županija Posavska je prema indeksu razvijenosti zauzimala posljednje mjesto dvijegodine (2014. i 2015.), a onda četiri godine (2016. 2017., 2018. i 2019.) na posljednjem je mjestu po indeksu rangiran Kanton 10, dok je Županija Posavska preposljednja, no i dalje pripada III. grupi po indeksu razvijenosti, odnosno grupi najmanje razvijenih županija. Faktori koji najviše utječu na zaostajanje Županije Posavske u razvoju u odnosu na druge županije vezuju se za kretanje stanovništva i stupanj obrazovanja stanovništva, ali i pokazatelje stupnja zaposlenosti i visine prihoda od poreza na dohodak p. c.

Kada su u pitanju jedinice lokalne samouprave u Županiji Posavskoj, Općina Orašje kao prvorangirana ima znatnoveće vrijednosti prihoda od poreza na dohodak p. c. u odnosu na druge dvije općine, a veće su i vrijednosti ostalih pokazatelja indeksa razvijenosti, dok je vrijednost pokazatelja stupnja obrazovanja stanovništva manja u odnosu na Općinu Odžak.

Porezni prihodi u Županiji Posavskoj⁵ u 2019. godini iznosili su 4.486.945 KM, odnosno 109 KM p. c., što je za 77 KM manji iznos od iznosa poreznih prihoda p. c. u FBiH. Analizom kretanja tog pokazatelja u razdoblju 2014.-2018. utvrđeno je da je taj pokazatelj bio manji za 91% u 2014. godini u odnosu na 2019. godinu, dok je najveći iznos zabilježen u 2016. godini (za 4 KM veći nego u 2019. godini) jer je u trogodišnjem razdoblju 2016.-2018. zabilježen pad vrijednosti tog pokazatelja, da bi u 2019. godini došlo do povećanja od 3 KM.

Analiza poreznih prihoda p. c. po općinama Županije Posavke za 2019. godinu ukazuje da najveći iznos tog pokazatelja ima Općina Orašje (139 KM), zatim Općina Odžak (89 KM), dok najmanji iznos ima Općina Domaljevac-Šamac (59 KM).

Pri analiziranju poreznih prihodanažno je imati u vidu i činjenicu da i u gospodarstvu Županije Posavske postoji i neznatan udio sive ekonomije, iako o tome ne postoje pouzdani podaci za analizu. Analizom podataka Porezne uprave FBiH za razdoblje 2015.-2019. utvrđeno je da je u Županiji Posavskoj u okviru izvršenih 567 kontrola izdano 220 prekršajnih naloga u vrijednosti od 665.900 KM.

1.1.3.2. Vanjskotrgovinska razmjena

Vanjskotrgovinsku bilancu Županije Posavske karakterizira vanjskotrgovinski deficit kojeg uzrokuje veći uvoz od izvoza. U razdoblju 2014.-2019. negativan saldo robne razmjene kontinuirano se povećavao, osim u 2018. godini kada je zabilježeno smanjenje negativnog salda zbog smanjenja vanjskotrgovinske djelatnosti gospodarskih subjekata, da bi u 2019. godini ponovo bitno porastao za 36,5% i iznosio -128.520 tisuća KM. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku u 2019. godini zabilježena je i najmanja pokrivenost uvoza izvozom od 47,6%, zbog smanjenja izvoza za 6,9% (na 116.711 tisuća KM) i istovremenog rasta uvoza za 11,7% (na 245.231 tisuća KM), što je ujedno najveći postotak povećanja uvoza u kantonima/županijama FBiH. Općenito, pokrivenost uvoza izvozom u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2019. imala je trend smanjenja, osim u 2018. godini kada je neznatno porasla, da bi u 2019. godini ponovo bila bitno smanjenja. Postotak pokrivenosti uvoza izvozom u 2019. godini u FBiH iznosi 55,4%, dok u Županiji Posavskoj iznosi 47,6%.

Kada se promatra uvoz i izvoz po područjima klasifikacije djelatnosti BiH, onda je vidljivo da je područje „Prerađivačka industrija“ najzastupljenije i u dijelu uvoza i u dijelu izvoza, koje je u 2019. godini izvezlo 98,4% ukupne vrijednosti izvoza Županije, a u posljednje tri godine zabilježen je kontinuirani trend pada izvoza u tom području djelatnosti. S druge strane, u 2019. godini prerađivačka industrija ostvarila je 90,4% županijskog uvoza, a u posljednje tri godine zabilježen je cikličan trend s padom u 2018. godini, što je općenito utjecalo i na smanjenje negativnog vanjskotrgovinskog salda u toj godini, dok je u 2019. godini uvoz bitno porastao u toj djelatnosti. Nakon prerađivačke industrije u 2019. godini područje djelatnosti „Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo“ u izvozu je sudjelovalo s 0,8%, dok je u uvozu sudjelovalo s 9,6%. U toj djelatnosti bitno je veći iznos uvoza od izvoza, što ukazuje na znatan uvoz hrane, iako Županija Posavska ima znatne potencijale za razvoj prehrambene industrije.

Promatrano po sektorima, u 2019. godini najveći udio u izvozu imaju: mašine/strojevi i transportna sredstva (53,1%), industrijski proizvodi razvrstani prema materijalu (16,2%) i razni gotovi proizvodi (14,4%). Izvoz je znatno smanjen u sektorima: sirovih nejestivih tvari osim goriva (53,7%), kemijskih proizvoda (21,4%), te pića i duhana (12,1%). S druge strane, u 2019. godini najveći udio u uvozu imaju: mineralna goriva, maziva i srodni proizvodi (38,5%), mašine/strojevi i transportna sredstva (23,0%), hrana i žive životinje (15,1 %), a u svim tim sektorima uvoz je rastao. Smanjenje uvoza zabilježeno je u sektoru pića i duhana (96,8%), kemijskih proizvoda (10,1%), sirovih nejestivih tvari osim goriva (42,9%) i raznih gotovih proizvoda (14,0%).

1.1.3.3. Investicije

⁵ Koriste se podaci Porezne uprave Federacije BiH iz obrazaca: porez na dohodak od nesamostalnih djelatnosti (GIP-1022), porez na dohodak od samostalne djelatnosti (SPR-1053), porez po odbitku od slobodnih i drugih samostalnih djelatnosti (AUG-1031, ASD-1032, AMS-1035, APR-1036), porez na prihod od imovine i imovinskih prava (PIP-1034), porez od iznajmljivanja imovine (PRIM-1054), porez na dohodak od ulaganja kapitala, dobitke nagradnih igara i igara na sreću, i porez po odbitku nerezidenta na prihode od povremenog obavljanja samostalne djelatnosti (PDN-1033),

U razdoblju 2014.-2019. najveći iznos ukupnih ostvarenih investicija zabilježen je u 2014. godini (73.761.000 KM), uslijed saniranja velikih materijalnih šteta koje su nastale kao posljedica poplava, a najmanji iznos ostvaren je u 2016. godini (29.917.000 KM). U 2018. godini iznos investicija bio je 37.333.000 KM.

U strukturi ukupnih ostvarenih investicija, investicije u građevinske objekte i prostore imale su udio od 61,0%, a investicije u strojeve, opremu i transportna sredstva udio od 37,5%, dok su ostale investicije imale udio od 1,5%. Najviše ostvarenih investicija u Županiji Posavskoj 2018. godini izvršeno je u sljedećim sektorima: građevinarstvo (13,1 mil. KM ili 35,2%), preradivačka industrija (9,9 mil. KM ili 26,6%) i trgovina na veliko i malo (6,1 mil. KM ili 16,4%). Poljoprivredna gospodarstva ostvarila su investicije u nova stalna sredstva u iznosu od 1,0 mil. KM ili 2,8%).

1.1.3.4. Analiza poslovnih subjekata

Vlada Županije Posavske kontinuiranim je mjerama poticaja tijekom posljednjih godina činila napore da pomogne u finansijskom rasterećenju i povećanju konkurenčnosti poduzeća, održivosti i povećanju broja zaposlenih. Prema statističkim podacima ukupan broj poslovnih subjekata u Federaciji BiH na dan 31.12.2019. godine iznosio je 112.995, što je za 2,2% više u odnosu na prethodnu godinu, a za 11,5% više u odnosu na 2014. godinu. Ukupan broj poslovnih subjekata u Županiji Posavskoj iznosio je 1594 i veći je za 1,3% u odnosu na prethodnu godinu, što govori da Županija Posavska postupno zaostaje za FBiH. Broj poslovnih subjekata u Županiji Posavskoj sudjeluje u ukupnom broju poslovnih subjekata u Federaciji BiH s 1,4%. Registriran broj pravnih lica u 2019. godini u FBiH iznosio je 60.794, što je više za 2,7% u odnosu na prethodnu godinu, dok je u Županiji Posavskoj broj registriranih pravnih lica iznosio 1044, što je u odnosu na prethodnu godinu više za 0,6%.

Broj registriranih fizičkih lica-obrtnika u FBiH sa stanjem na dan 31.12.2019. godine iznosio je 52.161, što je više za 1,6% obrtnika u odnosu na prethodnu godinu. U Županiji Posavskoj zabilježenje veći broj obrtnika nego u prethodnoj godini za 1,03% (14) i sada iznosi 550. Broj poslovnih subjekata na tisuću stanovnika u Županiji Posavskoj u 2019. godini iznosio je 59,2, dok je prije tri godine, u 2016. godini (nakon objave konačnih rezultata Popisa 2013.), taj broj iznosio 56,6, što ukazuje da je povećan za 2,6.

Institucije koje se bave problemima gospodarstva i poduzetništva, te predstavljaju servis gospodarstvenicima jesu sljedeće:

- Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja
- Ured za razvoj i europske integracije pri Vladi Županije Posavske
- općinski uredi za gospodarstvo
- Gospodarska komora Županije Posavske.

1.1.3.5. Analiza poslovanja gospodarskih subjekata

Prema prikupljenim podacima iz LRC BIS baze podataka o poduzećima s područja Županije Posavske, u trogodišnjem razdoblju u (2017.-2019.), na osnovi pokazatelja poduzeća iz uzoraka koji su obuhvaćeni u BIS bazi, ukupni prihodi od prodaje u razdoblju 2016.-2019. imali su ciklično kretanje, a u 2019. godini (786.734.630 KM) u odnosu na 2016. godinu bili su veći za 13,1% (695.441.139 KM), iako je smanjen broj poduzeća u uzorku za 6,2% (s 371 na 348), dok je u istom razdoblju operativna dobit povećana za 7,3% (s 26.453.352 KM na 28.386.519 KM). Ti podaci ukazuju na rast ukupne gospodarske aktivnosti na području Županije. Rast poslovanja i prihoda od prodaje omogućio je investicije u postrojenja i opremu, a analizom podataka iz BIS sustava, vrijednost postrojenja i opreme u gospodarskim subjektima porasla je za 16,4% (s 46.919.956 KM na 54.601.066 KM). Međutim, potrebno je ukazati da je kreditna zaduženost gospodarskih poduzeća u financiranju poslovnih aktivnosti povećana u posljednje tri godine (2017.-2019.) i to po osnovi kratkoročnih kredita za 14,3% (s 66.290.315 KM na 75.801.586 KM), a po osnovi dugoročnih kredita za 25% (s 8.328.879 KM na 10.411.566 KM). U 2019. godini udio tuđih izvora sredstava iznosio je 56,7%.

1.1.3.6. Stanje poduzetničke infrastrukture

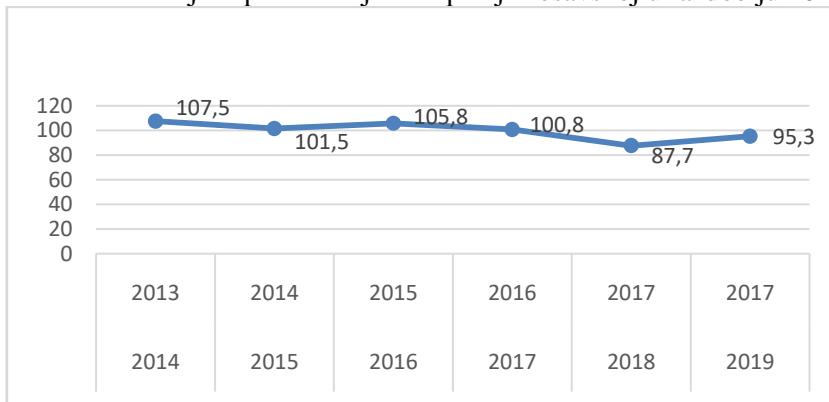
Poduzetnička infrastruktura pruža važan oslonac razvoju poduzetništva osiguravajući osnovne poticajne uvjete (infrastruktura, poslovne usluge, početni kapital i sl.). Poduzetničke zone u Županiji Posavskoj jesu:

„Poduzetnička zona Dusine“ u Općini Orašje (površine 33,14 ha i početne cijene zemljišta od 3,00 KM/m² i 7,00 KM/m², ovisno o položajnoj pogodnosti parcele), „Poduzetnička zona Sjever“ u Općini Odžak (površine 44,67 ha i početne cijene zemljišta od 10 KM /m²) i poslovne zone „Veliko blato“ (površine 5 ha) i „Malo blato“ (površine 2,5 ha) u Općini Domaljevac-Šamac.

1.1.3.7. Indeks industrijske proizvodnje

Prema statističkim podacima za razdoblje 2014.-2019. indeks obujma industrijske proizvodnje u FBiH, kao i u Županiji Posavskoj imao je cikličan trend, s tim da u 2019. godini u odnosu na prošlu godinu u FBiH ostvaren je rastfizičkog obujma industrijske proizvodnje od 4,4% (indeks 104,4), dok je u Županiji Posavskoj ostvaren pad od 4,7% (indeks 95,3), što ukazuje na negativnu promjenu na godišnjoj razini. U usporedbi s indeksom industrijske proizvodnje u 2014. godini potrebno je istaknuti da je u 2014. godini zabilježen rast industrijske proizvodnje u Županiji Posavskoj od 7,5%, što je ujedno i najveća vrijednost indeksa u promatranom razdoblju. Također, taj indeks na razini FBiH u 2014. godini imao je veću vrijednost (106,7) u odnosu na vrijednost u 2019. godini (104,4), s tim da je u 2014. godini Županija Posavska imala veću vrijednost tog indeksa u odnosu na prosjek FBiH.

Slika 3. Indeks industrijske proizvodnje u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2019.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Županija Posavska u brojkama

1.1.3.8. Trgovina na veliko i malo

Trgovina predstavlja jednu od dominantnih grana gospodarstva Županije Posavske, koja ima posebnu ulogu u jačanju kupovine domaćih proizvoda, te poticanja njihovog izvoza. Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini bilo je registrirano ukupno 627 poslovnih subjekata koji su registrirani u području trgovine na veliko i malo, što je za 13,2% manje u odnosu na 2014. godinu. Međutim, broj zaposlenih u sektoru trgovine na veliko i malo je u 2019. godini 1.358, što je za 3,0% više nego u 2014. godini, a i prosječna neto plaća je u istom razdoblju povećana za 66 KM i iznosi 543 KM. Ti pokazatelji ukazuju na rast sektora trgovine, što je posljedica zemljopisnog položaja i blizine granice s Hrvatskom, a završetak izgradnje novog graničnog prijelaza Svilaj u Općini Odžak, na koridoru Vc, koji se očekuje u 2021. godini, dodatno će unaprijediti uvjete za razvoj tog sektora. Uslijed liberalizacije trgovine, trgovine su dobro opskrbljivane i proizvodima iz uvoza.

1.1.3.9. Prijevoz i skladištenje

Povoljan zemljopisni položaj koji ima Županija Posavska jedan je od važnih uvjeta za gospodarski razvoj jer postoji čvrsta povezanost transporta i gospodarstva na tom području. Prevezena količina robe u tonama u cestovnom prijevozu u 2019. godini u odnosu na 2014. godinu znatno je povećana za 175% (s 8000 na 22000 t), dok su prijeđeni kilometri u cestovnom prijevozu robe povećani za 77,1% (s 2.136.000 na 3.783.000 km). S druge strane, broj prevezenih putnika u cestovnom prometu u 2019. godini bitno je smanjen, i to za 64,8% u odnosu na 2014. godinu (s 301.000 na 106.000), a smanjen je i broj prijeđenih kilometara u cestovnom prijevozu putnika za 51,5% (s 996.000 na 483.000 km).

U 2019. godini broj registriranih cestovnih motornih i priključnih vozila (10.839) povećan je za 8,7% u odnosu na 2014. godinu (9890). Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u 2019. godini bilo je ukupno

150 registriranih poslovnih subjekata u djelatnostiprijevoza i skladištenja, što ukazuje da nije bilo promjena u broju registriranih poslovnih subjekata u tom sektoru u odnosu na 2014. godinu.

Međutim, broj je zaposlenih u tom sektoru rastao, a u 2019. godinibio je 283, što je za 46,6% više nego u 2014. godini, dok je prosječna neto plaćau istom razdoblju smanjena za 39 KM i iznosi 631 KM.Iako u sektoru prijevoza i skladištenja nije bilo bitnog rasta u promatranom razdoblju, potrebno je naglasiti da taj sektor predstavlja jedan od potencijala za razvoj Županije Posavske zbog njezinogzemljopisnog položaja, graničnih prijelaza iprometnica na njezinom području, posebice nakon završetka graničnog prijelaza Svilaj i koridora Vc.

1.1.3.10. Poljoprivreda

Raspoložive površine i kvaliteta poljoprivrednog zemljišta kao osnovnog resursa za poljoprivrednu proizvodnju u najvećoj mjeri određuju njezin potencijal, odnosno mogućnosti daljnog razvoja. Županija Posavska raspolaže s 22.885 ha obradivog poljoprivrednog zemljišta (oranice, bašte i vrtovi), od čega 26% nije obrađeno u 2019. godini. U odnosu na broj stanovnika Županije Posavske, po jednom stanovniku ima 0,536 ha obradivih poljoprivrednih površina.U poljoprivrednoj proizvodnji na prostoru Županije Posavske ključni problemi odnose se na sljedeće: inputi u poljoprivrednoj proizvodnji (gorivo, gnojivo, zaštitna sredstva...)svake godine su sve skuplji,dok su cijene poljoprivrednih proizvoda iste; nedostatak dovoljnog broja organizatora i otkupljivača poljoprivrednih proizvoda na prostoru Županije Posavske; neriješeni imovinsko-pravni odnosi (grunt, katastar...); usitnjenoš parcela; problem prodaje/otkupa poljoprivrednih proizvoda; mala ulaganja u poljoprivredne potpore; neadekvatna poljoprivredna politika. Za nadilaženje problema i potporu poljoprivrednoj proizvodnji izdvajana su sredstva poticaja iz županijskog i federalnog proračuna. Ukupna sredstva imala su ciklično kretanje u proteklom razdoblju, a u 2019. godini izdvojeni su ukupni poticaji u iznosu od 5.516.543 KM za 2.224 zahtjeva, od čega 19,9% sredstava iz proračuna Županije Posavske u iznosu od 1.099.842 KM.

- Broj i struktura poljoprivrednih gospodarstava

Na prostoru Županije Posavske s 25.6.2020. godine,registrirano je 2.701 poljoprivredno gospodarstvo, a u strukturi po površini prevladavaju sitna poljoprivredna gospodarstva površine do 1 ha s 43,3% udjela i površine 1-3 ha s 26,4%, dok je udio površine veće od 3 ha ukupno 30,3%. Iz Registra poljoprivrednih gospodarstava Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva za razinu FBiH dostupni su podaci za 2017. godinu, koji ukazuju da u ukupnom broju poljoprivrednih gospodarstava u FBiH udio sitnih poljoprivrednih gospodarstava do 1 ha površine iznosi 67,2%, a od 1 do 3 ha površine iznosi 22,6%. Urazdoblju 2014.-2019. broj poljoprivrednih gospodarstava imao je trend kontinuiranog rasta, tako da je u 2019. godini iznosio 2.480 poljoprivrednih gospodarstava, što je za 35,8% više nego u 2014. godini. U strukturi poljoprivrednih gospodarstava Županije Posavske dominantna su nekomercijalna obiteljska poljoprivredna gospodarstva koja čine 95,6% ukupnih poljoprivrednih gospodarstava, dok komercijalna gospodarstva čine 4,4%.

- Biljna proizvodnja

U strukturi sjetvenih površina na području Županije Posavske dominiraju žita, prije svega kukuruz i pšenica, dok je udio ječma i zobi nizak. Ukupni ostvareni prinosi usjeva žitarica u 2019. godini iznosili su 50.202 t. Tradicionalno se na području Županije uzgajaju povrtlarske kulture, najviše krumpir, kupus i rajčica, ali uglavnom na malim površinama, a sve veći značaj ima plastenička proizvodnja, koja je ekonomski najprofitabilnija proizvodnja za mala gospodarstva. Ukupni ostvareni prinosi povrća u 2019. godini iznosili su 7.453 t.

Voćarstvo nije razvijeno, a u strukturi voćarskih kultura zastupljena je proizvodnja jabučastog, jezgrastog i koštičavog voća. U ukupnoj voćarskoj proizvodnji dominira proizvodnja šljive, zatim jabuke i kruške. Kod svih voćarskih kultura bilježi se stalno povećanje broja rodnih stabala, ali i velike oscilacije u prinosima, ovisno o vremenskim uvjetima. Tijekom 2019. godine zabilježen je iznadprosječan prinos svih vrsta voća i iznosio je 1.800 t.

- Stočarska proizvodnja

Tijekom razdoblja 2014.-2019. stočni fond goveda smanjen je za 389 grla, dok je krava i steonih junica povećan za 156 grla. Stočni fond ovaca i ovaca za priplod povećan je za 239 grla, dok je stočni fond svinja imao ciklično kretanje, a u 2019. godini bio je manji za 597 grla svinja i 250 krmača i suprasnih nazimicau odnosu na 2014. godinu. U istom razdoblju smanjen je i broj peradi i koka nosilica, kao i broj košnica pčela. Kako i u cijelom poljoprivrednom sektoru tako i u stočarstvu prevladava ekstenzivna proizvodnja. Govedarstvo karakteriziraju male farme s 3-5 muznih grla, tehnološki zastarjele, energetski neučinkovite, a istraživanja su pokazala da su te farme, uz navedenu mlječnost grla, ekonomski neodržive bez sredstava novčane potpore, te da su u našim uvjetima tek farme s 15 i više grla ekonomski održive i profitabilne.

U strukturi stočarske proizvodnjena području Županije Posavske najveći značaj imaju proizvodnja mesa, jaja i mlijeka. Proizvodnja mlijeka posljednjih pet godina bilježi pad za 13,9%, uz istovremeno smanjenje broja muznih grla. Pri tome, potrebno je naglasiti da je proizvodnja po muženoj kravi u posljednjih pet godina imala trend blagog rasta, što govori o unapređenju proizvodnje kroz primjenu suvremenih mjer u proizvodnji mlijeka. Ovčarstvo nije svojstveno za Županiju Posavsku, te nema veći utjecaj na razvoj stočarske proizvodnje. Peradarska proizvodnja na području Županije Posavske ima dugogodišnju tradiciju, te bilježi ciklično kretanje u razdoblju 2014.-2019., da bi u 2019. godini proizvodnja jaja bila manja za 38,9% u odnosu na 2014. godinu, što je uzrokovano i smanjenjem broja koka nosilica. Proizvodnja meda imala je ciklično kretanje.

1.1.3.11. Šumarstvo

Površina šumskog zemljišta u 2019. godini na području Županije Posavske iznosi 4.602 ha ili 14,18% ukupne površine Županije. Na području Općine Domaljevac-Šamac površine pod šumskim zemljištem iznose 200 ha, u Općini Odžak 3.114 ha, dok u Općini Orašje šumske površine iznose 1.288 ha. Drvna masa u šumama procijenjena je na 607.000 m³, od čega najviše u Orašju i to 321.000 m³, u Odžaku 280.000 m³, te u Općini Domaljevac-Šamac 6.000 m³. U razdoblju 2014.-2018. ukupan prosječni godišnji zapreminski prirast državne šume u proteklom razdoblju iznosi 2344 m³, a redovna godišnja sjeća povećana je s 338 m³ na 1036 m³. U odnosu na strukturu ukupne posjećene drvne mase u 2018. godini 50,3% čini posjećeno industrijsko i tehničko drvo, 40,1% čini posjećeno ogrjevno drvo, dok 9,6% čini otpadak. Detaljniji podaci o upravljanju šumama dostupni su u poglavljju 7.5.

1.1.3.12. Građevinarstvo

U sektoru građevinarstva u Županiji Posavskoj zabilježen je rast ukupne vrijednosti građevinskih radova, koja je u 2018. godini iznosila 25,5 milijuna KM, što je u odnosu na 2014. godinu veća vrijednost za oko 2 puta (za 2019. godinu nisu objavljeni statistički podaci). Broj gospodarskih subjekata u sektoru građevinarstva u 2019. godini je 84, što je za 4 manje nego u 2014. godini. Prosječna neto plaća u 2019. godini iznosila je 650 KM, a povećana je za 141 KM u odnosu na iznos u 2014. godini.

U strukturi građevinskih radova dominira niskogradnja, a u 2018. godini 88,2% ukupne vrijednosti građevinskih radova ostvareno je u niskogradnji (22.539.000 KM), dok je 11,8% ostvareno u visokogradnji (3.015.000 KM). Najveća vrijednost građevinskih radova ostvarena je u Općini Odžak (79,8%). Za daljnji razvoj sektora građevinarstva potrebno je jačati kvalitetukadrova, s obzirom na to da se radna snaga građevinske struke iseljava iz BiH.

1.1.3.13. Turizam

Osnovnu pretpostavku za razvoj turizma Županije Posavske predstavljaju prirodne vrijednosti i geografski položaj. Najznačajniji projekti i manifestacije koje se održavaju na području Županije Posavske jesu: „Dani hrvatskog filma Ivo Gregurević“ u Orašju, „Posavsko kolo“ u Odžaku, „Domaljevačka tkanica“ u Domaljevcu, „Dani Tolise“ u Općini Orašje, Međunarodni moto susreti Orašje“ u Orašju, „Musini dani“ u Odžaku, „Dani sv. Ane“ u Vrbovcu, Fišljada Novi grad i Orašje. Prema istaknutim prirodnim karakteristikama u Poglavlju 1., Županija Posavska raspolaže resursima za lovni i ribolovni turizam. Turističku ponudu upotpunjuje i kulturno-povijesno naslijeđe, kao što je nedovoljno istraženi „Put soli“ i „Rimski vodovod“, te Franjevački samostan u Tolisi gdje se nalaze vrijedna numizmatička zbirka i drugi muzejski eksponati koji govore o prošlosti tog kraja. Tu su i ostaci rimskog vodovoda na području Općine Odžak. Potrebno je pristupiti sustavnom evidentiranju i valoriziranju svih objekata kulturno-graditeljskog naslijeđa Županije Posavske. Za razvoj turizma važno je naglasiti i tamno i

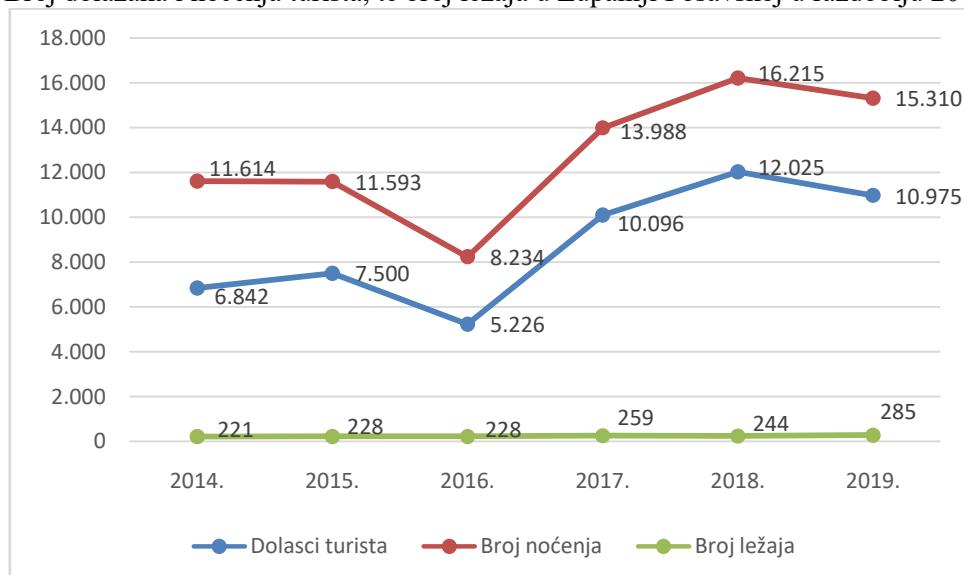
cijenjeno drvo „abonos“ (hrastovina izvađena iz mulja rijeke), čiji primjerak je prvi put pronađen 1988. godine na lokalitetu „Begova bara“ u Oštroj Luci, a 2004. godine počelo je njegovo izvlačenje iz vode. Starost nalazišta je 5.890 godina. Od tog drveta izrađuju se razni predmeti, ukrasi, oprema i namještaj za kućanstvo.

Turistička zajednica Županije Posavske, kao i ostale turističke zajednice u FBiH, suočava se s problemom neriješenog zakonodavnog okvira, te je nužno prioritetno donošenje zakonskog okvira za turizam, kako bi se ponovo Turistička zajednica mogla staviti u funkciju promidžbe turističke ponude.

Ipak, u Županiji Posavskoj u sektoru turizma bilježe se pozitivni pokazatelji rasta turističke djelatnosti. Došlo je do izgradnje novih turističkih smještajnih kapaciteta, te je broj ležaja povećan za 64 nova ležaja u odnosu na 2014. godinu, tako daje u 2019. godini na području Županije Posavske raspoloživo ukupno 285 ležaja. Važno je spomenuti izgradnju Hotela „Navis“ u Orašju, koji je smješten na rijeci Savi i predstavlja jednu od većih investicija na području Općine Oraše u promatranom razdoblju, sa smještajnim kapacitetima od 16 dvokrevetnih soba.

Također, statistički pokazatelji ukazuju da je broj registriranih dolazaka i broj noćenja turista u 2019. godini povećan u odnosu na 2014. godinu (iako je zabilježen pad u razdoblju 2014.-2016., nakon toga je do 2019. godine bilježen trend rasta, te je nešto manji broj turista i noćenja zabilježen u 2019. godini). U 2019. godini zabilježeno je 10.975 dolazaka turista (za 60,4% više nego u 2014. godini), od toga 57,9% domaćih i 42,1% stranih, dok je broj noćenja turista u 2019. godini iznosio 15.310 (za 31,8% više nego u 2014. godini), od toga 56,4% domaćih i 43,6% stranih.

Slika 4. Broj dolazaka i noćenja turista, te broj ležaja u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2019.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Županija Posavska u brojkama

Dakle, s obzirom na prebivalište posjetitelja još uvijek je veći broj dolaska i noćenja domaćih turista. Što se tiče stranih turista i domicilne zemlje iz koje dolaze posjetitelji, prevladavaju posjetitelji iz zemalja neposrednog okruženja: Hrvatska, Italija, Austrija, Njemačka, Slovenija, Srbija i dr.

Prosječna iskorištenost smještajnih kapacitetana području Županije Posavske, s obzirom na broj raspoloživih ležaja, iznosi 15%, dok je na razini FBiH veća i iznosi 19%.⁶ Prosječna dužina boravka posjetitelja na prostorima Županije Posavske vrlo je kratka, a u 2019. godini iznosila je 1,4 dana. U 2019. godini broj poslovnih subjekata u sektoru hotelijerstva i ugostiteljstva bio je 191 i manji je za 25 poslovnih subjekata u odnosu na 2014. godinu, ali je broj zaposlenih u postojećim poslovnim subjektima u sektoru povećan i to za 42,3% (i pored smanjenja broja subjekata) i iznosi 407, a i prosječna neto plaća u istom je razdoblju povećana za 39 KM i iznosi 437 KM. Ti pokazatelji ukazuju na rast sektora hotelijerstva i ugostiteljstva u promatranom razdoblju, što je posljedica i povećanog broja posjeta turista na tom području.

⁶ Prosječna iskorištenost (ležaji) = (Σ broj noćenja * 100) / (Σ broj ležaja * 360)

1.1.3.14. Ključni razvojni problemi i potrebe u području gospodarstva

Za jačanje gospodarstva potrebni su programi i projekti usmjereni na jačanje konkurentnosti poduzeća, mjere unaprjeđenja poslovnog okruženja i otklanjanje barijera u poslovanju, te mjere usmjerene na jačanje inovativnosti, povećanje izvoza, digitalizaciju, čiste tehnologije, standardizaciju, uključivanje u lance vrijednosti i specijalizaciju, pristup tržištu, i olakšan pristup kapitalu za poduzeća.

U sljedećoj tablici prikazani su ključni razvojni problemi i potrebe u sektoru gospodarstva:

Tablica2. Razvojni problemi i potrebe u području gospodarstva

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
- nedostaci poslovnog okruženja i mjera za potporu za poduzetnike	- unaprijediti poslovno okruženje i mjere potpore za poduzetnike (olakšice, subvencije, investicije, zapošljavanje i sl.)
- negativan trgovinski saldo	- unaprijediti programe za potporu izvozu i smanjenje uvoza - promovirati domaću proizvodnju - promovirati uključivanje u globalne lance vrijednosti i pametnu specijalizaciju
- visoki troškovi izgradnje proizvodnih objekata uz visoka davanja za administrativne troškove kod ishodovanja potrebne dokumentacije za izgradnju poslovnog objekta	- inicirati mјere za ublažavanje administrativnih troškova izgradnje i korištenja proizvodnih/uslužnih objekata za gospodarstvenike i unaprijediti programe subvencija kamata
- nedostatak potpore poduzetnicima u početnim fazama realizacije investicije, te nedostatak savjetodavne i stručne pomoći za poduzetnike	- osmisliti i provesti mјere unaprjeđenja potpore poduzetnicima početnicima i unapređenja poduzetničke infrastrukture
- nedostatak finansijskih sredstava za uvođenje digitalizacije i inovacija za podizanja konkurenčne sposobnosti poduzeća	- provesti programe sufinanciranja uvođenja i digitalizacije i inovacija u perspektivnim poduzećima, te primjene čistih tehnologija za zeleni rast
- nedostatak kvalitetnih programa subvencioniranja i poticanja prerađivačke industrije i obrta	- povećati kvalitetu i kvantitetu potpore gospodarstvenicima i obrtnicima regresiranjem kamata, financiranjem zapošljavanja pripravnika, subvencioniranjem administrativnih troškova, prezentiranjem poduzeća na sajamskim manifestacijama i dr.
- pad vrijednosti građevinskih radova u visokogradnji	- olakšati pristup finansijskim sredstvima za građevinska poduzeća
- iseljavanje stručne radne snage građevinske struke	- jačati kvalitetu kadrovske kapaciteta u sektoru građevinarstva
- nedovoljno iskorišteni prirodni i kulturno-povijesni resursi za razvoj turizma uz nedostatak promidžbe turističke ponude	- izrada županijskog turističkog programa i ponude, te intenziviranje promidžbe turističkog proizvoda u suradnji sa susjednim i drugim regijama
- neriješeno pitanje zakonskog okvira i statusa Turističke zajednice Županije Posavske	- lobirati i surađivati s drugim županijama u rješavanju pitanja zakonodavnog okvira za turizam u Federaciji BiH
- siva ekonomija u sektoru trgovine	- jačati inspekcijski nadzor nad poslovanjem trgovinskih radnji
- nedostatak promidžbe domaćih proizvoda	- unaprijediti promidžbu domaćih proizvoda u

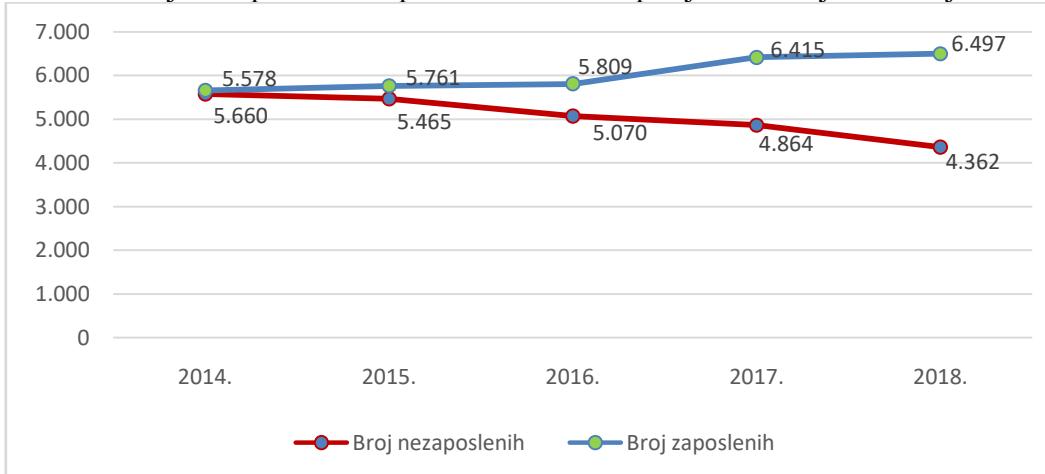
	trgovinama
- nedostatak dovoljnog broja organizatora i otkupljavača poljoprivrednih proizvoda, kao i niske tržišne cijene otkupa	- stvoriti povoljan ambijent za dolazak otkupljavača i prerađivača poljoprivrednih proizvoda na područje Županije Posavske
- prisutnost ekstenzivne poljoprivredne proizvodnje, niska razina tehničke opremljenosti poljoprivrednog sektora	- nužno je povećati učinkovitosti poljoprivredne proizvodnje upotreboom suvremenijih tehnologija proizvodnje - uspostava sustava navodnjavanja i odvodnjavanja - uspostava sustava protugradne zaštite
- nedovoljna poticajna sredstava i nepostojanje konzistentne poljoprivredne politike	- bolje planiranje, transparentnost i koordinacija poticajnih sredstava na razini Županije Posavske i Federacije BiH
- nizak stupanj educiranosti poljoprivrednih proizvođača	- organizirati obuke za poljoprivredne proizvođače te intenzivirati savjetodavne usluge - poboljšati materijalno-tehničku opremljenost Poljoprivredno-stručne službe pri Ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske
- negativni utjecaji na šume	- unaprijediti programe zaštite šuma

1.1.4. Tržište rada

1.1.4.1. Zaposlenost

Broj zaposlenih u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2019. povećan je za 16,5% (s 5.578 na 6.497). U FBiHu razdoblju 2014.-2019. broj zaposlenih povećan je za 19,8%, a u 2019. godini broj zaposlenih bio je veći od broja nezaposlenih za 72,6%. Potrebno je naglasiti da se radi o registriranoj zaposlenosti i nezaposlenosti zbog utjecaja sive ekonomije. U 2019. godini najveći broj zaposlenih je u Općini Orašje (3.605), Općini Odžak (2.543) i Općini Domaljevac-Šamac (704). Stopa zaposlenosti u Županiji Posavskoj u 2019. godini u odnosu na ukupan broj radno sposobnog stanovništva iznosi 21,9%, dok u odnosu na aktivno stanovništvo iznosi 35,7%, a obje stope su manje u odnosu na prosječne stope za razinu FBiH, koje iznose 34,8% u odnosu na ukupno stanovništvo i 55,3% u odnosu na aktivno stanovništvo. Po gradovima/općinama, najveća stopa zaposlenosti u odnosu na radno sposobno stanovništvo jest u Općini Orašje i iznosi 26,2 %, zatim u Općini Odžak gdje iznosi 19,9 %, dok u Općini Domaljeva-Šamac iznosi 12,1%.

Slika 5. Odnos broja nezaposlenih i zaposlenih osoba u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2019.

Izvor: Federalni zavod za statistiku, Županija Posavska u brojkama

1.1.4.2. Prosječna neto plaća

Prosječna neto plaća isplaćena u Županiji Posavskoj u 2019. godini iznosila je 808 KM i veća je od prosječne plaće u 2018. godini, koja je iznosila 773 KM. Prosječna plaća u Županiji Posavskoj manja je za 120 KM od prosječne mjesečne neto plaće u FBiH, koja je u 2019. godini iznosila 928 KM. Najveća prosječna neto plaća tijekom 2019. godine evidentirana je u Kantonu Sarajevo (1.053 KM), a najmanja u Srednjobosanskom kantonu (759 KM). Najveća prosječna neto plaća tijekom 2019. godine u Županiji Posavskoj evidentirana je u Općini Orašje (924 KM), a najmanja u Općini Domaljevac-Šamac (616 KM). Potrebno je naglasiti problem nepovoljnog zakonodavnog okvira na razini FBiH za oporezivanje naknada po osnovu rada, što stvara velika porezna opterećenja gospodarstvenicima i zahtjeva unaprjeđenje porezne politike.

1.1.4.3. Nezaposlenost

Broj nezaposlenih u 2019. godini smanjen je za 25,6% u odnosu na broj u 2014. godini (s 5.578 na 4.149), dok je u FBiH smanjen za 20,1%, što govori da je stopa smanjenja broja nezaposlenih u Županiji Posavskoj veća nego na razini FBiH. Promatrano po spolu u Županiji Posavskoj u 2019. godiniudio nezaposlenih muškaraca bio je 51,5%, a nezaposlenih žena 48,5%, dok je u 2015. godini taj odnos iznosio 53,1% nezaposlenih muškaraca i 46,9% nezaposlenih žena. To ukazuje da se smanjuje razlika u odnosu između nezaposlenih muškaraca i nezaposlenih žena.

Registrirane nezaposlene osobe prema obrazovnoj strukturi u Županiji Posavskojurazdoblju 2014.-2019.ukazuje da je najveći broj nezaposlenih s NKV, KV i SSS, a najmanji broj nezaposlenih s NSS, VKV, VSS i VŠS. Prema podacima za 2019. godinu, može se zaključiti da se najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih registriranih osoba odnosi na nekvalificirane radnike (32,5%), kvalificirane radnike (29,3%) i radnike sa SSS (24,8%). Podaci o broju registriranih nezaposlenih osobau razdoblju 2015.-2019.po obrazovnoj strukturi ukazuju da je trend kontinuiranog smanjenja broja nezaposlenih prisutan za sve kvalifikacijske skupine nezaposlenih osoba.

Analizom strarsne strukture nezaposlenih osoba utvrđeno je da najveći udio u ukupnom broju nezaposlenih osoba imaju osobe starosti 50-60 godina (32,0%), a broj nezaposlenih osoba te starosne skupine povećan je u odnosu na 2015. godinu za 5,2%.S druge strane, broj nezaposlenih osoba starosne dobi do 50 godina (sve starosne skupine) smanjio se u odnosu na 2015. godinu zbog ukupnog smanjenja broja nezaposlenih osoba, a ostvareno smanjenje broja mladih nezaposlenih osoba starosti do 35 godina iznosilo je 38,6%, što ukazuje da su u proteklom razdoblju poboljšane prilike na tržištu rada za zapošljavanje mladih osoba, zahvaljujući i programima poticaja koji se provode za zapošljavanje i samozapošljavanje, koje je potrebno nastaviti i u sljedećemrazdoblju.

Prema dužini čekanja na posao, najveći broj nezaposlenih osoba u 2019. godiniu stanju je dugoročne nezaposlenosti dulje od 4 godine, njih 41,9% (1.737), te od 2 do 4 godine s ukupno 36,1% (1.499), dok je broj nezaposlenih osoba koje su na evidenciji za zapošljavanje do 2 godine svega 22% (913).

U analizi nezaposlenosti potrebno je naglasiti da je stanje pandemije u 2020. godiniimaloutjecaj na tržište rada, te je kontinuirano rastao broj nezaposlenih osoba, čime je prekinut trend smanjenja broja nezaposlenih. Naročito je izražen rast broja nezaposlenih nakon proglašenja stanja nesreće u FBiH, te je u razdobljuožujak-travanj povećan broj nezaposlenih osoba u Županiji Posavskoj za 156 osoba, dok je već usvibnju smanjen broj nezaposlenih osoba za 52 osobe (na 4.274).

1.1.4.4. Mirovine

Broj umirovljenika u Županiji Posavskoj bilježi blagi rast u razdoblju 2014.-2019., koji je razmjeran rastu broja umirovljenika u FBiH, tako da udio broja umirovljenika u Županiji Posavskoj u ukupnom broju na razini FBiH u promatranom razdoblju iznosi 0,9%. Ukupan broj umirovljenika u FBiH u prosincu 2019. godine iznosi 352.438, što je za 0,9% više nego u prethodnoj godini. U Županiji Posavskoj broj umirovljenika u prosincu 2019. godine iznosi 3.838, što je za 1,0% više u odnosu na prethodnu godinu. Broj umirovljenika povećao se u svim općinama Županije Posavske, najviše u Domaljevac – Šamcu za 3,4% i Odžaku za 1,4% u odnosu na prethodnu

godinu.Prosječna isplaćena mirovina u Županiji Posavskoj u 2019. godini porasla je na 422 KM i veća je od prosječne isplaćene mirovine u FBiH koja iznosi 416 KM.

1.1.4.5. Ključni razvojni problemi i potrebe u području tržišta rada

U sljedećoj tablici dan je pregled ključnih problema i razvojnih potreba u sektoru tržišta rada.

Tablica3. Razvojni problemi i potrebe u području tržišta rada

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
-suficit određenih kadrova na tržištu rada za koje ne postoje dovoljne potrebe	- izraditi i od strane nadležnih organa utvrditi upisne politike i obrazovne programe u skladu s potrebama - donijeti i realizirati odgovarajuće programe prekvalifikacije i dokvalifikacije, kako bi se osobama koje trenutno nemaju mogućnost zaposlenja omogućilo zaposlenje, uz poseban naglasak na uključenost socijalno ugroženih grupa
- rizik rada „na crno“	- kontinuirano provoditi inspekcijske kontrole poslodavaca u odnosu na prijavljivanje zaposlenih
- visok udio NKV, KV i SSS radne snage u ukupnom broju nezaposlenih osoba	- uspostaviti i provoditi programe zajačanje kompetencija i vještina nezaposlene radne snage - intenzivirati programe samozapošljavanja i zapošljavanja
- visok udio teško zapošljivih kategorija nezaposlenih osoba (u stanju dugoročne nezaposlenosti i starosne grupe iznad 50 godina)	- intenzivirati programe zapošljavanja i samozapošljavanja teško zapošljivih kategorija nezaposlenih
- negativan utjecaj pandemije na tržište rada.	- razviti i implementirati mehanizme za pružanje potpore poduzećima i obrtnicima za održavanje zaposlenosti i nova zapošljavanja.

1.1.5. Obrazovanje

1.1.5.1. Predškolski odgoj i obrazovanje

Predškolski odgoj i obrazovanje dio je sustava odgoja i obrazovanja na području Županije Posavske i odvija se u trima javnim dječjim vrtićima: Dječji vrtić „Pčelica“ Orašje, Dječji vrtić Domaljevac i Dječji vrtić „Paola Cerueto“ Odžak, a uključenost djece u predškolsko obrazovanje na području Županije Posavske znatnose poboljšava u posljednjih pet godina.Prema podacima Federalnog zavoda za statistiku, u školskoj 2018./2019. godini zabilježeno je 165 djece koja pohađaju predškolski odgoj i obrazovanje. Promatrajući razdoblje 2014.-2019. obuhvat djece predškolskim odgojem i obrazovanjem uvećan je za 10%.Prema podacima Federalnog zavoda, broj djece koja nisu primljena zbog popunjenoj kapaciteta iznosi u prosjeku 60 djece na godišnjoj razini. S druge strane, kada pogledamo starosnu strukturu stanovništva prethodni podatak o programu predškole, vidljivo je da postoji potreba za minimalno četirima dodatnim grupama predškolskog odgoja i obrazovanja u javnim i/ili privatnim vrtićima Županije.

Iako su u prethodnom razdoblju rađene adaptacije i rekonstrukcije objekata predškolskih ustanova, još uvjek su potrebne dodatne investicije, prije svega da bi se osigurali uvjeti za obuhvat djece jasličkog uzrasta i povećanje broja uključene djece u cjelini. Ono što je također izraženo jest činjenica da postoji potreba, eventualno uz mogućnost sufinanciranja, za dodatnim grupama predškolskog obrazovanja/pohađanja vrtića na području Županije jer oko 20% djece redovito pohađa vrtić u odnosu na broj djece koja uzrastom mogu pohađati vrtić. Taj postotak vjerojatno je i veći u ruralnim područjima, s obzirom da više od 97% upisane djece ima zaposlena oba roditelja. U program obveznog predškolskog odgoja i obrazovanja na području Županije Posavske uključena su djeca s poteškoćama u razvoju. Međutim, fizička nepristupačnost tih objekata u velikoj mjeri ograničava te napore.

Ako ima učenika koji zahtijevaju fizičku pristupačnost objektima škole, nastava se organizira u prizemnim prostorijama.

1.1.5.2. Osnovni odgoj i obrazovanje

Učenici u Županiji Posavskoj pohađaju nastavu u sedam osnovnih škola (sedam centralnih i 13 područnih škola).⁷

Broj upisanih učenika u neki od razreda osnovne škole u školskoj 2018./2019. Godini (2171, od čega 1059 učenica) manji je za 24% u odnosu na školsku 2014./2015. godinu (2873, od čega 1327 učenica). Smanjenje broja učenika u osnovnim školama u uskoj je vezi sa smanjenjem stope prirodnog priraštaja na području Županije Posavske, odnosno s odseljavanjem u druge zemlje. Kada pogledamo podatke o uključenosti djece s posebnim potrebama u redovito osnovno obrazovanje, njihov broj u odnosu na školsku 2014./2015. Godinu povećan je s 12 na 126. S druge strane, prosječni broj djece s posebnim potrebama u odnosu na ukupan broj učenika u omjeru je od 0,6%, te u sličnom omjeru s drugim županijama/kantonima I prosjekom u FBiH.

Za isto promatrano razdoblje u Županiji Posavskoj bilježi se tendencija smanjenja broja učenika na jednog učitelja za 10,5% (školske 2013./2014. godine 10,3 učenika prema jednom učitelju u odnosu na 9 učenika prema 1 učitelju u školskoj 2018./2019. godini), a u odnosu na školsku 2007./2008. Godinu čak 36%. Taj podatak u postotku ne izgleda visoko, ali znatan je u odnosu na broj sudionika I stanovnika Županije Posavske, te je bitno ispod prosjeka broja djece na jednog učitelja Federacije BiH I Tuzlanskog kantona (između 11,9 FBiH i 12,5 TK). Broj učenika na 1000 stanovnika u Županiji Posavskoj (45 učenika) daleko je najniži u odnosu na sve druge županije, a skoro dvostruko manji u odnosu na npr. Kanton Sarajevo.

Na prostoru Županije djeluju I dvije škole (s 4 odjeljenja) za djecu s posebnim potrebama s 11 učenika, te je organizirano I glazbeno obrazovanje u vidu dviju gradskih osnovnih škola (glazba) s četirima odjeljenjima, koje trenutno pohađa 78 učenika, a taj se broj kontinuirano povećava, odnosno, postoji vidna potreba za njihovim postojanjem (19,5 učenika na jednog nastavnika, a broj učenika po odjeljenju relativno u skladu s normativima). Županija Posavska osigurava I sredstva za besplatan prijevoz više od 770 učenika.

Osnovno obrazovanje Županije Posavske karakterizira zabrinjavajuće smanjenje broja učenika i učenica u sustavu redovitog obrazovanja, s nedostatkom punе socijalne uključenosti, kao što je omogućavanje da djeca s posebnim potrebama imaju fizički pristup objektima osnovnog obrazovanja. Nedostaje planiranje I provedba mjera energetske učinkovitosti u gotovo svim objektima uz analizu učinkovitosti korištenja energenata, te osiguranja infrastrukturnih uvjeta za adekvatniju provedbu osnovnog obrazovanja (prenamjena sala, opremanje računalima I usavršavanje didaktičkih materijala za izvođenje nastave). Kabineti informatike, knjižnice I sportske dvorane nisu osuvremenjene adekvatnom opremom, a poseban izazov predstavlja Osnovna škola Orašje čija uporabna dozvola je istekla.

1.1.5.3. Srednje obrazovanje

Kada pogledamo podatke Federalnog zavoda za statistiku, broj učenika koji pohađaju srednje obrazovanje u posljednjih šest školskih godina bilježi konstantan trend smanjenja, dok je taj broj upola manji u odnosu na 2005. godinu (s 1828 na 987 u školskoj 2019./2020. godini).

U školskoj 2018./2019. godini zabilježeno je 1039 srednjoškolaca (od kojih je 49% učenica), što predstavlja 1,36% ukupnog broja učenika u FBiH), a što je smanjenje od zabrinjavajućih 34 % (s 1583 u 2014./2015. godini na 1039 u 2018./2019. godini). Očekivati je da se taj broj dodatno smanji u sljedećim godinama uslijed negativnog trenda broja učenika u osnovnim školama na području Županije Posavske. Slično kao na razini FBiH gdje je odnos broja učenika u odnosu na jednog nastavnika smanjen za 2,9 učenika za petogodišnje razdoblje (s 12 na 9,8 učenika

⁷Osnovna škola Orašje u Orašju, Osnovna škola Antuna Gustava Matoša u Vidovicama, Osnovna škola Ruđera Boškovića u Donjoj Mahali, Osnovna škola fra Ilike Starčevića Tolisa u Tolisi (Centralna škola i PŠ Kostrč), Osnovna škola Stjepana Radića u Boku (Centralna škola i PŠ Oštra Luka, Bok, Matići), Osnovna škola Braće Radića u Domaljevcu te Osnovna škola Vladimira Nazora u Odžaku (Centralna škola u dva objekta i PŠ u Potočanima, Vrbovcu, Donjem Svilaju, Posavskoj Mahali, Novom Selu, Vojskovi, Prudu i Gornjoj Dubici).

po jednom nastavniku) ili u Tuzlanskom kantonu, u Županji Posavskoj taj je odnos smanjen s 11,52 na 9,1 učenika u odnosu na jednog nastavnika. Iako trend omjera smanjivanja postoji na svim razinama u FBiH (izuzev Tuzlanskog kantona i Kantona Sarajevo čiji omjer nije zabrinjavajući), taj odnos je zabrinjavajući s obzirom na trendove u osnovnom obrazovanju u odnosu na broj stanovnika i teritorij u cjelini u Županiji Posavskoj.

1.1.5.4. Visoko obrazovanje

Nakon završetka srednjeg obrazovanja mladi s područja Županije Posavske imaju priliku nastaviti studije kako na sveučilištima širom BiH tako i na dislociranim odjeljenjima Sveučilišta u Mostaru stacioniranim u Orašju, koji su počeli s djelovanjem u 2006. godini. Navedeni dislocirani centri fakulteta nakon provedene integracije Sveučilišta u Mostaru u 2018. godini prerasli su u Sveučilišni centar Posavina - dislocirana nastava Sveučilišta Mostar u Orašju.

Ukupan broj studenata na svim visokoobrazovnim profilima u posljednjih 5 godina drastično je smanjen, uključujući studente porijeklom iz Republike Hrvatske. Tako, u akademskoj 2014./2015. godini na području Županije Posavske studirala je 801 osoba, dok je taj broj iz godine u godinu opadao, da bi u akademskoj 2018./2019. godini bio sveden na 419, što je smanjenje za skoro 50%. Vlada Županije Posavske je sa Sveučilištem u Mostaru potpisala Sporazume o sufinanciranju izvođenja preddiplomskog i dodiplomskog studija u Orašju u iznosu od 50% visine školarine jednog semestra za nezaposlene studente s područja Županije Posavske i za tu svrhu izdvojena su sredstava u iznosu od 129.000,00 KM.

1.1.5.5. Obrazovanje i obuka odraslih

Na području Županije Posavske obrazovanje odraslih obavljase u skladu sa Zakonom o osnovnom školstvu (Narodne novine Županije Posavske 03/04) i Zakonom o srednjem školstvu (Narodne novine Županije Posavske 03/04). Obrazovanje odraslih od osnovne škole pa do visokog obrazovanja provodi se uključivanjem zainteresiranih za nastavak formalnog obrazovanje. Za drugi i treći stupanj obrazovanja (osnovno i srednje) ta problematika regulirana je novim Zakonom o obrazovanju odraslih, koji je donesen 2019. godine. Obrazovanje i obuka odraslih vezana je za aktivnosti Školskog centra fra Martina Nedića Orašje i Srednje strukovne škole Orašje, koji trenutno izvode programe prilagođene obrazovanju odraslih. Programi srednjoškolskog obrazovanja odraslih prilagođeni su dobi, prethodnom obrazovanju, znanju, vještinama i sposobnostima odraslih. Ti podaci postoje samo za obrazovanje odraslih koje se odvija u dvije srednje škole u Orašju, a taj je broj jako mali s obzirom da učenici skoro u cijelosti nastavljaju srednjoškolsko obrazovanje. Iako ne postoji pouzdan podatak, iskustva pokazuju da se programom cjeloživotnog učenja inicira potreba za prekvalifikacijama, većinom s ciljem stjecanja deficitarnih zvanja.

Na području Županije Posavske sve osnovne škole mogu organizirati osnovno obrazovanje odraslihako za to postoji potreba. Tijekom 2019. godine usvojen je Zakon o obrazovanju odraslih, čime je omogućeno da škole organiziraju dodatno školovanje i prekvalifikaciju osoba kojima je to nužno za posao. Odnosno, usvajanjem Zakona omogućeno je organiziranje dokvalifikacije i prekvalifikacije u školama Županije Posavske za polaznike kojima je to nužno u cilju prilagođavanja potrebama na tržištu rada. Obrazovanje i obuku odraslih mogu provoditi tehničke i stručne škole, škole za obrazovanje odraslih, ustanove za obrazovanje, smještaj i brigu lica s poteškoćama u fizičkom i psihičkom razvoju. Praksa pokazuje da prekvalifikaciji pristupaju lica koja već rade na radnim mjestima za koja nemaju stečenu adekvatnu školsku spremu, zatim lica koja imaju saznanja da u inozemstvu sa stečenim drugim stručnim zvanjem mogu lakše pronaći posao. Polaznici se prvenstveno obrazuju za sljedeće rodove zanimanja: strojarstvo, elektrotehnika, promet, ugostiteljstvo i turizam, ekonomija, administracija i trgovina, zdravstvo, te poljoprivreda.

1.1.6. Kultura, sport i slobodno vrijeme

1.1.6.1. Kultura i kulturno-povijesno nasljeđe

Njegovanje kulturno-povijesnog nasljeđa na području Županije Posavske ostvaruje se u suradnji s općinskim centrima za kulturu, KUD-ovima i drugim udruženjima građana koja imaju za cilj njegovanje kulturne i

tradicionalne baštine. Velik doprinos u njegovanju kulturne baštine daju škole, koje radom velikog broja sekcija (glazbenih, likovnih, književnih i folklornih) uče mlade ljude da njeguju kulturne baštine od malih nogu. Najvažnije javne ustanove na polju kulture na području Županije Posavske jesu Centar za kulturu Odžak i Centar za kulturu Orašje. U Centru za kulturu Odžak rade tri osobe (dvije na poslovima kulture i jedna na tehničkim poslovima), a na raspolaganju je 771 m^2 korisnog prostora (u funkciji). U Centru za kulturu Orašje rade dvije osobe (jedna na poslovima kulture i jedna na tehničkim poslovima), a na raspolaganju je 653 m^2 korisnog prostora (u funkciji). Bitno je naglasiti da se korisni prostor u funkciji nije povećavao tijekom prethodnih 5 godina. Što se tiče proračuna tih ustanova, vidljivo je povećanje godišnjeg proračuna Centra za kulturu Orašje s 90.182 KM u 2014. na 111.846 KM u 2019. godini, dok proračun Centra za kulturu Odžak iz godine u godinu varira, od 86.278 KM u 2016. do 78.033 KM u prethodnoj 2019. godini.

S druge strane, na području Županije Posavske djeluje 15 kulturnih udruga⁸. Najbrojnija su lokalna kulturno-umjetnička društva (KUD-ovi). Velik doprinos u njegovanju kulturne baštine daju i škole radom kulturnih sekcija (glazbenih, likovnih, književnih, novinarskih i folklornih). Županija u području razvoja kulture povećava iznose koje dodjeljuje organizacijama kulture u svrhu razvoja tog područja, te je u odnosu na 2015. godinu iznos povećan za 59 % (točnije 43,000 KM). Dodatno, ta potpora se vidi i iz činjenice da se iz proračuna Županije Posavske za 2020. godinu samo za kulturu planira izdvojiti ukupno 100.000 KM, a za sport još više od toga iznosa (Narodne novine ŽP, 2020./3, str. 139.-140.). Ministarstvo finansijski potpomaže kulturne aktivnosti i sufinanciralo je manifestacije međužupanijske i državne važnosti, kao i djelatnosti udruga, te društava iz domena kulture, umjetnosti, tehničke kulture, amaterskih kulturno-umjetničkih društava.

1.1.6.2. Sport

U Županiji Posavskoj djeluje ukupno 18 registriranih nogometnih klubova koji se natječu u različitim ligaškim natjecanjima. Na području Županije Posavske postoji pet odbojkaških klubova (jedan od njih je u prvom rangu natjecanja u BiH), od kojih je jedan ženski. Od borilačkih sportova donekle su aktivna tri kluba čiji se članovi susreću s problemom nedostatka dvorane za rad. Uz navedene sportske klubove, na području Županije Posavske postoje i šahovski klub, teniski klub, moto klub, veslački klub i tavlaškiklub. Procjenjuje se da oko 1500 građana Županije aktivno sudjeluje u radu sportskih društava. Zbog nedostatka zakonskih propisa i evidencije sportskih klubova, točan broj sportskih klubova i njihovih članova nije moguće ustanoviti. Na području Županije postoje sljedeći objekti koji služe za svrhe školskog, amaterskog i rekreativnog sporta: 8 školskih dvorana za tjelesni odgoj (raznih veličina), 10 igrališta, 11 nogometnih terena bez tribina, 3 nogometna terena s tribinama, 1 nogometni stadion s atletskim poligonom, 1 atletski poligon, 12 igrališta za tenis i 1 mala sportska dvorana.

Razvoj sportskih i rekreativnih aktivnosti po klubovima stalno se finansijski potiče izdvajanjem iz proračuna Županije Posavske, te se odobravaju i raspoređuju sredstva za sufinanciranje rada sportskih klubova i sportskih manifestacija Županije u skladu s objavljenim natječajima s unaprijed definiranim kriterijima. Izdvajanja za sport u prethodnih 5 godina znatnosu se uvećala iz godine u godinu, tako da je nominalno ovaj iznos povećan s 164.114 KM u 2014. na 275.819 KM u 2019. godini (povećanje za 111.705 KM ili 60% u odnosu na promatrano razdoblje). Dodatno, iz proračuna Županije Posavske za 2020. godinu planira se izdvojiti ukupno 280.000 KM za sportske klubove, saveze, institucije, organizacije i udruge, te osobe s invaliditetom i fizičke osobe (Narodne novine ŽP, 2020./3, str. 114.), što je također povećanje u odnosu na prethodno razdoblje.

1.1.7. Zdravstvena i socijalna zaštita

1.1.7.1. Zdravstvena zaštita

Sustav zdravstvene zaštite u formalnoj je nadležnosti Županije Posavske, dok se na razini FBiH donose strateške smjernice, a usluge zdravstvene zaštite koje se pružaju na području Županije obuhvaćaju primarnu, sekundarnu i dijelom tercijarnu zdravstvenu zaštitu. Sustav zdravstvene zaštite na području Županije organiziran je u vidu primarne i sekundarne, te dijelom i tercijarne zdravstvene zaštite. Primarna i sekundarna zdravstvena skrb

⁸ Najbrojnija su kulturno-umjetnička društva: HKD „Napredak“ Odžak, KUD „Vladimir Nazor“ Prud, HKD „Napredak“ Domaljevac, HKUD-a „Mladost“ Domaljevac, „Zora“ Donja Mahala, „Kopanice“, „Nada“ Kostrč, „dr. Krunoslav Dragnović“ Matići, „Ravnica“ Oštra Luka – Bok, „Kralj Tomislav“ Tolisa, „Ugljara“, „Seljačka sloga“ Vidovice i BZK „Preporod“ Orašje.

odvija se u područnim ambulantama, matičnim domovima zdravlja i hitnoj pomoći. Opremljenost ambulanti i domova zdravlja varira od općine do općine. Znatnu potporu zdravstvenom sustavu Županije Posavske daje Republika Hrvatska zbrinjavanjem dijela pacijenata na sekundarnoj i tercijarnoj razini u njihovim bolnicama - najvećim dijelom na trošak fonda za zdravstvo Republike Hrvatske.

Zadatke ostvarivanja i osiguranja zdravstvene zaštite obavlja Zavod zdravstvenog osiguranja Županije Posavske⁹, uključujući provedbu obveznog zdravstvenog osiguranja utvrđenog Zakonom o zdravstvenom osiguranju i Zakonom o zdravstvenoj zaštiti. Od ključnih aktivnosti Zavoda u promatranom razdoblju mogu se izdvojiti ugovaranja usluga sa zdravstvenim ustanovama u Županiji i izvan nje, proces informatizacije usluga (uvezivanje Zavoda, triju domova zdravlja i ugovornih ljekarni na području Županije), rad povjerenstava za odobravanje liječenja, orto pomagala i sl. (uočava se trend povećanja zahtjeva osiguranika za ovaj vid potpore, s prosječno 18% u posljednje tri godine). U prethodnom razdoblju zabilježen je rast naplate od participacije osiguranih osoba od 14,6%, što je posljedica usvajanja nove Odluke sredinom 2019. godine. Nastavljen je trend rasta broja uputnica za liječenje naših osiguranika izvan Županije Posavske (rast za 22,3%).

Pravo na zdravstveno osiguranje u 2014. godini u Županiji Posavskoj ostvarilo je nešto više od 74% cjelokupnog stanovništva (u odnosu na broj stanovnika prema popisu stanovištva iz 2013. godine), što je znatno manje nego na razini FBiH (89,74% stanovnika). Broj stanovnika očito se smanjuje iz godine u godinu pa se može pretpostaviti da je broj od 25.778 osiguranih lica i dalje na razini od cca 75% stanovništva koje je trenutno prisutno na području Županije.

Kada govorimo o osiguranju lijekova na području Županije, kako bi seracionalnije koristila esencijalna lista lijekova, samo tijekom 2019. godine provedeno je 45 kontrola u vidu zapisnika od strane djelatnika Zavoda. Uprkos tomu, potrošnja lijekova po osiguranoj osobi u Županiji Posavskoj znatno je ispod prosječne razine u Federaciji BiH. Stoga treba raditi na inicijativi za daljnji redizajn liste lijekova i smanjenja postotka sudjelovanja osiguranika kod nekih skupina lijekova gdje je to moguće.

U okviru sustava zdravstvene zaštite djeluje i Zavod za javno zdravstvo Županije Posavske koji je u prethodnom razdoblju proširivao opseg poslova obavezama koje su proizašle u samom postupku provedbe zdravstvenih mjera, kako bi se u potpunosti izvršavala problematika njihovog djelokruga, kao i potreba stanovništva Županije Posavske na koje je ukazivala analiza tekućih praćenja i nadzora. Prateći odobrenja od Federalnog ministarstva zdravstva i obaveze po registraciji ustanove, kao i potrebe Županije Posavske, Zavod je u 2019. godini dopunio svoje aktivnosti angažmanom s DDD (dezinfekcija, dezinfekcija i deratizacija) mjerama na Županiji Posavskoj, koje su tom prevencijom reflektirale na zdravstveno stanje na Županiji Posavskoj, a što je posebice bitno tijekom izvanrednih okolnosti, kao što je pandemija COVID-19. Zavod nadalje obavlja javno zdravstvenu zaštitu mikrobiološke i epidemiološke specijalnosti, te savjetodavno-stručne aktivnosti, kao što su aktivnost VCCT centra u Orašju u borbi protiv HIV-a/AIDS-a, preventivni programi zdravstvene zaštite djece i mladih, te sanitarno-preventivne mjere.

Primarna zdravstvena zaštita funkcioniра na principu obiteljske medicine i pruža se u javnim ustanovama domova zdravlja i pripadajućim područnim ambulantama. Na području Županije Posavske djeluju 3 doma zdravlja (*JU Dom zdravlja Odžak, JU Dom zdravlja Domaljevac-Šamac i JU Dom zdravlja Orašje*), koje su osnovale općine u kojima imaju sjedište i koji pružaju zdravstvenu zaštitu građanima i to u tri segmenta: primarna zdravstvena zaštita, izvanbolnička konzultativno-specijalistička zdravstvena zaštita i izvanbolnička dijagnostička zaštita. Domovi zdravlja osim osnivača općina i vlastitih prihoda financiraju se i sa 70% od Zavoda za zdravstveno osiguranje. Broj područnih ambulanti u promatranom se razdoblju gotovo za 50% smanjio (s 11 tijekom 2014. godine na 6 u 2019. godini).

Sekundarna zdravstvena zaštita na području Županije Posavske provodi se u okviru Županijske bolnice, koja ima više od 5.000 m² prostora, a čiju su izgradnju finansirali Vlada Republike Hrvatske, Vlada FBiH i Vlada ŽP. Dva odjela Županijske bolnice, kemonodijaliza i stacionar (polivalentni odjel), nalaze se u Odžaku, dok se drugi odjeli nalaze u Orašju. Tercijarna zdravstvena zaštita ne provodi se na području Županije pa se pacijenti upućuju u kliničke centre u BiH ili Hrvatske. Zdravstvena zaštita žena i djece osigurana je odjelom ginekologije i porodništva

⁹Ukupno u Zavodu na neodređeno vrijeme na dan 31.12. 2019. godine zaposleno je 29 djelatnika.

gdje rade tri ginekologa i jedna pedijatrica, a također i polikliničkom ambulantom gdje dolaze liječnici specijalisti iz okolnih, ali i udaljenijih većih medicinskih centara. Na odjelu ginekologije raspoloživo je 16 kreveta za trudnice.

Ukupan broj zdravstvenih radnika zaposlenih u svim zdravstvenim ustanovama Županije Posavske u razdoblju 2014.-2019. bilježi konstantno uvećanje i kadrovsko jačanje, te ukupno taj je broj povećan za 34 zdravstvena radnika. Međutim, i dalje izazov predstavlja odlazak mладог školovanog kadra, prvenstveno liječnika, u mesta gdje im se nude bolji uvjeti za život (veća plaća, stan, mogućnost usavršavanja itd.) Znatno povećanje broja zaposlenih u zdravstvenim ustanovama bilježe liječnici specijalisti (s 24 na 30), ali i medicinski tehničari (sa 125 na 141), dok je broj administrativnog osoblja na istoj razini. Uvažavajući osnovne pokazatelje zdravstvene zaštite, a promatrajući raspoložive podatke Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, područje Županije Posavske karakterizira podatak od 827 stanovnika po 1 lječniku, što je smanjenje od 45 stanovnika po lječniku u odnosu na 2014. godinu.

Kod tih pokazatelja vidljivo je ulaganje u razvoj zdravstvenog sustava na području Županije unatoč negativnim migracijskim pokazateljima. Međutim, zanimljivo je uočiti da se broj stanovnika na jednog liječnika dentalne medicine čak i povećao (iako nije bilo bitnih zapošljavanja), pa se može procijeniti da je u pitanju povećanje učinkovitosti rada, odnosno povećan je broj usluga koje pružaju stomatolozi. Što se tiče bolničke liječničke zaštite, nisu uočeni negativni pokazatelji za razdoblje 2014.-2018. godina, kada Posavska županija raspolaze s 347 bolesničkih postelja na 1.000 stanovnika, što je i više nego Tuzlanski kanton i za 33% više od prosjeka FBiH.

Drugim riječima, broj stanovnika u Posavskoj županiji po jednom liječniku od 827 veći je od svih drugih promatranih županija, ali i prosjeka FBiH, koji iznosi 445 (čak šest puta manji od europskog prosjeka od 3,2 liječnika na tisuću stanovnika). Drugim riječima, i dalje nedostaje adekvatan broj liječnika, koji je znatno ispod prosjeka u okruženju, i upola manji u odnosu na Tuzlanski kanton. Međutim, broj stanovnika na jednog stomatologa u 2018. godini (6891 stanovnik) vrlo je sličan s nekim županijama/kantonima (6534 Unsko-sanski kanton ili 5930 Tuzlanski kanton), međutim, znatno je manji od prosjeka FBiH (3699 stanovnika), tako da je potrebno dodatno ojačati kadrove u stomatološkim ambulantama.

S obzirom na to da područje Županije Posavske još uvijek nije u potpunosti pokriveno centralnim vodovodnim sustavom, te zbog nedostatka vode za piće, još uvijek su prisutna neka od bubrežnih oboljenja. Najčešće se radi o bolesti endemskog nefritisa - što je često oboljenje u Posavskoj regiji. Ne postoje preventivni programi na tu temu ni u organizaciji Županije ni zdravstvenog sektora. Potrebno je napomenuti da su uređaji za dijalizu u prosjeku 50% i više amortizirani, te u idućem razdoblju postoji potreba za nabavom novih uređaja. Pored činjenice da je vidljivo ulaganje u razvoj zdravstva u razdoblju 2014.-2019. godine, opremljenost ustanova zdravstvene zaštite na području Županije Posavske nije uskladena sa standardima EU-a, a ni područja u okruženju. Financijske poteškoće uzrok su nedovoljne materijalno-tehničke opremljenosti većine domova zdravlja i područnih ambulanti obiteljske medicine, nedovoljnog broja educiranih zdravstvenih radnika i česte fluktuacije liječnika. Provedba preventivnih programa za rano otkrivanje bolesti, kao i osviještenosti stanovništva o važnosti brige za zdravljenja niskoj su razini. Dodatno, izostaje osnivanje savjetovališta za preventivne i obrazovne informativne kampanje o štetnom utjecaju konzumiranja cigareta, alkohola i opojnih droga. Nije definirana politika unapređenja javnog zdravlja stanovništva Županije Posavske.

1.1.7.2. Socijalna zaštita

Socijalna zaštita provodi se putem Centara za socijalni rad čiji su osnivači jedinice lokalnih samouprava Županije Posavske, koje financiraju njihov rad. Broj centara za socijalni rad nije se mijenjao u posljednjih pet godina pa svaka jedinica lokalne samouprave ima po jedan centar za socijalni rad (ukupno 3 centra). Kada govorimo o obavljanju poslova iz domene socijalne zaštite, kako je to vidljivo u tablici dolje, u promatranom razdoblju je došlo do povećanja broja korisnika socijalne zaštite po kategorijama u ukupnom omjeru u odnosu na 2014. godinu.

Tablica 4. Pregled maloljetnih i punoljetnih korisnika socijalne zaštite po kategorijama i godinama 2014.-2018.

Županija Posavska	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
-------------------	-------	-------	-------	-------	-------

Korisnici subvencioniranja troškova	15	24	39	37	87
Ugroženi obiteljskom situacijom	1625	1520	1530	1532	1545
Osobe sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju	1439	1068	1170	1191	1190
Osobe s poremećajima u ponašanju ličnosti	74	67	69	178	185
Osobe društveno neprihvatljivog ponašanja	491	425	423	456	485
Psihički bolesne osobe	133	113	114	117	126
Osobe u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba	4181	3746	4615	5308	6047
Osobe koje nemaju dovoljno prihoda za uzdržavanje	6342	3020	3075	3190	3325
Nespecifične kategorije (ostali)	894	916	1083	3381	3683
UKUPNO	15194	10899	12118	15390	16673

Izvor podataka: Federalni zavod za statistiku, Socijalna skrb u FBiH, 2014.-2018.

Gornji podaci predstavljaju odraz stope nezaposlenosti i ekonomске situacije u Županiji i državi u cjelini, a imaju direktni utjecaj na imovinsko stanje obitelji i pojedinaca, kao i na broj podnesenih zahtjeva za određenim vidovima pomoći iz područja socijalne zaštite. Gledajući po kategorijama korisnika, u razdoblju 2014.-2019. godine vidljivo je povećanje broja korisnika subvencioniranja troškova (za 82%), osoba u stanju različitih socijalno-zaštitnih potreba (za 30,8%) te nespecifične kategorije (ostali) za 75%. S druge strane, vidljivo je i smanjenje broja korisnika koji su ugroženi obiteljskom situacijom (za 1%) i osoba sa smetnjama u psihičkom i fizičkom razvoju (za 2%), dok su ostale kategorije u sličnom petogodišnjem omjeru. S druge strane, nakon naglog pada broja intervencija socijalne zaštite u 2015. i 2016. godini, ta pojava u posljednje tri godine bilježi kontinuirani porast pa je u 2018. godini veća za 1479 osoba (9%) u odnosu na 2014. godinu. U prosjeku na godišnjoj razini 16673 osobe imaju neku vrstu potrebe za socijalnom potporom, što predstavlja oko 38% ukupne populacije Županije Posavske (47% žena i 53 % muškaraca).

Kada govorimo o obrađenim slučajevima i intervencijama socijalne zaštite u Županiji Posavskoj u razdoblju 2014.-2018. može se uočiti znatno povećanje broja intervencija u odnosu na 2014. godinu za 1557 (ili 61%), te slučajeva za 1237 (ili 35%).

U 2019. godini u centrima za socijalnirad na području Županije Posavske registrirano je 12 zaposlenih, od kojih je devet žena. U strukturi zaposlenih najviše je socijalnih radnika (6), zatim administrativnog osoblja (3), pravnika (2) i psihologa (1). S obzirom na to da je zakonskom regulativom predviđeno da je na 5.000 stanovnika potreban jedan socijalni radnik, a na 10.000 stanovnika jedan pravnik, evidentno je da centri za socijalni rad ne raspolažu s dovoljnim brojem stručnog kadra. Dodatno, promatrajući po broju intervencija i slučajeva po stručnom zaposleniku (ukupno 6 stručnih zaposlenika/2 pravnika), u Županiji Posavskoj jedan stručni zaposlenik u prosjeku obradi 710 korisnika na godišnjoj razini (prosječni podatak za razdoblje 2014.-2018.), dok je taj broj znatno niži na razini FBiH i iznosi 550 korisnika te 530 korisnika na razini BiH. Najveći udio u ukupnom broju zaposlenih čine socijalni radnici, koji čine oko 60% ukupnog broja zaposlenih u centrima za socijalni rad. Najmanji broj u ukupnom broju zaposlenih u centrima za socijalni rad odnosi se na defektologe, pedagoge/psihologe.

1.1.8. Civilno društvo

Prema informacijama pribavljenim iz Zbirnog registra organizacija civilnog društva¹⁰, putem Ministarstva pravosuđa i uprave Županije Posavske, registrirano je 408 organizacija civilnog društva i nevladinih organizacija, te 4 fondacije. U ukupnom broju organizacija civilnog društva dominiraju organizacije (njih 98) u području sporta i rekreacije, 23 u području kulture/umjetnosti, 20 u područjima zaštite okoliša i civilne zaštite, 18 u domeni kulture i znanosti, 16 u područjima istraživanja, 36 u humanitarnoj djelatnosti i pomoći socijalno ugroženima i tako dalje. Proračunska izdvajanja Županije Posavske za organizacije civilnog društva rastu iz godine u godinu pa je u razdoblju od 2014.-2019. povećano izdvajanje za oko 20% u odnosu na početnu godinu. Tijekom 2014. godine u Županiji Posavskoj osnovano je i Vijeće mladih Županije Posavske koje čine sva tri općinska vijeća mladih s područja Županije: Vijeće mladih Općine Orašje, Domaljevac-Šamac i Odžak.

¹⁰ <http://zbirniregistri.gov.ba/Home>, posjećeno 30. 06. 2020. godine

1.1.9. Sigurnost građana

Općenito, u prethodnom razdoblju Uprava policije u svojim je planovima rada prioritetno radila na aktivnostima na suzbijanju i otkrivanju najtežih oblika kaznenih djela i drugog nezakonitog ponašanja pojedinaca i grupa, posebice onih oblika koji imaju organizirani karakter, te na planu prevencije prometnih nezgoda. Rad policije u zajednici u MUP-u Županije Posavske smatra se jednim od važnijih projekata i kao takvom poklanja mu se velika pozornost. Na istom projektu rade 4 službenika uniformirane policije, koji su tijekom godine radili u zajednici, s ciljem da se postigne partnerstvo između građana i policije na obostranu korist, te kako bi se djelotvornije rješavali problemi u zajednici koji se odnose na: kaznena djela, JRiM, sigurnost prometa, zatim opasnost od droga, probleme nasilja u obitelji, maloljetničke delinkvencije i dr.

Prema pribavljenim podacima od 2015. do 2019. godine, zabilježeno je ukupno 1498 kaznenih djela koja su se dogodila na području Županije Posavske, a promatraljući petogodišnje razdoblje 2014.-2019. godine broj je kaznenih djela smanjen za 134. U strukturi kaznenih djela dominiraju kaznena djela protiv života i tijela, djela protiv braka, obitelji mladeži, kaznena djela protiv imovine (od kojih je najviše teških krađa, krađa, oštećenja tuđe stvari, prevara i razbojništva, te djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine). Tijekom analiziranog i kompariranog razdoblja 2014.-2019. u prosjeku se na godišnjoj razini dogodi se 250 kaznenih djela, a prosječni postotak ukupne rasvijetljenosti iznosi 67% i za vrlo mali postotak je manji nego prosječni postotak na razini FBiH (69%) i npr. Tuzlanskog kantona (77%). Nadalje, broj maloljetnih počinitelja varira od 4% do 10%, što znači da je nužno više raditi na prevenciji kaznenih djela. Međutim, općenito govoreći, može se uočiti vrlo važno poboljšanje u području kriminaliteta i kaznenih djela, a broj kaznenih djela na 1000 stanovnika od 3,9 u 2019. godini znatno je manji od prosjeka FBiH i drugih županija/kantona na području FBiH pa i jedinica lokalnih samouprava u okruženju. Stoga, kada je riječ o području kriminaliteta, može se procjeniti da je stanje na području Županije Posavske zadovoljavajuće i stabilno, iz razloga znatnog smanjenja ukupnog broja kaznenih djela u 2019. u odnosu na 2014. godinu.

Kada govorimo o prekršajima, u razdoblju 2016.-2019. godina registrirano je ukupno 647 prekršaja javnog reda i mira, od čega je 70% u Općini Orašje, 27% u Općini Odžak, a 3% u Općini Domaljevac-Šamac. Dakle, u promatranom razdoblju 2016.–2019., vrlo slično kao i kod kaznenih djela, dolazi do opadanje broja prekršaja za prosječno 10% na godišnjoj razini, što je dovelo i do smanjenja broja prekršaja na tisuću stanovnika, koji u prethodnoj godini iznosi 3,28, što je znatno manji broj prekršaja u odnosu na prosječne podatke na razini FBiH i drugih županija/kantona, čiji broj prekršaja ide i do 25 prekršaja na tisuću stanovnika.

Analizirajući pregled prometnih nezgoda po općinama, vidimo da se 61% svih nezgoda dešava na području Općine Orašje, 31% na području Općine Odžak te 8 % na području Općine Domaljevac- Šamac. Kada promatramo četverogodišnje razdoblje, možemo uočiti općenito smanjenje prometnih nezgoda za 20% u odnosu na 2016. godinu (s 238 na 189), ali se može uočiti da je povećan broj lica s lakin tjelesnim ozljedama. Broj poginulih u prometnim nezgodama, kao i s teškim tjelesnim ozljedama, u sličnom je omjeru s regijama u okruženju i naspram razine FBiH. Kada je riječ o području sigurnosti u prometu, može se procijeniti da je stanje na području Županije Posavske zadovoljavajuće i stabilno, iz razloga znatnog smanjenja ukupnog broja prometnih nezgoda u 2019. godini u odnosu na prethodnorazdoblje. No, sa stajališta prometne sigurnosti, prometna preventiva kroz pojačane akcije u prometu i provedba kampanje o sigurnosti u prometu školske djece, kao i veći angažman na poboljšanju opremljenosti policije (odore, sredstva veze, vozila i radari) i njezine permanentne edukacije i dalje će doprinositi održavanju povoljnog stanja u pogledu broja prometnih nezgoda, a posebice posljedica u njima. Također, u cilju daljnjeg smanjenja prometnih nezgoda i njihovih posljedica potrebno je poduzeti i daljnje aktivnosti na sanaciji cesta i njihove opremljenosti i sl.

Rizici kojima je područje Županije Posavske najčešće izloženo odnose se na opasnosti od visokih voda, odnosno poplava i požara u ljetnom razdoblju. S obzirom na konfiguraciju terena na području Županije Posavske koje je pretežno ravničarskog karaktera (s nagibom terena manjim od 5°), te s obzirom na to da se to područje nalazi između slivova rijeka Bosne i Save, postoji rizik od poplava koje mogu nastati uslijed velikih padalina, prelivanjem ili pucanjem obrambenog nasipa. Ako bi se visoki vodostaj zadržao dulje vrijeme, postoji mogućnost pojave podzemnih voda u pojedinim naseljima i općinama na području Županije. S obzirom na prirodni i geografski položaj Županije, velika je vjerojatnost od poplava. U prosjeku, oko 80% teritorija podložno je

plavljenju kako od voda prve kategorije (rijeka Bosne i Save) tako i od voda druge kategorije (odvodnih kanala - prirodnih recipijenta i zaobalnih voda). Dakle, pogodenost od poplava pripada u red sasvim mogućeg rizika za ljude i materijalna dobra u Županiji Posavskoj. Prema podacima pribavljenim iz Analize rizika od prirodnih i drugih nesreća na području Županije Posavske, a na temelju Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća («Službene novine Federacije BiH», broj 39/03, 22/06 i 43/10), može se uočiti da na području Županije Posavske nisu stvorene planske i druge pretpostavke za učinkovito djelovanje u slučaju prirodnih ili drugih nesreća, koje su propisane Zakonom o zaštiti i spašavanju Federacije BiH i drugim propisima. Na području Županije Posavske provode se mјere aktivne odbrane od poplava i leda, u vrijeme neposredne opasnosti od pojave velikih poplavnih voda, u vrijeme trajanja poplava i otklanjanja posljedica poplava u skladu sa Federalnim operativnim planom odbrane od poplava koji je donesen na temelju članka 92. stavka 4. Zakona o vodama («Službene novine Federacije BiH», broj 70/06) i odredbi članka 41. stavak 2. Uredbe o vrstama i sadržaju planova zaštite od štetnog djelovanja voda («Službene novine Federacije BiH», broj 26/09). Vlada Federacije BiH na 144. sjednici, održanoj 24.05.2018. godine, donijela je Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.). Odluka o donošenju Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.) objavljena je u "Službenim novinama Federacije BiH", broj 44/18. Odluku o donošenju Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.), Vlada Federacije BiH je uputila Vijeću ministara Bosne i Hercegovine, 05.06.2018. godine. Vlada Federacije BiH na 106. sjednici, održanoj 15.06.2017. godine, donijela je Odluku o usvajanju Strateške procjene uticaja na okoliš Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.). Odluka o usvajanju Strateške procjene uticaja na okoliš Plana upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.) objavljena je u "Službenim novinama Federacije BiH", broj 47/17. Što se tiče voda druge kategorije, koje su u nadležnosti Županije, na prostoru županije nema prirodnih vodotoka osim mreže odvodnih kanala, te koji služe kao recipijenti za prekomjerne oborinske i druge vode i mogućnost plavljenje od voda druge kategorije je izrazito mala. No, u okviru nadležnosti Županije načinjen je „Županijski operativni plan obrane od poplava“, broj akta:08-25-05-116/12 od 26.03.2012. godine. S druge strane, Općina Orašje je tijekom 2019. godine izradila Procjenu rizika od požara, ali Procjene rizika i Planovi zaštite i spašavanja (što je osnova za provedbu bilo kakvih preventivnih aktivnosti, spremnosti na odgovor i oporavak u slučaju prirodnih i drugih nesreća) nisu izrađeni za sve lokalne zajednice.

Sve tri općine imaju ustrojene službe civilne zaštite koje djeluju u sastavu općinske javne uprave. Te su službe nedovoljno popunjene ljudstvom (2-3 zaposlenika), kao i materijalno tehničkim sredstvima za zaštitu i spašavanje. U općinama nisu formirani operativni centri. Županijska uprava civilne zaštite osnovana je 2004. godine. Trenutačno ima 11 zaposlenih, od toga četiri djelatnika imaju status državnog službenika, dok je preostalih sedam djelatnika u statusu namještenika. Sustav ranog upozoravanja na području Županije Posavske nije u funkciji. Informacije se prikupljaju pomoću Operativnog centra civilne zaštite koji nije adekvatno opremljen niti popunjjen. Najčešće informacije dobivaju se od Federalnog operativnog centra civilne zaštite te od državnog operativnog centra iz Ministarstva sigurnosti BiH, kao i iz JP Sliva rijeke Save. Rijetko se dobivaju informacije od organa Republike Srpske zaduženih za zaštitu i spašavanje, iako se rijeke Bosna i Sava prija dolaska na područje Županije Posavske kreću teritorijem Republike Srpske. Ostale informacije prikupljaju se s terena od mjerodavnih županijskih i općinskih institucija, kao i od samih građana, te vlastitim saznanjima. Radiostanicom i ostalim javnim glasilima građani se obavještavaju o svim oblicima ugrožavanja. Nadalje, sustav prikupljanja i skladištenja podataka predstavlja velik problem na području Županije Posavske, posebice podataka o nesrećama i snagama za zaštitu i spašavanje. Ne postoji baza podataka o svim nesrećama, a i ono što se posjeduje, ne vodi se na adekvatan i propisan način. Također, ne postoje ni baze podataka o svim snagama raspoloživim za zaštitu i spašavanje, odnosno one se ne vode na propisan način.

Zagađenost minama i neeksplodiranim ubojitim sredstvima (NUS) predstavlja velik problem i opasnost na tom području, koja pored povreda i gubitka ljudi onemogućava obnovu i rekonstrukciju, obradu zemlje, organizaciju i normalizaciju života, te predstavlja realnu prijetnju sigurnosti stanovništva.

1.1.10. Ključni razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

Na osnovi svega gore navedenog, u tablici dolje prezentirani su razvojni izazovi i perspektive u područjuma društvenog razvoja.

Tablica 5. Razvojni problemi i potrebe u području društvenog razvoja

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna usklađenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada u praksi, posebice srednjeg stručnog, ali i sufinanciranja visokog obrazovanja - formalno obrazovanje nije u dovoljnoj mjeri usmjereni na povezivanje s tržistem rada i promoviranje zanimanja 	<ul style="list-style-type: none"> - unaprijediti usklađenost programa obrazovnih institucija s potrebama tržišta rada u skladu s ekonomskim prioritetima, uz uvodenje novih obrazovnih modula/zanimanja u škole/fakultete i ukidanje (ili privremeno ukidanje) obrazovnih ciklusa za struke u kojima je očita hiperprodukcija kadra koje tržište rada nije u stanju apsorbirati - modernizirati programe obrazovanja, uskladiti sustav obrazovanja s tržišnim prilikama, prekvalificirati radno sposobno stanovništva za razvoj i uspostavljanje bliskih veza između odgojno-obrazovnih ustanova i lokalne zajednice, te razviti strukovno obrazovanje zasnovano na potrebama gospodarstva i tržišta rada za pametni rast zasnovan na znanju
<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano smanjenje broja učenika i studenata, područnih škola, broja odjeljenja, te smanjenje prosječnog broja učenika po nastavniku i na 1000 stanovnika 	<ul style="list-style-type: none"> - realizirati mjere racionalizacije broja područnih škola s jedne strane, te izgraditi i proširiti kapacitete postojećih objekata s druge strane, s ciljem utvrđivanja optimalne mreže osnovnih škola i njihovih područnih odjeljenja, a u suradnji s Obrtničkom komorom i Gospodarskom komorom Županije, te Ministarstvom gospodarstva, rada i prostornog uređenja obaviti analizu Plana upisa učenika u srednje škole prije donošenja Odluke o upisu učenika u prvi razred srednjih škola - Dodatno, potrebno je obratiti pozornost na zapošljavanje adekvatnog osoblja za rad s djecom s posebnim potrebama. <p><i>Napomena: Nužno je razmotriti mjere obiteljske politike uvođenjem novih programa ili osigurati veća izdvajanja finansijskih sredstava za postojeće programe, a sve u cilju poboljšanja demografske obnove i pronatalitetne politike u cjelini.</i></p>
<ul style="list-style-type: none"> - loša infrastrukturna opremljenost osnovnih i srednjih škola i nedostatak kapitalne izgradnje i ulaganja za održavanje odgojno-obrazovnih ustanova, te prekapacitiranost urbanih škola i nedostatak pripremljenosti škola za djecu s posebnim potrebama, rad s djecom s problemima u razvoju, za manjinske grupe djece i za rad s talentiranom djecom 	<ul style="list-style-type: none"> - povećati ulaganja u opremanje osnovnih i srednjih škola ali i kapitalne izgradnje, posebice u smislu energetske učinkovitosti, kreiranje fizičkih mogućnosti za djecu s posebnim potrebama - otkloniti nedostatke dogradnjom, adaptacijom ili izgradnjom prema urbanističkim normativima za objekte osnovnih i srednjih škola, usmjeriti sredstva iz proračuna Županije Posavske za navedene rekonstrukcije i adaptacije u dotrajalim školskim objektima, te pripremiti prijedloge projekata za (su)financiranje aktivnosti iz vanjskih izvora sredstava (obratiti pozornost na činjenicu oko isteka uporabne dozvole za Osnovnu školu Orasje) - unaprijediti postojeće sustave multisektorske suradnje u odgoju i obrazovanju djece razvojem zajedničkih programa i struktura u školi i zajednicama – posebice za manjinske grupe djece i za rad s talentiranom djecom
<ul style="list-style-type: none"> - nedostatak prostora za razvoj visokog obrazovanja u cjelini 	<ul style="list-style-type: none"> - razmotriti osiguranje prostora i pratećih objekata kao „inkubatora“ obrazovanja za veći stupanj uključenosti mladih
<ul style="list-style-type: none"> - nedovoljna finansijska ulaganja u razvoj kulture, restauracije spomenika kulture, 	<ul style="list-style-type: none"> - jačati ulaganja za potrebe u kulturi, te raditi na postupcima restauracije spomenika kulture, te njihovoj

te slaba opremljenost kulturnih ustanova tehničkim sredstvima i opremom	klasifikaciji i zaštiti
- nedostatak zakona na polju kulture i zaštite kulturno-povijesne baštine na razini Županije Posavske i nedostatak upravnog ili drugog tijela nadležnog za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara	- donošenje Zakona o kulturu i zaštiti kulturno-povijesne baštine na razini Županije, uz definiranje upravnog ili drugog tijela nadležnog za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara na prostoru Županije
- nepostojanje sustava monitoringa i evidencije i valoriziranja kulturnih objekata	- s obzirom da postoje objekti koji nisu zabilježeni, a posjeduju vrijednosti, posvetiti se radu na neobilježenom kulturnom naslijeđu, objektima austro-ugarske gradnje, objektima tradicijske stambene i gospodarske arhitekture, objektima industrijskog naslijeđa, istraživanju povijesti kraja i nematerijalnog naslijeđa i dr. - pristupiti sustavnom obilježavanju i valoriziranju svih objekata kulturno-graditeljskog naslijeđa Županije Posavske, što je i jedna od strateških odrednica Zavoda za zaštitu spomenika FBiH, ali i zakonska obveza
- Nedostatak sportskih dvorana, fiskulturnih sala i kvalitetnih otvorenih sportskih i rekreacijskih terena i kompleksa	- Povećati proračunski udio za kapitalna ulaganja u poboljšanje i održavanje postojećih sportskih kapaciteta - u suradnji sa sportskim klubovima pripremiti projekte i pronaći dodatne izvore financiranja
- nedostatak struktiranog pristupa razvoju sporta (posebice sportskog menadžmenta) i ulaganja u multidisciplinarnе sportske površine, posebice u natjecateljskim sportovima – niska razina opremljenosti školskih dvorana za tjelesni odgoj i sport u cijelini	- razmotriti da se u svakoj općini definiraju prostori multidisciplinarnih sportskih površina (ili eventualno u Općini Orašje ili Odžak) koji će imati i rekreativni i natjecateljski karakter - pristupiti proširivanju kapaciteta i opremanju potrebnom sportskom opremom (i aparaturom), posebice u sredinama u kojima školske sportske dvorane predstavljaju jedini zatvoreni prostor u kojem se stanovnici naselja mogu baviti sportom - istražiti mogućnost korištenja postojeće infrastrukture za nove namjene razvoja sportskih djelatnosti (<i>brownfield investicije</i>)
- nedostatak infrastrukturnih kapaciteta i materijalno-tehničke opremljenosti domova zdravlja i područnih ambulanti obiteljske medicine, nedostatak edukacije i fluktuacija zdravstvenih radnika	- ojačati materijalno-tehničku opremljenost većine domova zdravlja i područnih ambulanti obiteljske medicine, jačati i povećati broj educiranih zdravstvenih radnika i smanjiti fluktuacije liječnika - dodatno, raditi na proširenju kapaciteta zdravstvene zaštite Županije Posavske, uzimajući u obzir normativ od 0,62 m ² po stanovniku, te razmotriti jačanje (fizičkog) prostora i korištenja prirodnih resursa u tom smislu
- nepostojanje politike unapređenja javnog zdravlja građana Županije Posavske	- pripremiti detaljnu analizu uzroka bolesti, posebice imajući u vidu njihovo očekivano povećanje zbog posljedica pandemije COVID-19 virusa, te razmotriti dugoročnu brigu o osobama oboljelim od tih bolesti - graditi osnove za visokokvalitetno mentalno zdravlje društva i pojedinca u njemu - raditi na izradi politike unapređenja zdravlja stanovništva Županije Posavske, posebice unapređenje zdravstvene politike za mlade u primarnoj i sekundarnoj zdravstvenoj zaštiti na njima pristupačan način
- nedostatak preventivnih programa i	- razmotriti osnivanje savjetovališta za preventivne i

nizak stupanj osviještenosti stanovništva o važnosti brige za zdravlje	obrazovne informativne kampanje o štetnom utjecaju konzumiranja cigareta, alkohola i opojnih droga
- dotrajala i zastarjela oprema u sustavu sekundarne zdravstvene zaštite, stupanj amortizacije aparata u značajnom je broju više od kritičnih 50 %	- povećati stupanj investiranja uz pomoć vanjskih izvora financiranja ili kreditiranja u svrhu nabave EKG aparata, ultrazvučnog aparata i ostale medicinske dijagnostičke opreme, u skladu sa stručnim preporukama i ekonomskom opravdanosti nabavke (<i>Cost-Benefit Analize</i>)
- nedostatak radnog prostora Zavoda za javno zdravstvo Županije Posavske	- razmotriti rješavanje pitanja radnog prostora Zavoda za javno zdravstvo Županije
- visok broj pripadnika ranjivih grupa, posebice djece i maloljetnika koji je posljedica nedovoljnog rada s djecom i brige o njima u obiteljima i predškolskim i školskim ustanovama i nedovoljnom pridavanju važnosti i značaju obitelji i obiteljskom životu kao temelju društva	- intenzivirati rad s rizičnom grupom djece u obiteljima i predškolskim i školskim ustanovama i provedbu programa koji su u vezi s jačanjem svijesti o obitelji i očuvanju obiteljskog života i dužnostima djece u skladu s odredbama Obiteljskog zakona u FBiH
- nisu izvršene mjere energetske učinkovitosti ustanove socijalne zaštite na području Županije Posavske i nisu fizički pristupačne osobama s invaliditetom	- intenzivirati prilagodbu i rekonstrukciju objekata navedenih ustanova kako bi se osobama s invaliditetom omogućio nesmetan pristup i kvalitetno pružanje usluga socijalne zaštite
- visok broj korisnika po stručnom zaposleniku u centrima za socijalni rad, te neusklađenost s normativima u socijalnom radu	- iznalaženja sredstava u proračunima općina za zapošljavanje dovoljnog broja i adekvatne strukture zaposlenih u centrima za socijalni rad u skladu s postojećim normativima i prosjekom u FBiH
- potreban kontinuitet u radu Uprave policije o pitanju osobne sigurnosti građana na području Županije	- poduzeti dodatne aktivnosti na planu prevencije i suzbijanja zlouporaba opojnih droga i imovinskog kriminaliteta, te je potrebno raditi i na planu usuglašavanja i donošenja novih propisa i rješavanju kadrovske problematike - preventivne aktivnosti planirati i realizirati u suradnji s centrima za socijalni rad na individualnom pristupu, posebice prema maloljetnicima (djeci i mladima)
- opasnosti od prirodnih i drugih nesreća, posebice poplava i požara	- kreirati planske i druge prepostavke za učinkovito djelovanje u slučaju prirodnih ili drugih nesreća, a što je propisano Zakonom o zaštiti i spašavanju Federacije BiH - uspostaviti baze podataka o nesrećama, gubicima koje prouzrokuju nesreće, snagama i sredstvima za zaštitu i spašavanje - izraditi i usvojiti Zakon o zaštiti i spašavanju Županije Posavske ili nekim drugim aktom Vlade Županije Posavske regulirati zakonodavno-pravni okvir rada - izraditi Procjene rizika i Planove zaštite i spašavanja, što je osnova za provedbu bilo kakvih preventivnih aktivnosti, spremnosti na odgovor i oporavak u slučaju prirodnih i drugih nesreća jer nisu izrađeni za sve lokalne zajednice - perspektiva uključuje mapiranje rizika u interaktivnoj <i>online</i> GIS bazi podataka u skladu sa smjernicama EU - intenzivirati poslove i zadatke na planiranju sustava ranog upozoravanja na području Županije Posavske i/ili opremiti Operativni centar civilne zaštite, uz kreiranje baze podataka o svim nesrećama na adekvatan i propisan

	<p>način (uključujući ažuriranje baze podataka o svim snagama raspoloživim za zaštitu i spašavanje)</p> <ul style="list-style-type: none"> - razmotriti nabavku sustava protugradne obrane te promovirati sustave navodnjavanja (zbog suša koje prouzrokuju velike štete na poljoprivrednim zemljишima) - razmotriti nabavu dodatne profesionalne opreme i mašina za gašenje požara na određenim lokacijama (industrijske nesreće, požari na visokim zgradama, šumski požari na nepristupačnim terenima) za dobrovoljna društva, uključujući evidenciju vanjske hidrantske mreže u Županiji, te razmotriti formiranje Profesionalne vatrogasne jedinice Županije, koja bi adekvatno mogla odgovoriti na ugroženost od požara, kao i druge tipove ugroženosti - deminirati preostalo područje kontaminirano NUS-om.
--	---

1.1.11. Prometna infrastruktura

Županija Posavska svega je desetak kilometara udaljena od međunarodnog koridora E-70 autoceste Zagreb – Beograd, a planirana trasa europskog koridora E-73 (buduća autocesta V-c), kao i jedna od glavnih cestovnih magistralnih prometnica M18 Orašje – Tuzla – Sarajevo – Ploče prolazi kroz njezin teritorij. Prometna infrastruktura na području Županije obuhvaća cestovnu infrastrukturu, dok zračni i željeznički promet nisu zastupljeni, a riječni samo u neznatnoj mjeri.

Zbog položaja na samoj rijeci Savi moguće je i korištenje riječnog prometa prema susjednim državama, ali i prema Europi, čemu znatno doprinosi i blizina luke i željezničkog čvorišta Brčko, čime se, osim izlaska na plovne putove omogućava i povezivanje s Europskom željezničkom mrežom, ali i s tuzlanskim gospodarskim bazenom (pruga Brčko-Banovići). Blizina luke Brčko, najveće riječne luke u BiH, predstavlja važan potencijal za povezivanje s Europskim plovnim koridorom.

Željeznički promet, koji zbog svoje specifičnosti i niza prednosti takve vrste transporta predstavlja važan potencijal za unapređenje ekonomskih parametara transporta, nedovoljno je zastupljen na području Županije, a razlozi za to prvenstveno leže u strukturi gospodarskih djelatnosti i nerazvijenoj željezničkoj infrastrukturi. Blizina dva veća željeznička čvorišta (Brčko i Šamac) pruža mogućnost korištenja važnih željezničkih pravaca, kao što su pravac Ploče – Mostar – Sarajevo – Zenica – Dobojski Šamac zbog povezivanja sa susjednom R. Hrvatskom (Vinkovci) i dalje prema Centralnoj i Istočnoj Europi, te pruga Brčko – Tuzla – Banovići (ukupne dužine 90 km) zbog povezivanja s Tuzlanskim kantonom.

Kada govorimo o cestovnom prometu, on je najzastupljeniji vid masovnog i individualnog transporta na području Županije. Cestovna mreža relativno je razvijena, a čine je magistralne, regionalne, lokalne ceste i ulice. Nedovoljan udio prometnica višeg ranga (autocesta) i nepostojanje mosta prema rijeci Savi dug vremena bili su ograničavajući faktori za još bolje prometno povezivanje Županije sa susjednom Republikom Hrvatskom pa se izgradnjom cestovnog koridora V-c konačno rješavaju ti dugogodišnji problemi. U neposrednoj je blizini Županijskog sjedišta u Orašju i međudržavni granični prijelaz s R. Hrvatskom koji je u svim dijelovima godine dosta frekventan na što utječe i relativno dobra povezanost s bližim okruženjem, prvenstveno magistralnom cestom Oraše – Tuzla (dio od 8 km).

Osim regionalnih, na području Županije postoje i lokalne ceste. Lokalnim cestama i ulicama upravlja i održava ih svaka od općina Županije. Tako na području Općine Orašje ima još ukupno oko 140 km lokalnih cesta, od čega s asfaltnim kolnikom oko 90 km i s makadamskim kolnikom 50,0 km. Pored toga na području Općine ima još i oko 180 km nekategoriziranih cesta.

Kao i u prethodnom planskom razdoblju 2014.-2020., stanje regionalnih cesta u Županiji Posavskoj nije na zadovoljavajućoj razini iz razloga nedostatka finansijskih sredstava za kvalitetno investicijsko održavanje i nedovoljnih ulaganja u regionalne ceste u ranijim razdobljima kada su prioritizirane lokalne ceste u općinama. Razvoj cestovne infrastrukture preduvjet je za brži ekonomski razvoj Županije, a ulaganjem u njezin razvoj i održavanje osigurava se i društveno i ekonomski opravdan i isplativ cestovni promet i, što je možda još važnije, doprinosi se smanjenju broja prometnih nezgoda koje ugrožavaju zdravlje ljudi i imovinu. Zbog nedovoljnih

sredstava predviđenih za te namjene koje su Županija i općine mogle izdvojiti u proteklim godinama, obavljena je prvenstveno rekonstrukcija, izgradnja i obnova onih dionica regionalnih i lokalnih cesta čije je stanje bilo takvo da bi svako odlaganje ulaganja moglo prouzročiti dodatne probleme koji se tiču sigurnosti sudionika u prometu.

1.1.12. Stanje tehničke infrastrukture

1.1.12.1. Elektrodistribucijska mreža i proizvodnja električne energije

Kada govorimo o elektrodistribucijskoj mreži i proizvodnji električne energije, proces reforme elektroenergetskog sektora znatno utječe na trenutne aktivnosti i planove u elektroenergetskom sektor i bit će zasnovan na odredbama europskih direktiva o tržištu električne energije i liberalizaciji elektroenergetskog sektora. Krajnji cilj reforme, a time i razvoja tog sektora u Županiji Posavskoj jest: omogućiti konkurenčiju u proizvodnji i isporuci električne energije, kvalitetna opskrba električnom energijom uz minimalnu cijenu za krajnje korisnike, održiv i ekološki prihvatljiv razvoj, te privući strane investitore ali i omogućiti domaćim investorima pojednostavljanje procedura. U cilju izrade liste potencijalnih novih proizvodnih objekata, Vlada FBiH napravila je projekciju elektroenergetskih bilanci za razdoblje do 2020. godine, koja ima presudan utjecaj i na izradu projekcije razvoja elektroenergetskog sustava na području Županije Posavske.

U okviru organizacije poslovanja JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg-Bosne d.d. Mostar, koja električnom energijom opskrbljuje i potrošače na teritoriju Županije, distribucijska mreža je organizacijski podijeljena na 3 distribucijska područja: Distribucijsko područje Jug, Distribucijsko područje Centar i Distribucijsko područje Sjever, pri čemu je Distribucijsko područje Sjever operativno nadležno za područje Županije. U okviru tog distributivnog područja djeluju 3 poslovnice i to Poslovница Odžak, Poslovница Orašje i Poslovница Domaljevac. Te poslovnice su, između ostalog, nadležne za poslove distribucije električne energije do potrošača, poslove eksploatacije, redovitog (pregledi, revizije i remonti vodova i postrojenja) i investicijskog održavanja distribucijskih vodova i postrojenja, kao i za pripremanja planova razvoja. Na prostoru Županije Posavske instalirane su i 3 solarne (fotonaponske elektrane i to: Poslovница „Orašje“ „FNE „GMC“ 30 kw i FNE „BAZENI“ 72 kw, te Poslovница „Domaljevac“ FNE „Domaljevac“ 30 kW). Dodatno, nadležni organ procjenjuje da je elektrodistribucijska mreža dovedena u tehničkom smislu u vrlo dobro stanje i sa gledišta zadovoljavanja snagom, kao i pouzdanosti napajanja električnom energijom svih kupaca.

1.1.12.2. Poštanski promet i telekomunikacije

Poštanski promet

Središte pošte Odžak djeluje u sastavu Hrvatske pošte d.o.o. Mostar. Kroz mrežu poštanskih ureda djeluje na području Županije Posavske i Brčko Distrikta, a organizacija rada postavljena je na način da su u Općini Orašje i Općini Domaljevac-Šamac uspostavljene operativne jedinice Orašje s poštanskim uredima. HP d.o.o. Mostar. Središte pošta Odžak ima redovitu (dnevnu) razmjenu pošiljaka s poštama Republike Srpske i BH poštama, kao i međusobnu razmjenu s poštama HP d.o.o. Mostar čime su osigurali zavidnu kvalitetu u brzini putanje pošiljaka na relaciji pošiljatelj - primatelj.

Telekomunikacije

Na teritoriju Županije Posavske oblast telekomunikacija pokrivena je prvenstveno djelatnošću Javnog poduzeća Hrvatske telekomunikacije d.o.o. Mostar, trećeg po veličini nacionalnog telekomunikacijskog operatera u Bosni i Hercegovini, čiji je većinski vlasnik Federacija Bosne i Hercegovine (fiksna i mobilna telefonija, internet, IPTV), a manjim dijelom i drugih subjekata kojima je djelatnost pružanje usluga iz području mobilne telefonije, kao što su D.D. "BH Telecom" i "M:tel" a.d., te neke od mreža iz susjedne R. Hrvatske, kao što su T-mobile, VIP, TELE2, a čiji je broj korisnika nemoguće identificirati. Posljednjih nekoliko godina moguće je prepoznati i rast broja korisnika interneta, tako da se može reći da razvoj telekomunikacijske infrastrukture prati zahtjeve korisnika, te promjene i trendove na tržištu.

1.1.12.3. TV i radijski emiteri

Područje Županije Posavske pokriveno je signalom triju javnih servisa (BHT, FTV, RTRS), dok na tom području nije registriran nijedan od subjekata korisnika dozvola za emitiranje TV signala putem zemaljske radio-difuzije ili kablovske mreže, a ni korisnika dozvole za distribuciju AV medijskih usluga.

Osim već spomenutih javnih emitera koji emitiraju i radijski signal, na području Županije djeluju ukupno 3 lokalne radiostanice (registrirane na teritoriju općina), od kojih su 2 javna poduzeća, a 1 privatno poduzeće. Javna poduzeća su J.P. "Radiopostaja Orašje" d.o.o. Orašje i J.P. „Radio postaja Odžak“ te privatno poduzeće Radio „Preporod“, Odžak.

1.1.13. Komunalna infrastruktura

Na području Županije Posavske ovo područje uređeno je Zakonom o komunalnom gospodarstvu Županije Posavske¹¹. U skladu s tim zakonom, općine koje ulaze u sastav Županije zadužene su za obavljanje komunalnih djelatnosti određenih zakonom, a njime su utvrđena načela, način obavljanja i financiranja komunalnog gospodarstva, kao i ostala pitanja važna za svrhovito obavljanje komunalnih djelatnosti. Prema propisima o lokalnoj samoupravi, općine su nadležne za osnivanje i funkcioniranje komunalnih službi i ostalih uslužnih djelatnosti, te održavanje komunalne higijene.

Ključni problemi komunalnih poduzeća odnose se na: nedostatak pravnih mogućnosti za uskraćivanje komunalne usluge, veliki broj nenaplaćenih računa za pružene usluge, sporu i neučinkovitu naplatu potraživanja putem suda, način kalkulacije cijena komunalnih usluga koje odobrava osnivač i sl., što utječe na finansijsku stabilnost komunalnih poduzeća i usložnjava njihovu ekonomsku poziciju.

Korisnici usluga zbrinjavanja komunalnog otpada od strane javnih komunalnih poduzeća (operatora upravljanja otpadom) jesu domaćinstva i pravna lica čiji je otpad po svojstvima i sastavu sličan otpadu iz domaćinstva. Prema procjenama, 24.709 tona komunalnog otpada prikupljeno je u 2019. godini na području Županije, što znači da je prosječna proizvodnja otpada *per capita* 560 kg/godinu. Kod svih općinskih komunalnih poduzeća aktivnosti koje čine postojeće sustave upravljanja otpadom svedene su na osnovne: prikupljanje, transport i odlaganje komunalnog i njemu sličnog otpada. Na području općina Županije ne postoji odvojeno skupljanje i sortiranje korisnih komponenti komunalnog otpada pa tako ne postoji ni evidencija o sastavu komunalnog otpada koji se prikuplja i odvozi na deponiju otpada. Prema informacijama prikupljenim tijekom izrade analize, stupanj pokrivenosti odvoza otpada na razini Županije u prosjeku za razdoblje 2015.-2019. iznosi 55%, dok je tijekom 2019. godine iznosio 81% (od čega se procjenjuje da je 18% domaćinstva, a 45% pravnih osoba) i to Orašje 79%, Domaljevac-Šamac 100% te Odžak 65%. Sadašnja razina cijena usluga zbrinjavanja otpada vjerojatno zadovoljava troškove prisutnog načina i sustava zbrinjavanja komunalnog otpada na području općina Županije Posavske, pogotovo ako se ima u vidu nesanitarno odlaganje otpada na sadašnjim deponijama otpada i sadašnje troškove takvog odlaganja te stupanj naplate.

1.1.14. Vodoopskrba

Na području Županije Posavske, prema podacima Federalnog zavoda za javno zdravstvo iz 2019. godine, postotak stanovništva priključen na centralni sustav vodoopskrbe iznosi 41,67%, dok je 23,34% stanovništva priključeno na kanalizacijske sustave. Jedan od najznačajnijih faktora u upravljanju vodom u javnim vodoopskrbnim sustavima, a koji je izražen i na području ove Županije, jest suočenje gubitaka vode na realni i ekonomski prihvatljivi minimum. Nedovoljna izgrađenost mreže vodoopskrbe, te nedovoljni kapaciteti i kvaliteta izvorišta i podzemnih vodnih tijela za posljedicu imaju i činjenicu da je prosječna potrošnja vode na području Županije oko 100 l/stan/dan (u EU 100-250 l/stan/dan, a u BiH 120 l/stan/dan). Prema pribavljenim podacima, udio „zastarjele“ vodoopskrbne mreže je nešto ispod 20%. Zabrinjava činjenica da je za tu razinu potrošnje vode količina vode koju treba zahvatiti (bruto specifična potrošnja) oko 500 l/stan/dan, što ukazuje na važnost smanjenja gubitaka u kompletном procesu zahvaćanja, tretmana i distribucije vode, a cijena vode (ni zahvaćene, ni isporučene) ne stimulira štednju (racionalno korištenje) vode. Vodna infrastruktura, iako iskazuje djelomično zadovoljavajuću pokrivenost područja vodovodnom mrežom, također, pokazuje određene nedostatke koji se ponajviše ogledaju u maloj iskorištenosti vodnih resursa, nepostojanju definiranih zona sanitarne zaštite na svim izvorištima i neadekvatnom upravljanju vodnim resursima. Također, tomu ne ide u prilog ni niska razina svijesti građana o važnosti zaštite vodnih resursa, ali ni stanje vodnih objekata, koji često ne posjeduju potrebnu urbanističko-tehničku dokumentaciju i ne zadovoljavaju kriterije higijensko-tehničkih uvjeta.

¹¹Narodne novine Županije Posavske, broj 3/17

1.1.15. Odvodnja otpadnih voda

Za odvođenje otpadnih voda na većini teritorija Županije Posavske ne postoje organizirani sustavi za odvodnju, izuzev užih dijelova naseljenih mjesta Orašja i Odžaka. U Općini Orašje otpadne se vode ispuštaju u vode rijeke Save bez prethodnog tretmana, dok je u Općini Odžak izgrađeno postrojenje za pročišćavanje otpadnih voda, odakle se tretirane otpadne vode ispuštaju u rijeku Bosnu. U ruralnim područjima, gdje ne postoje kanalizacijski sustavi, otpadne vode se odvode u septičke jame, odljeve ili direktno u kanale. Septičke jame građene su uglavnom bez kontrole i mimo tehničkih normi, često na neodgovarajućim lokacijama, tako da postoji realna mogućnost zagađenja okolnih izvorišta. Dodatni problem je to što na području Županije ne postoji poslovni subjekt specijaliziran i ovlašten za pražnjenje spomenutih septičkih jama i adekvatno odlaganje njihovog sadržaja, tako da se sadržaj septičkih jama često deponira u otvorene kanale, vodotoke i na poljoprivredna zemljišta.

Odvodnja na području Općine Orašje riješena je za područje grada, dok je za dio naselja - sela u tijeku izgradnja dijela kanalizacijske mreže. Duljina odvodne mreže od 20 km tijekom 2015. povećana je na 41,5 km u 2019. godini, a 40 % stanovnika ima pristup toj mreži. Odvodnja se vrši kolektorom koji je smješten u Orašju uz nasip na rijeci Savi i koji pripada važnim objektima, budući da njegovim prestankom rada postoji velika mogućnost izbijanja zaraznih bolesti i epidemija. U Općini Odžak organiziranim sustavom zbrinjavanja otpadnih voda obuhvaćen je samo uži dio urbanog područja Općine, dok je širi obuhvat područja Općine loše ili nikako riješen. Jedan od važnijih investicijskih zahvata u tom području svakako je bila i dovršena izgradnja pročistača otpadnih voda na koji je priključena postojeća kanalizacijska mreža, čime je riješen vrlo važan problem odvodnje otpadnih voda, koje su do izgradnje tog postrojenja ispuštane direktno u močvaru „Osik“ što je dovodilo u opasnost zdravlje stanovništva i ugrožavalo vodotoke i poljoprivredno zemljište u okolini. Općina Domaljevac-Šamac nema izgrađenu kanalizacijsku infrastrukturu. Sva mjesta koja nemaju izgrađenu kanalizacijsku mrežu koriste se septičkim jamama koje su mještani kopali. U decentraliziranim naseljima, odnosno većem dijelu ruralnih područja nedostaju pouzdani podaci o mjesnim kanalizacijskim sustavima (javni kanalizacijski sustavi izvan gradskog, odnosno općinskih centara).

Ispuštanje netretiranih ili nedovoljno tretiranih urbanih/gradskih otpadnih voda zbog nepostojanja zajedničkih postrojenja za tretman otpadnih voda, što je slučaj u Općini Orašje i Domaljevac i dijelu teritorija Općine Odžak, ubrzano pogoršava ionako loše stanje vodotoka i okolnog zemljišta.

1.1.16. Opskrba topotnom energijom

Na području Županije ne postoje infrastrukture za zajedničku (centralnu) opskrbu topotnom energijom ni stanovništva, nigosporstva i topotna energija se osigurava uz pomoć individualnih kotlovnica kako u području stanovanja i pružanja javnih usluga tako i u području gospodarstva. Najčešće seindividualne kuće griju na peći s čvrstim gorivom (drvo,ugalj), lož ulje, plin,te na električnu energiju. Najčešći je način grijanja za kolektivno stanovanje na električnu energiju i čvrsto gorivo. Javne se ustanove najvećim dijelom griju na lož ulje, struju, plin te ugalj i drvo.

1.1.17. Javna rasvjeta

Na području koje pokriva JP Elektroprivreda Hrvatske zajednice Herceg-Bosne d.d. Mostar, Operativno Područje „Sjever“, javna rasvjeta postoji u trima općinama: Orašje, Odžak i Domaljevac-Šamac. Na području Općine Orašje postoji 69 mjernih mjesta, Općine Odžak 76 mjernih mjesta i Općine Domaljevac-Šamac 17 mjernih mjesta javne rasvjete. I u tom području infrastrukture primjetna je neujednačena razina obuhvata stanovništva u okviru cjelokupnog teritorija Županije, tako da je veći obuhvat užih urbanih područja općina.

1.1.18. Stambeni fond

Prema konačnim rezultatima popisa stanovništva 2013. godine, u Županiji Posavskoj registrirano je 13.313 domaćinstava (u Općini Domaljevac-Šamac 1.312 domaćinstava s prosječnim brojem članova od 3,6; u Općini Odžak 5.809 domaćinstva s prosječnim brojem članova od 3,2 i u Općini Orašje 6.192 domaćinstva s prosječnim brojem članova 3,2.)¹². Stambena pitanja građana i u općinskom i u seoskim naseljima uglavnom su rješavana

¹²Izvor: Konačni rezultati Popisa stanovništva 2013., www.statistika.ba

izgradnjom individualnih stambenih i stambeno-poslovnih objekta, a manji broj građana živi u objektima kolektivnog stanovanja.

Na području cijele Županije Posavske većina stambenog fonda nalazi se u individualnim stambenim ili stambeno-poslovnim objektima, dok podaci o ukupnoj površini stambenog prostora nisu bili dostupni. O stanju stambenih jedinica u individualnim objektima brinu se sami vlasnici, dok je pitanje gospodarenja, održavanja i upravljanja stambenim zgradama kolektivnog stanovanja još uvijek neriješeno i nije počela primjena zakona i drugih propisa u tom području. Pretežno su ti objekti ispod standarda u pogledu održavanja zajedničkih dijelova zgrada (krovovi, fasade, oluci i sl.).

1.1.19. Stanje usluga i ljudskih resursa županijske uprave

U Županiji Posavskoj uspostavljeni su Ured za razvoj i europske integracije koji ima ulogu jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA), Županijski odbor za razvoj (ŽOR) i Vijeće za razvojno planiranje i upravljanje razvojem sukladno Zakonu o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem. U okviru Odjela za planiranje razvoja i upravljanje razvojem definirano je 5 radnih mjesta: pomoćnik direktora za planiranje razvoja, upravljanje razvojem i opće poslove; viši stručni suradnik za planiranje i upravljanje razvojem; stručni suradnik za baze podataka i informatičku potporu i viši administrativni asistent; a popunjena su 2 radna mesta. Ima funkciju Jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA), koja treba obavljati sve tehničke poslove u vezi sa Strategijom razvoja, uključujući pripremu operativnih akcijskih planova, praćenje i pripremu godišnjih izvještaja o napretku u provedbi Strategije. Međutim, Ured još uvijek nije aktivno preuzeo sve uloge u procesu zbog nedostatka kapaciteta, te nužno je dalje jačati kapacitete Ureda adekvatnim popunjavanjem sistematisiranih radnih mesta za poslove koje treba obavljati u skladu s ulogom. Županijski odbor za razvoj (ŽOR) predstavlja imenovano radno tijelo koje je odgovorno primarno za koordinaciju procesa planiranja i osiguranje ključnih strateških inputa u svim fazama procesa planiranja, te koordinaciju procesa monitoringa, evaluacije i izvještavanja o realizaciji strateških dokumenata. U Županiji Posavskoj je, Odlukom Vlade Županije Posavske od 13.07.2018. godine, uspostavljeno Vijeće za razvojno planiranje i upravljanje razvojem, sukladno Zakonu o razvojnem planiranju i upravljanju razvojem¹³. Vijeće razmatra i daje preporuke vezano za ključne razvojne prioritete, strateške dokumente i njihovo usuglašavanje, razvojne programe u okviru strategije razvoja, godišnja izvješća o implementaciji strateških dokumenata, probleme i razvojne potencijale Županije Posavske za razmatranje u okviru Vijeća na federalnoj razini, te druge poslove iz području razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Županije Posavske.

1.1.20. Ključni problemi i potrebe u području javne i tehničke infrastrukture

U sljedećoj tablici prikazani su razvojni problemi i potrebe u području javne i tehničke infrastrukture.

Tablica6. Razvojni problem i potrebe u području javne i tehničke infrastrukture

Razvojni problemi	Razvojne potrebe
- nedostatak finansijskih sredstava za kvalitetno investicijsko održavanje cesta u nadležnosti Županije i općina	- procijeniti potrebe, odrediti prioritete i inicirati intenzivnije razvijanje projekata radi povlačenja sredstava iz dostupnih međunarodnih i domaćih fondova
- zapostavljanje potencijala koje nudi javni prijevoz (ekonomičnost, zaštita okoliša)	- definirati modele i moguće poticajne mjeru za uspostavljanje učinkovitog javnog prijevoza putnika
- nedovoljan broj kapaciteta za proizvodnju električne i toplinske energije (obnovljivi izvori, kogeneracija)	- definirati modele poticaja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora
- nepostojanje bilo kakvih sustava zajedničkog (kolektivnog) grijanja	- uspostaviti (decentralizirane) sustave daljinskog grijanja
- cijene komunalnih usluga (prvenstveno vode) nisu zasnovane na principima ekonomске održivosti	- uspostavljanjem realnih cijena usluga osigurati financijsku stabilnost komunalnih poduzeća i težiti njihovom ujedinjavanju za područje Županije

¹³Službene novine FBiH, 32/17

- nedefinirano upravljanje i kontrola kvaliteta voda u mjesnim vodovodima	- u koordinaciji nadležnih općinskih službi i Ministarstva ustrojiti upravljanje i trajno voditi evidenciju mjesnih vodovoda i javnih bunara u integriranom sustavu
- neurađena hidrogeološka istraživanja i projektna dokumentacija, što onemogućava učinkovito financiranje vodne infrastrukture	- donijeti integralne planske dokumente i napraviti srednjoročne planove financiranja vodne infrastrukture
- gradnja kanalizacijskih sustava nedovoljno prati dinamiku razvoja vodoopskrbe, čak i u općinskim centrima	- izgraditi/proširiti pokrivenost naselja kanalizacijskom mrežom
- ispuštanje netretiranih ili nedovoljno tretiranih urbanih/gradskih otpadnih voda zbog nepostojanja zajedničkih postrojenja za tretman otpadnih voda, u nekim od dijelova/općina Županije	- procijeniti potrebe, odrediti prioritete i inicirati pokretanje projekata za izgradnju opravdanih postrojenja za tretman otpadnih voda iz naselja
- neracionalna upotreba vode	- uvesti mehanizme stimuliranja racionale potrošnje vode (različite tarife za različite rasponе potrošnje, mjerači za svako domaćinstvo...)
- nedovoljna pokrivenost javnom rasvjетom u ruralnim područjima i nedovoljna optimiziranost	- optimizirati sustav javne rasvjete povećanjem LED rasvjete, te proširenje javne rasvjete u ruralnim područjima
- praćenje i jedinstveni registar stambenog fonda i imovine u vlasništvu Županije ne postoji na razini Županije.	- hitno uspostaviti registre po općinama i na razini Županije.

1.1.21. Opće stanje okoliša Županije Posavske

Ministarstvo je tijekom 2018. godine pokrenulo izradu županijskog Zakona o zaštiti okoliša, a zbog pokretanja postupka izrade novog federalnog Zakona o zaštiti okoliša, procedura donošenja županijskog Zakona prekinuta je do donošenja novog federalnog Zakona.

1.1.21.1. Zrak

Prema zakonskom okviru, županijski planovi zaštite kvalitete zraka moraju biti usklađeni s Federalnom strategijom zaštite kvaliteta zraka, što Županija Posavska nije još uvijek učinila, odnosno nije donesen plan zaštite kvalitete zraka Županije Posavske. Iako nema egzaktnih pokazatelja o koncentraciji onečišćujućih tvari u zraku na području Županije jer nisu uspostavljene mjerne stanice za kontinuirano praćenje kvalitete zraka, većina aktera smatra da je antropogeno zagađenje zraka na području Županije Posavske izraženo, te se posebice izdvajaju produkti sagorijevanja. Stanovništvo za grijanje uglavnom rabi čvrsta goriva, manje tečna i električnu energiju. Najzastupljenije je čvrsto gorivo fosilno gorivo i to uglavnom ugalj s udjelom sumpora, te tečno fosilno gorivo - loživo ulje sumpora. Na lokalnoj su razini (općina) emisije zagađujućih tvari u zrak iz sektora prometa najznačajnije i direktno su uvjetovane starošću vozila i prijeđenih kilometara puta, a pribavljeni podaci o registriranim vozilima na području Županije, planirana trasa Koridora Vc te pogranično/granično područje Županije govore nam da je potrebno urgentno obavljati praćenje kvalitete zraka, koji sada ne postoji. Osim već navedenih sektora, pritisak na kvalitetu zraka dolazi i od emisija s deponija otpada na kojima se vremenom stvara deponijski plin, a količina plina zavisi od sastava i starosti otpada. U sezoni grijanja zbog prisustva žara i vrelog pepela iz velikog broja individualnih ložišta javljaju se i požari na deponijama, što dodatno doprinosi povećanju emisija štetnih tvari.

1.1.21.2. Vode i otpadne vode

U prethodnom petogodišnjem razdoblju u okviru sektora za vodoprivredu nadležnog Ministarstva za poljoprivredu, vodoprivredu i šumarstvo Županije Posavske ističe se realizacija projekata na rekonstrukciji i

održavanju zaštitnih objekata na vodotocima koji pripadaju površinskim vodama II. kategorije, kao što su nasipi, zatim na održavanju melioracijske kanalske mreže, izgradnji vodovodne/kanalizacijske mreže, izgradnji istražne (eksploatacijske) bušotine za potrebe opskrbe vodom za piće, te na izradi projektnih dokumentacija iz područja vodoprivrede. Međutim, na području Županije Posavske još nije donesen novi Zakon o vodama Županije Posavske.

Kada govorimo o zagađenjima voda, u Županiji Posavskoj možemo uočiti koncentrirane: urbane otpadne vode, industrijske otpadne vode i otpadne vode s općinskih i divljih deponija, te disperzne¹⁴: ruralna naselja, poljoprivreda, šumarstvo i promet. Odvodjenje otpadnih voda u lošem je stanju jer je vrlo niska pokrivenost područja kanalizacijskim sustavima, a najčešće je u upotrebi mješoviti sustav kanalizacija (oborinske i otpadne vode), česti su nekontrolirani ispusti bez separatora.

Na prostoru Županije Posavske u pogledu zaštite voda pretežno ne postoje uređaji ili postrojenja za tretman otpadnih voda. Ispuštanje netretiranih ili nedovoljno tretiranih urbanih/gradskih otpadnih voda zbog nepostojanja zajedničkih postrojenja za tretman otpadnih voda, što je slučaj u Općini Orašje i Općini Domaljevac i dijelu teritorija Općine Odžak ubrzano pogoršava ionako loše stanje vodotoka i okolnog zemljišta. Također, potrebno je izvršiti evaluaciju i sanaciju svih septičkih jama, te osigurati da domaćinstva koja ispuštaju otpadne vode u septičke jame to čine na adekvatan način u kontekstu zaštite voda. Domaćinstva koja ispuštaju otpadne vode direktno u recipijent potrebno je priključiti na kanalizacijski sustav ili osigurati ispuštanje na drugi, adekvatan i kontroliran način.

Kada govorimo o zaštiti od voda, objekti za zaštitu od voda dani su na upravljanje JP-u za vodno područje slivova rijeke Save Sarajevo (pravni prethodnik Agencije za vodno područje rijeke Save Sarajevo), a koji služe za zaštitu od poplava područja uz rijeku Savu i nalaze se na teritoriju Županije Posavske. Osnovni su objekti dva odvojena sustava za obranu od poplava i to: za područje Odžačke Posavine i područje Srednje Posavine.

1.1.21.3. Zemljište

Županija Posavska odlikuje se vrlo kvalitetnim poljoprivrednim zemljištem. Bonitetna struktura zemljišta u Županiji Posavskoj ukazuje da je najzastupljenije zemljište III. bonitetne kategorije s 44,87%, te II. kategorije 16,3%. Međutim, prisutna je i degradacija, a time i gubici dragocjenog zemljišta uzrokovanu raznim vidovima oštećenja zemljišta. Također, postoje i površine pod minama i minsko-eksplozivnim sredstvima uz naseljena mjesta, koje su privremeno neupotrebljive za poljoprivredne aktivnosti. Pored toga, uzroci degradacije, odnosno gubitaka zemljišta leže i u problemima koji su vezani za neodgovarajuće planiranje, korištenje i zaštitu prvenstveno poljoprivrednog zemljišta, kao što su:

- nepostojanje dugoročnih strategija održivog planiranja, korištenja i zaštite poljoprivrednog zemljišta na razini Županije
- nepostojanje sustavne kontrole provedbe zakona i drugih akata koji se odnose na zemljišnu politiku
- nepostojanje funkcionalnog sustava praćenja i jedinstvenog informacijskog sustava o zemljištu, odnosno potencijalnim gubicima zemljišta
- nizak stupanj planiranja, korištenja, zaštite i uređenosti poljoprivrednog zemljišta.

Promatrajući ukupno stanje zemljišta na području Županije, zbog nedostatka preciznih i usustavljenih podataka, nemoguće je dati relevantnu procjenu zagađenosti zemljišta, ali je sigurno da to područje predstavlja rizično područje, prvenstveno zbog velikog udjela poljoprivrednih površina koje su već ranije naznačene kao potencijalno najveća opasnost za očuvanje kvalitete zemljišta.

1.1.21.4. Šume

Šume zauzimaju oko 14,18 % ukupne površine Županije Posavske. Najveći dio šumskih površina pripada listopadnim šumama u kojima prevladavaju bukva i hrast kitnjak. Visoke šume četinara i mješovite šume četinara i

¹⁴ Važno je napomenuti da se u disperzne zagađivače ubrajaju sve urbane i ruralne aglomeracije s više od 2.000 stanovnika. Na prostoru Županije Posavske, što je ujedno i karakteristika prostora FBiH, ruralne i urbane aglomeracije formirane su od znatno većeg broja stanovnika.

liščara u kojima prevladavaju bukva, jela i smrča rasprostranjene su u jugozapadnom dijelu županije, na području s najvišim hipsometrijskim razinama. Sjeverni dio Općine Odžak pokriven je najvećim dijelom grmolikom vegetacijom ili vegetacijom prizemne flore.

Nije zapažen trend povećanja šumskih površina, naprotiv, primjećen je blagi pad zbog nekontrolirane sječe drveta, mada se i ta pojava u posljednje vrijeme zaustavlja s mjerama kontrolirane sječe. Kada pogledamo podatke o šumskom fondu, prodaja i sječa šumske sortimenata za područje Županije Posavske, možemo uočiti da na državne šume otpada 449 ha, dok je ostatak (4153 ha) u privatnom vlasništvu. Omjer državnog i privatnog zemljišta jest sljedeći: 12% je državnih i 88% privatnih šuma. Drvne zalihe državnih šuma smanjuju se, te je u razdoblju od 5 godina zaliha državnih šuma smanjena za 9791 m³. S druge strane, godišnji zapreminski prirast u državnim šumama nije se uopće povećao za prethodnih pet godina, što znači da sječa šuma ne prati zapreminske priraste na razini Županije, što dugoročno nije uopće zanemarivo i čemu obvezno treba posvetiti dužnu pozornost.

Uočeni su izazovi vezani za uništavanje šuma bespravnom sjećom šuma koji se povećavaju iz godine u godinu pa je samo tijekom 2019. godine Uprava za šumarstvo podnijela Općinskom sudu – Odjel za prekršaje zahtjeve za pokretanje prekršajnog postupka za 20 osoba. U tom je smislu potrebno ojačati segment čuvanja šuma i kontrole prometa drvnih sortimenata koje su u nadležnosti Uprave za šumarstvo. Također, za održivi razvoj šumarstva potrebna je i daljnja implementacija mjera na izvođenju šumsko-uzgojnih radova, održavanju protupožarnih i drugih šumske puteva, izgradnji i sanaciji objekata za zaštitu šuma i drugih mjera.

1.1.22. Upravljanje otpadom

U svim trima općinama postoje javna komunalna poduzeća zadužena za prikupljanje i odvoz smeća na općinske deponije koje nisu dovoljno uređene i nalaze se u blizini naseljenih mjesta. Prema podacima iz Studije procjene tereta zagadenja vodnih resursa koja potječu s deponija na vodnom području rijeke Save u FBiH (str. 351), potrebno je nešto više od 17 milijuna KM da se saniraju identificirane deponije na području Županije (Domaljevac-Šamac 3,451,653 KM, Odžak 3,604,042 te Orašje 9,968,698 KM) s visoko prioritetnim djelovanjem. Također, na područjima svih općina postoje divlje deponije koje predstavljaju dodatnu opasnost za izbijanje i širenje zaraznih bolesti i epidemija, a procjena je da postoji više od 20 divljih deponija (od čega 14 u Općini Orašje, 7 u Općini Odžak). Tijekom 2019. godine Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša Županije Posavske potpisalo je Sporazum o suradnji s Regionalnim centrom za okoliš za BiH za izradu Plana upravljanja otpadom Županije Posavske.

Osnovna je karakteristika postojećeg odlaganja otpada na općinskim odlagalištima djelomično kontroliran postupak odlaganja, bez uobičajene tehnologije sanitarnog deponiranja. Prekrivanje inertnim materijalom s povremenim kvašenjem i nabijanjem odgovarajućom mehanizacijom kako bi se postigla zbijenost i smanjile količine procjednih voda nije svakodnevno. Pored toga, kao ni za druge kategorije otpada, na području Županije proizvođači opasnog otpada ne vode evidencije i nemaju baze podataka o vrstama, količinama, sastavu i tokovima zbrinjavanja opasnog otpada. Odlagališta nisu opremljena objektima za zaštitu od raznošenja otpadnog materijala, kao ni uređajima za prihvatanje, povrat ili tretman procjednih voda. Teren koji prevladava većim dijelom područja Županije stvara uvjete za širenje eventualnih nastalih zagađenja podzemnim vodama, posebice rijeke Save. Pored toga, velik je broj divljih deponija koje nastaju svakodnevno i koje su stalna prijetnja zagađenju vode, zemljišta i zraka, te zdravlju ljudi i životinja.

1.1.23. Zaštićena područja

Na području Županije Posavske nema zvanično zaštićenih prirodnih područja, a stanje u ovom području ukazuje na probleme u upravljanju, korištenju i zaštiti kulturno-povijesnog naslijeđa, te zaštiti biljnog i životinjskog svijeta koji se očituju kroz česte slučajevne nekontroliranog lova i ribolova, sječe šuma, degradaciju zemljišta i sl. Na području općine Odžak postoji područje sa svim značajkama i pretpostavkama da, u skladu sa Zakonom o zaštiti prirode FBiH, bude izdvojeno kao zaštićeno područje kategorije d-zaštićeni pejzaž- „bara Starača“. Locirana je na desnoj obali rijeke Save (Vojskova), zapadno od ušća rijeke Bosne, a zahvaća područje korita rijeke Bosne dužine oko 7,8 km i tipično je močvarno područje koje se odlikuje brojnim, rijetkim i ugroženim biljnim i životinjskim vrstama. Bara „Starača“ predstavlja unikatan i neponovljiv dio svjetske biološke raznolikosti i koja zaslužuje sve oblike suvremenog i učinkovitog upravljanja i zaštite i koja uz adekvatan sustav upravljanja sa svojim sadržanim

prirodnim raznolikostima pruža izvanredne mogućnosti za generiranje ekoloških profitabilnih projekata i smanjene lokalnog siromaštva i integracijskih procesa u regiji.

1.1.24. Energetskaučinkovitost i obnovljivi izvori energije

Prema podacima iz Istraživanja o potrošnji energije u zgradama javnog sektora pod nadležnošću Županije Posavske (2018. godina),¹⁵ ukupna potrošnja električne energije u navedenih 36 ustanova je 766 704 kWh, a za troškove električne energije ukupno je utrošeno 204.338,52 KM. Pojedinačno najveći potrošači su ujedno i površinski najveći objekti: 3 srednje škole i zgrada Vlade Županije Posavske. Prosječna potrošnja električne energije po jedinici površine iznosi 23,73 kWh/m². S druge strane, ukupno za energente za grijanje potrošeno je 462.884,04 KM za objekte jer 19 objekata rabi loživo ulje, 10 objekata plin, 10 objekata ugljen, 6 drvo i po jedan struju i pelet (neki objekti rabe više energetska-kombinacija ugljen-drvo, loživo ulje-ugljen itd.). Sa stajališta utroška vode, od 36 promatranih ustanova njih 20 ima priključak na vodovod. Ukupna potrošnja vode u 2018. godini za 20 objekata s priključkom na vodovod jest 11380,97m³, odnosno za nju je plaćeno 24.071,57 KM.

Zbirno gledajući, za potrebe 36 objekata u 2018. godini izdvojeno je 691.294,13 KM za električnu energiju, grijanje i vodu. Prosječna starost objekata jest oko 45 godina. Većina objekata imala je neku vrstu obnove, najčešće je to bilo u vidu zamjene stolarije, rekonstrukcije krovista i utopljavanja. Što se tiče grijanja, 10 objekata rabi ukapljeni naftni plin (propan-butan) koji se smatra ekološki prihvativim gorivom, dok ostali rabe goriva koja su ekološki nepovoljna (ugljen, loživo ulje). Trebalo bi težiti tomu da svi objekti kod kojih je to isplativo prijeđu s „prljavih“ energetska za grijanje na plin (ukapljeni naftni ili prirodni ako je moguće). Pored gore navedenog, nužno je uspostaviti i učinkovitoprovoditi mjerena potrošnje energije (do sada su to radile samo škole u Županiji Posavskoj) što bi bio vodič Vladi Županije Posavske u prioritizaciji liste objekata za energetska obnova. Potrebno je primjenu mjera energetske učinkovitosti proširiti na stambeni sektor. Postoje i mjere za poboljšanje energetske učinkovitosti koje ne zahtijevaju nikakva ulaganja, npr. smanjivanje temperature u prostorijama u kojima se ne boravi, neotvaranje prozora istovremeno dok grijemo ili hladimo sobu (osim na kratko vrijeme da uđe svjež zrak) itd. Kod planiranja novih izvora električne energije treba imati u vidu da se preferiraju i dodatno stimuliraju obnovljivi izvori koji se koriste snagom vjetra, geotermalnom energijom, bioplinton, sunčevom energijom i biomasom.

Na osnovi gornjih raspoloživih podataka možemo utvrditi da većinu javnih objekata karakterizira energetska neučinkovitost.¹⁶ S druge strane, jedan od ključnih problema je što u prethodnom razdoblju u Županiji Posavkoj nisu rađeni proračuni koji uzimaju u obzir emisiju ugljičnog dioksida u gospodarstvu, te nisu dostupni podaci o mjerama koje poduzimaju gospodarski subjekti u pogledu smanjenja emisija i energetske učinkovitosti ili emisije po sektorima, u skladu s Nacrtom Strategije prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisijskog razvoja BiH za razdoblje 2020.-2030.

1.1.25. Prostorno-planska dokumentacija

Plansko uređenje prostora preduvjet je za očuvanje prostora kao općeg dobra i kao takvog nužno ga je zaštititi donošenjem planskih dokumenata, kojim bi se definiralo korištenje, zaštita i upravljanje prostorom. Raspoloživi planski dokumenti po općinama prezentirani su ispod.

Kada su u pitanju aktivnosti na izradi Prostornog plana Županije Posavske, tijekom 2019. godine donesen je Zakon o izmjenama zakona o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske, čime su stvoreni uvjeti da se uskladi i Projektni zadatak usuglašen s potrebama i namjerom da se donese Prostorni plan koji će obuhvatiti razdoblje 2019.–2039. U 2019. godini učinjene su radnje koje su umnogome pomogle da se aktivnosti na izradi tog plana ubrzanim tempom nastave u tekućoj 2021. godini, tako da je u tijeku izrada Prostorne osnove Prostornog plana Županije Posavske.

¹⁵ Istraživanje je u obzir uzelo 39 javnih objekata na području Županije Posavske. Podaci nisu dostavljeni za 3 objekta Županijske bolnice Orašje (centralna zgrada, tehnički dio i patologija).

¹⁶ Energetska kategorija ili razred objekta indikator je energetskih svojstava objekta, a izražen je preko godišnje potrebne toplotne energije za grijanje za referentne klimatske podatke svedene na jedinicu korisne poobavljane objekta.

1.1.26. Ključni razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša

Na osnovi svega prethodno navedenog u sljedećoj tablici prezentirani su razvojni problemi i potrebe u području zaštite okoliša.

Tablica7. Razvojni problem i potrebe u području zaštite okoliša

RAZVOJNI PROBLEMI	RAZVOJNE POTREBE
- nepostojanje zakona o zaštiti okoliša i plana zaštite okoliša Županije Posavske	- pristupiti izradi i usvajanju zakona o zaštiti okoliša i plana zaštite okoliša Županije Posavske za stvaranje pretpostavki za zeleni rast
- postojanje divljih deponija koje predstavljaju dodatnu opasnost za izbjijanje i širenje zaraznih bolesti i epidemija	- uklanjanje i sanacija divljih deponija u skladu s preporukama
- nesanitarno odlaganje otpada na sadašnjim deponijama otpada u općinama, odlagališta nisu opremljena objektima za zaštitu od raznošenja otpadnog materijala, kao ni uređajima za prihvatanje, povrat ili tretman procjednih voda	- uspostavljanje regionalne sanitarne deponije kako bi se uspostavio sustav održivog upravljanja otpadom na području Županije Posavske
- ne postoji odvojeno skupljanje i sortiranje korisnih komponenti komunalnog otpada	- razmotriti uvođenje procesa reciklažnih dvorišta uz jačanje svijesti građana o štetnosti zajedničkog odlaganja otpada i cirkularnoj ekonomiji
- nepostojanje odgovarajućeg sustava upravljanja tj. monitoringa kvalitete zraka, te nije donesen plan zaštite kvalitete zraka Županije Posavske (nepostojanje monitoringa emitera)	- donijeti plan zaštite kvalitete zraka Županije Posavske, istovremeno uzimajući u obzir preporuke dane u donjem dijelu vezano za uporabu obnovljivih izvora energije
- antropogeno zagadenje zraka – visok stupanj individualnih ložišta, nemogućnost kontrole pravnih lica	- razmotriti uspostavljanje manje ili više centraliziranih sustava daljinskog grijanja termičke izolacije objekata, kao mjeru za smanjenje emisije zagađujućih tvari u zrak te uspostaviti monitoring kvalitete zraka (s uzorkovanjem kvalitete zraka, reagiranjem u realnom vremenu
- nedovoljna izgrađenost mreže vodoopskrbe, te diskontinuitet u vodoopskrbi, mala iskorištenost vodnih resursa, nepostojanje definiranih zona sanitarne zaštite na svim izvoristima, neadekvatno upravljanje vodnim resursima	- jačati sustav vodoopskrbe vodom za piće i tehničkom vodom stanovništva i privrede
- pretežno ne postoje uređaji ili postrojenja za tretman otpadnih voda i znatan broj septičkih jama	- izvršiti evaluaciju i sanaciju septičkih jama, te osigurati da domaćinstva koja ispuštaju otpadne vode u septičke jame to čine na adekvatan način u kontekstu zaštite voda
- neodrživo upravljanje šumama	- implementacija mjera na izvođenju šumsko-uzgojnih radova, održavanju protupožarnih i drugih šumskih putova, izgradnji i sanaciji objekata za zaštitu šuma i drugih mjera
- niska energetska učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije.	- nužno je uspostaviti i adekvatno provoditi mjerena potrošnje energije - preferirati i dodatno stimulirati obnovljive izvore koji rabe snagu vjetra, geotermalnu energiju, biopljin,

sunčevu energiju i biomasu.

1.1.27. Analiza proračuna

1.1.27.1. Prihodi, tekući i kapitalni grantovi i primici

Ukupni prihodi, tekući i kapitalni grantovi i primici u proračunu Županije Posavske, u 2019. godini iznosili su ukupno 42.053.671 KM, a povećani su za 13,3% u odnosu na 2014. godinu (37.129.678 KM), dok su za 3,3% povećani na godišnjoj razini u odnosu na 2018. godinu (40.700.709 KM). Najveći udio u prihodima imaju porezni prihodi. Porezni prihodi u 2019. godini iznosili su 38.101.400 KM, a povećani su u odnosu na prošlu godinu za 4,8%, dok su neporezni prihodi iznosili 2.824.894 KM, a u istom razdoblju povećani su za 7,1%. Porezne prihode nije relevantno analizirati u odnosu na 2014. godinu zbog utjecaja poplava na gospodarsku aktivnost, a u 2014. godini iznosili su 24.540.604 KM.

Tekući grantovi i donacije 2019. godini iznosili su ukupno 968.494 KM, a u posljedne tri godine bilježe trend smanjenja, a najveći iznos tekućih grantova i donacija zabilježen je u 2014. godini kada je iznosio oko 8,6 miliona KM, zahvaljujući grantovima i donacijama vezanim za saniranje posljedica od stanja prirodne nesreće. Ukupan iznos kapitalnih grantova u 2019. godini iznosio je 152.132 KM i u posljedne tri godine kontinuirano se smanjuje.

Proračun Županije Posavske ostvario je u 2019. godini neznatno manje ukupne prihode, tekuće i kapitalne grantove i primitke (41.998.550 KM) nego što su oni planirani (za 0,13%), a trend manjeg ostvarenja u odnosu na planirani proračun prisutan je u posljednje tri godine, dok je u razdoblju 2015.-2016. ostvarenje bilo veće od planiranog, nakon što se 2014. godine dogodila najveća razlika ostvarenog (37.129.678 KM) i planiranog proračuna (39.480.610) kada je ostvarenje bilo manje za 5,95% zbog utjecaja stanja prirodne nesreće. Analizirajući navedene pokazatelje, može se zaključiti da planirani proračun u posljednje tri godine nije pratio realne mogućnosti ostvarenja prihoda, grantova i primitaka.

1.1.27.2. Proračunski rashodi

Kada se promatraju sve kategorije proračunskih izdataka u razdoblju 2014.-2019., ukupni proračunski izdaci su u 2019. godini (41.068.593 KM) bili veći za 9,3% u odnosu na 2014. godinu (37.585.525 KM). Izdaci za plaće i naknade troškova zaposlenih, doprinosi poslodavca i ostali doprinosi u posljednje tri godine bilježe trend kontinuiranog rasta, dok izdaci za nabavku stalnih sredstava i izdaci za materijal, sitan inventar i dr. bilježe u tom razdoblju kontinuirani trend smanjenja. Također, izdaci tekuće pričuve u posljednje tri godine bilježe trend smanjenja.

1.1.28. Financiranje razvojnih aktivnosti

U dosadašnjem financiranju Strategije razvoja Županije Posavske 2016.-2020., ako se analiziraju planirana i realizirana finansijska sredstva po sektorskim ciljevima, realizacija finansijskih sredstava bila je najmanja u 2019. godini kada je iznosila 4.922.940 KM, što je 49% planiranog iznosa, dok je najveća bila u 2018. godini kada je iznosila 13.026.322 KM, što je 97% planiranog iznosa, a za razdoblje 2016.-2017.iznosila je 5.453.286 KM, što je 63% planiranog iznosa.

Tablica 8. Planirana finansijska sredstva operativnim akcijskim planom Strategije i realizirana finansijska sredstava po strateškim ciljevima i godinama

	2016.-2017.			2018.			2019.		
	Planirano	Realizirano	%	Planirano	Realizirano	%	Planirano	Realizirano	%

Strateški cilj 1	3.753.500	1.594.598	55%	2.915.055	2.609.020	70%	2.919.300	2.587.865	88%
Strateški cilj 2	4.276.824	2.477.070	106%	2.345.000	5.485.090	128%	2.686.800	898.658	33%
Strateški cilj 3	5.438.000	1.381.618	41%	3.373.400	4.932.212	91%	4.467.590	1.436.417	32%
Ukupno u KM	13.468.324	5.453.286	63%	8.633.455	13.026.322	97%	10.073.690	4.922.940	49%

*Izvori: Izješće o razvoju s izješćem o implementaciji Strategije razvoja Županije Posavke za 2017., 2018. i 2019. godinu

Realizacija finansijskih sredstava iz planiranog finansijskog okvira Strategije, prema izvorima financiranja i po sektorima razvoja, ukazuje da je u razdoblju 2016.-2017., po svim strateškim ciljevima najveći dio sredstava ostvaren iz proračuna Županije Posavske (76%), dok je u 2018. godini najveći dio sredstava ostvaren iz ostalih vanjskih izvora (73%), da bi u 2019. godini dio realizacije iz proračuna iznosio 45%. Analiza finansijske realizacije ukazuje na potrebu detaljnije analize vanjskih izvora financiranja i mogućnosti povlačenja sredstava pri planiranju indikativnog finansijskog okvira, kao i unapređenje usuglašenosti akcijskog planiranja provedbe Strategije s proračunskim planiranjem.

1.1.29. Projekcije proračuna

Dokumentom okvirnog proračuna Županije Posavske za razdoblje 2020.-2022. planirano je kontinuirano povećanje ukupnih proračunskih prihoda, tekućih i kapitalnih grantova i primata i to za 2,5% u 2021. godini (na 41.565.480 KM) i 5% u 2022. godini (43.626.530 KM).

Zbog negativnog utjecaja pandemije na gospodarstvo, obavljene su Izmjene i dopune Proračuna za 2020. godinu na način da je ukupan iznos neznatno povećan i to za 177.090 KM. Pri tome, iznos prihoda od poreza smanjen je za oko 6,8 miliona KM, dok je iznos neporeznih prihoda smanjen za oko 433.890 KM. S druge strane, iznos tekućih grantova povećan je za oko 7,2 milijuna KM, a iznos kapitalnih grantova za 250.410 KM, što se prvenstveno vezuje za mjere zaštite od pandemije i saniranje posljedica. Ostvareniprihodi, tekući i kapitalni grantovi i primici u prvih pet mjeseci 2020. godine uslijed utjecaja pandemije na gospodarstvo smanjeni su u odnosu na izvršenje proračuna u prvih pet mjeseci 2019. godine i to za 7,4%. Izraženo je smanjenje iznosa prihoda od poreza za 13,4% i neporeznih prihoda za 9,2%. S druge strane, iznos ostvarenih tekućih grantova povećan je za 6,3 puta, a kapitalnih grantova za 23 puta u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

1.1.30. Projekcije izvora financiranja strategije

Na osnovi realizacije finansijskih sredstava iz proračuna i vanjskih izvora za implementaciju aktivnosti iz Strategije razvoja Županije Posavske za razdoblje 2016.-2020. godina, uz konzultacije s Ministarstvom finacija Županije Posavske obavljena je procjena mogućnosti financiranja Strategije razvoja za plansko razdoblje od 7 godina (2021.-2027). Ukupna planirana vrijednost Strategije za razdoblje 2016.-2020. godine iznosila je 63.897.118 KM, a dosadašnja realizacija (s 2019. godinom) iznosila je 23.402.548 KM, odnosno 37%, pri čemu je realizacija sredstava iz proračuna iznosila 58%, što ukazuje da su planirana sredstava iz vanjskih izvora bila izrazito iznad planiranih mogućnosti povlačenja sredstava za realizaciju strateških aktivnosti.

U procjeni mogućnosti financiranja obavljen je okvirni proračun godišnjih realiziranih ukupnih sredstava za strateške aktivnosti na bazi trogodišnjeg razdoblja implementacije prethodne Strategije razvoja, s tim da to ne daje potpunu sliku mogućnosti finansijske realizacije, te uzeti su u obzir i mogući vanjski utjecaji. Procjena za indikativni finansijski okvir za implementaciju Strategije razvoja za razdoblje 2021.-2027. iznosi 50.000.000 KM, s tim da u taj iznos nisu uključeni federalni poticaji za poljoprivredu.

Tablica9. Procjena mogućnosti financiranja Strategije za razdoblje 2021.-2027.

IzvorfinanciranjaStrategijerazvoja	Okvirnaprocjena po godinama							UKUPNO (u KM)
	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.	
Iz proračuna (u KM)	2.800.000	2.900.000	3.000.000	3.100.000	3.200.000	3.400.000	3.600.000	22.000.000

Iz vanjskih izvora (krediti, entiteti, država, JLS, javna preduzeća i privatni izvori) (u KM)	2.600.000	2.800.000	3.000.000	3.200.000	3.400.000	3.600.000	3.800.000	22.400.000
Izvanjskihizvora (IPA, donatoriiostalo) (u KM)	500.000	600.000	700.000	800.000	900.000	1.000.000	1.100.000	5.600.000
UKUPNO (u KM)	5.900.000	6.300.000	6.700.000	7.100.000	7.500.000	8.000.000	8.500.000	50.000.000

U ukupnoj procijenjenoj vrijednostimogućnosti financiranjaekonomski sektor ima udio od 58%, društveni sektor od 24%, dok zaštita okoliša ima udio do 18%. Važno je napomenuti da u ekonomskom sektoru znataniznos financiranja odnosi se na poticaje za poljoprivrednu proizvodnju iz proračuna Županije Posavske. Veći udjeli društvenog sektora i zaštite okoliša odnose se na uključenost financiranjastrateških projekata izgradnje javne infrastrukturekoja obuhvaća projekte većih vrijednosti.

Tablica10. Procjena mogućnosti financiranja Strategije po sektorima za razdoblje2021.-2027.

Ekonomskirazvoj	Društvenirazvoj	Zaštitaokoliša	Ukupno
29.000.000 KM	12.200.000 KM	8.800.000 KM	50.000.000 KM

1.2. SWOT ANALIZA

SWOT analiza predstavlja sažetu sintezu nalaza prethodne situacijske analize, tako što se najvažniji nalazi razvrstavaju prema mogućnostima njihovog utjecaja na efektuiranje razvojnog potencijala Županije Posavske, na snage i prilike koje treba ojačati i iskoristiti,te slabosti i prijetnje koje treba smanjiti i neutralizirati.

SNAGE	<ul style="list-style-type: none"> povoljan zemljopisni i prometni položaj (granica s R. Hrvatskom, odnosno s EU, blizina autoceste, riječne luke i tri međunarodna aerodroma) prirodni resursi (izvorišta čiste vode, šume, pjesak, šljunak, šumska zemljišta, šume) i međunarodna rijeka Sava,te potencijali za korištenje geotermalnih resursa plodna obradiva ravničarska zemljišta i uspostavljena poljoprivredna proizvodnja (biljna s povrtlarstvom, voćarska i stočarska proizvodnja) rastuće uslužne djelatnosti trgovine i turizma uspostavljene poduzetničke zone očuvan ekosustav i raznolikost okruženja razvijen sustavvisokog obrazovanja na području Županije dobra sigurnosna situacija na području Županije pokrivenost Županije zdravstvenim infrastrukturnim objektima dobre pretpostavke za razvoj sporta i kulture relativno razvijene organizacije civilnog društva postojanje adekvatnih društvenih sadržaja za razvoj društva u cijelini (prostori na otvorenom, objekti za slobodno vrijeme) dobra produktivnost javne i državne uprave na razini Županije (i općina) izrada Prostornog plana Županije Posavske u tijeku i njegov budući sinergijski efekt u razvojnomy smislu sa Strategijom razvoja Županije
SLABOSTI	<ul style="list-style-type: none"> negativni demografski trendovi – smanjen prirodnji prirast uz istovremeni odlazak stanovništva, posebice mladih kontinuirano vrlo loša pozicija ŽupanijePosavske prema indeksu razvijenosti nebalansiran razvoj unutar Županije Posavske prisutnost sive ekonomije

- nedovoljno istražene kategorije mineralnih sirovina, posebno lovnog turizma i izvorišta pitke vode
- nedovoljno dobra suradnja između javnog i privatnog sektora
- nedostatak dovoljnog broja organizatora i otkupljivača poljoprivrednih proizvoda, te proizvodno-prerađivačkih kapaciteta u području proizvodnje hrane, te visoka vrijednost uvoza hrane
- usitnjenošć parcela i nedovršen postupak komasacije, prisutnost zapuštenog i neobrađenog poljoprivrednog zemljišta
- izražena ekstenzivna poljoprivredna proizvodnja, tehnološki zastarjela i ekonomski neodrživa gospodarstva, uz nekontrolirano korištenje mineralnih gnojiva i zaštitnih sredstava u poljoprivredi, te zastarjelost poljoprivredne mehanizacije
- nepostojanje funkcionalnog sustavamonitoringa i jedinstvenog informacijskog sustava o zemljištu, odnosno potencijalnim gubicima zemljišta
- nedostatak poduzetničkih vještina, te savjetodavne i stručne pomoći za poduzetnike
- nedovoljna sredstva za potporu poduzetništvu i obrtu
- velik udio nezaposlenih u stanju dugoročne nezaposlenosti, te nedostatak kvalitetnih programa dokvalifikacije i prekvalifikacije nezaposlenih osoba, poduzetnika, obrtnika i njihovih zaposlenika
- nedovoljna primjena standarda, inovacija i digitalizacije u poduzećima, što se negativno odražava na konkurentost
- nedostatak primjene čistih tehnologija za zeleni rast
- visok udio NKV, KV i SSS radne snage i teško zapošljivih kategorija u ukupnom broju nezaposlenih osoba
- loša infrastrukturna opremljenost osnovnih i srednjih škola i nedostatak kapitalnih ulaganja za razvoj odgojno-obrazovnih ustanova
- nedostatak sportskih dvorana i kvalitetnih otvorenih sportskih i rekreacijskih terena
- nedostatak prostora za razvoj visokog obrazovanja u cijelini
- kontinuirano smanjenje broja učenika i studenata, područnih škola, broja odjeljenja, te smanjenje prosječnog broja učenika po nastavniku i na 1000 stanovnika
- nedovoljna uskladenost obrazovnog sustava s potrebama na tržištu rada u praksi, posebice srednjeg stručnog, ali i djelomično visokog obrazovanja
- nedostatak uključenosti marginaliziranih grupa
- nepostojanje sustava praćenja i evidencije i valoriziranja kulturnih objekata
- nedovoljna finansijska ulaganja u razvoj kulture, restauracije spomenika kulture, te slaba opremljenost kulturnih ustanova tehničkim sredstvima i opremom
- nedostatak zakona na polju kulture i zaštite kulturno-povijesne baštine na razini Županije Posavske i nedostatak upravnog ili drugog tijela nadležnog za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara
- nedostatak infrastrukturnih kapaciteta i materijalno-tehničke opremljenosti domova zdravlja i područnih ambulanti obiteljske medicine, nedostatak edukacije i fluktuacija zdravstvenih radnika
- nedostatak strukturnog pristupa razvoju sporta (posebice sportskog menadžmenta) i ulaganja u multidisciplinarne sportske površine, posebice natjecateljskih sportova – niska razina opremljenosti školskih dvorana za tjelesni odgoj i sport u cijelini
- nepostojanje zakona o zaštiti okoliša i plana zaštite okoliša Županije Posavske
- postojanje divljih deponija kojepredstavljaju dodatnu opasnost za izbijanje i širenje zaraznih bolesti i epidemija
- nesanitarno odlaganje otpada na sadašnjim deponijama otpada u općinama, odlagališta nisu opremljena objektima za zaštitu od raznošenja otpadnog materijala
- ne postoji odvojeno skupljanje i sortiranje korisnih komponenti komunalnog otpada
- nepostojanje odgovarajućeg sustava upravljanja tj. praćenja kvalitete zraka, te nije donesen plan zaštite kvalitete zraka Županije Posavske (nepostojanje praćenja emitera)
- nedovoljna izgrađenost mreže vodoopskrbe i diskontinuitet u vodoopskrbi, mala iskorištenost vodnih resursa
- pretežno ne postoje uređaji ili postrojenja za tretman otpadnih voda.

PRILIKE	<ul style="list-style-type: none"> • iskustva, znanja i kapital ljudi u dijaspori kao potencijal za uključivanje u ekonomski i društveni razvoj • Koridor Vc (izgradnja novog mosta na Savi)-infrastrukturni projekt za brzokomunikaciju s drugim regijama ipovećanje konkurentnosti gospodarskih subjekata • izgradnja brze ceste Orašje – Tuzla • Procesi integracije BiH u EU i drugomeđunarodne institucije i grupacije (CEFTA, NATO, WTO...) • postojanje pristupnih fondova EU međunarodnih razvojnih agencija i institucija • globalni lanci vrijednosti i mogućnosti pametne specijalizacije • napredak u digitalizaciji u svim sferama • uključivanje interesa tržišta rada i poslodavaca u kreiranje obrazovne politike • namjenska sredstva, fondovi i projekti zaštite životne sredine/okoliša • korištenje obnovljivih izvora energije – mogućih izvora financiranja za njih • postojanje Plana upravljanja slivom rijeke Save, tijela za njegovu implementaciju i fondova za provedbu mjera.
PRIJETNJE	<ul style="list-style-type: none"> • sporost u procesima integracija BiH u EU, nastavak zaostajanja BiH u odnosu na druge zemlje zapadnog Balkana • regionalna politička i ekomska nestabilnost, te kompleksnost administrativnog ustrojstva BiH kao nepovoljan utjecajni faktor za strane investicije • neizvjesnost u vezi s utjecajem pandemiske krize na ekonomski i društveni razvoj, te okoliš • nedostatak zaštitne poljoprivredne politike i institucija na razini države ogleda se u slaboj zaštiti domaće proizvodnje • nedostatak prijenosa novih znanja i stručne pomoći od strane znanstvenih institucija u odnosu na adaptacije na klimatske promjene u poljoprivrednoj proizvodnji • izloženost i ranjivost u odnosu na klimatske promjene, odnosno elementarne nepogode (poplave, klizišta, suše i dr.) • slaba realizacija procesa deminiranja od nadležnog državnog centra za upravljanje procesom deminiranja • antropogeno zagađenje zraka – visok stupanj individualnih ložišta, nemogućnost kontrole pravnih lica • neodrživo upravljanje šumama • niska energetska učinkovitost • elementarne nepogode i druge nesreće (poplave, požari, pandemije/epidemije i dr.).

1.3. STRATEŠKI FOKUSI

Strateški fokusi definiraju se na osnovi uspoređivanja sadašnjeg stanja i kretanja u ključnim područjima razvoja Županije Posavske s trendovima u širem okruženju, kao i strateškim usmjerenjima srazine FBiH, ali i BiH, koja su sadržani prvenstveno u Okviru za ciljeve održivog razvoja u BiH 2030. Pritom se nastoje iskoristiti postojeće prednosti (snage) i raspoložive prilike u regionalnom i globalnom okruženju, uz nastojanje da se poboljšaju uočene slabosti i bitno se ograniči negativan utjecaj prijetnji iz okruženja.

Uzimajući u obzir činjenicu da Županija Posavska ima nekoliko prednosti (blizina Republike Hrvatske, prirodne resursi, izvorišta vode, šume, pijesak, šljunak, šumska zemljišta i međunarodna rijeka Sava, relativno očuvan ekosustav i raznolikost okruženja, dobra sigurnosna situacija na području Županije, postojanje adekvatnih društvenih sadržaja za razvoj društva u cjelini), kreiranje Strategije razvoja vođeno je osnovnom idejom da te, za sada komparativne prednosti, ciljano i postupno prerastu u jedinstvene konkurenntske prednosti. No, neutraliziranje, smanjivanje i otklanjanje uočenih slabosti neće se moći dogoditi bez sustavnog i sinergijskog djelovanja u svim područjima (zbog svoje vezanosti), a prvenstveno imajući u vidu neočekivanu kruz s nepredvidivim uzrocima i posljedicama, koja nameće imperativ postupnogstjecanja i jačanja otpornosti na krize, posebice pandemiju Covid-19 u srednjoročnom i dugoročnom smislu.

Analizom pokazatelja utjecaja dosadašnjih intervencija po strateškim ciljevima na razvoj Županije, utvrđene su pozitivne promjene u sektoru ekonomskog razvoja, koje se ogledaju u kontinuiranom blagom rastu broja poduzeća i broja zaposlenih, uz ostvarenu očekivanu ciljnu vrijednost investicija, ali stupanj razvoja još je

uvijek vrlo nizak i ŽP je rangirana kao pretposljednja od deset županija/kantona u FBiH prema indeksu razvijenosti¹⁷.

U obzir je uzeta analiza prikupljenih podataka i informacija tijekom procesa evaluacije Strategije razvoja Županije Posavske za razdoblje 2014.-2020., te mišljenja i stavovniključnih zainteresiranih strana, pa se može zaključiti kako su strateški ciljevi,prioriteti i mjere relevantni kako za trenutnu Strategiju, tako i za Strategiju za sljedeće vremensko razdoblje, uz potrebna usuglašavanja za novo razdoblje, dok je potrebno unaprijediti usklađenost sustava za praćenje postignuća na svim razinama indikatora.

U skladu s takvim pristupom, strateški fokusijesu sljedeći:

1.	povećanje iskorištenosti potencijala za rast gospodarstva (prerađivačke industrije, poljoprivrede i uslužnih djelatnosti), uz poštovanje principa pametnog i održivog razvoja
2.	razvoj uključenog i prosperitetnog društvenog sektora
3.	održivost zaštite okoliša i prirode promidžbom i poticanjem održivog korištenja resursa i cirkularne ekonomije, uz dinamično prostorno planiranje i balansiranu izgradnju javne infrastrukture.

Prvi strateški fokus: Povećanje iskorištenosti potencijala za rast gospodarstva (prerađivačke industrije, poljoprivrede i uslužnih djelatnosti), uz poštovanje principa pametnog i održivog razvoja.

Županija Posavska zahvaljujući svom povoljnom geostrateškom položaju direktno graniči s Europskom unijom, odnosno s Republikom Hrvatskom, a blizina glavnih regionalnih prometnica i postojeći planovi izgradnje koridora Vc predstavljaju dobru osnovu za baziranje dalnjih razvojnih inicijativa.Međutim, kako bi se ta osnova dalje nadogradila, neophodna su znatna ulaganja u infrastrukturu i izgradnju koridora Vc, a u okviru Trogodišnjeg plana poslovanja JP Autoceste FBiH (iz lipnja 2019. godine) planirana je izgradnja autoputa Žepče– Tuzla – Brčko – Orašje za povezivanje u regionalne i međunarodne prometne tokove. U svibnju 2020. godine započela je izgradnja novog graničnog prijelaza Svilaj, koji se nalazi na ulazu u BiH iz EU, te predstavlja sjevernu točku koridora Vc.Stoga, Županija Posavska ima povoljan lokacijski faktor kao jedan od polaznih faktora konkurentnosti za promidžbu investicija i potencijala za razvoj gospodarstva na tom području, s posebnim potencijalom u sektoru logistike i vezanih djelatnosti.

Ključni strateški sektori gospodarskog razvoja na osnovi raspoloživih prirodnih i drugih resursa, na koje se potrebno posebno fokusiratijesu: poljoprivreda, prerađivačka industrija, te uslužne djelatnosti transporta i skladištenje, trgovine i turizma.Za rast poljoprivredne proizvodnje, kao dominantne grane gospodarstva zasnovane na prirodnih potencijalima, nužno je racionalnije korištenje postojećih prirodnih resursa, uz primjenu suvremenih agrotehničkih mjera i intenzivni uzgoj, kao i poboljšanje tehničke opremljenosti uz edukaciju poljoprivrednih proizvođača. Pored toga, nužno je unapređenje učinkovitosti i povećanje sredstava za programe poticaja za poljoprivredne proizvođače za sve grane poljoprivrede, uz njihovo organiziranje za konkurentniji nastup na tržištu prema otkupljivačima, kako bi se poticala komercijalizacija i samoodrživostpoljoprivrednih gospodarstava. Posebnu pozornostnužno je usmjeriti na instaliranje novih kapaciteta za skladištenje i čuvanje voća i povrća, kao i poticanje prelaska na nove kulture za kojima postoji potreba na tržištima.

Razvoj prerađivačke industrije i poduzetništva jedan je od fokusa gospodarskog razvoja Županije Posavke koji se treba bazirati na raspoloživim resursima. Pritom, posebnu važnost ima razvoj prehrambene industrije. Razvojem prehrambeno-prerađivačkih kapaciteta će se postići dodanavrijednost primarnoj poljoprivrednoj proizvodnji (proizvodnja ulja od soje, ulja od tikve, bućinog ulja, kiselog kupusa, sosova od rajčice itd.). Također, za razvoj drugih prerađivačkih industrija potrebno je jačanjekapaciteta kroz investicije, inovacije, standardizaciju, digitalizaciju i specijalizaciju u proizvodnji za unapređenje konkurentnosti i izvoz, što će doprinijeti ukupnom gospodarskom rastu.Posebnu pažnju potrebno je usmjeriti na mogućnosti uključivanja u globalne lance vrijednosti. U razvoju industrije neophodno je voditi računa o primjeni znanja za pametni rast, kao i primjeni čistih tehnologija za zeleni rast i smanjenje pritisaka industrije na okoliš.

¹⁷Treba imati u vidu da se od izračuna tog indeksa za 2018. godinu primjenjuje nova metodologija izračuna, u skladu s Uredbom Vlade Federacije BiH.

Za razvoj uslužnog sektora posebnu pozornost potrebno je obratiti potrebama unapređenja poslovnog okruženja i infrastrukture, posebice za sektorturizma, zasnovan na prirodnim i kulturno-povijesnim potencijalima, te sektore trgovine i transporta i skladištenja.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti rješavanju imovinsko-pravnih odnosa za gospodarske kapacitete kod kojih postoji taj problem, te mogućnostima za javno-privatna partnerstva ili koncesije gdje je to primjenjivo.

Unutar tog strateškog fokusa potrebno je usmjeriti pozornost na jačanje tržišta rada, te kreiranje novih radnih mesta, uz unapređenje kvaliteta ponude radne snage u skladu s potrebama gospodarstva.

Pored toga, nužno je jačati poduzetničku infrastrukturu i kapacitete za pružanje usluga poduzetnicima, posebice početnicima, što će omogućiti viši stupanj održivosti poslovanja i rast zapošljavanja i samozapošljavanja.

Drugi strateški fokus – Unaprijediti javne usluge u zdravstvu i obrazovanju i povećati opsegdruštvene infrastrukture na principima dobrog upravljanja

Unapređenje javnih usluga, posebice na principima dobrog upravljanja, kao važnog elementa svakog društvenog standarda primarni je način ostvarivanja napretka i razvoja svake društvene zajednice. U planiranom razdoblju takav razvoj treba se zasnivati na unapređenju obrazovne razine, očuvanju zdravlja stanovništva, odnosno potpunijem zadovoljavanju zajedničkih potreba stanovništva po opsegu, kvaliteti i dostupnosti.

Društvena infrastruktura Županije Posavske, a pod tim se misli na obrazovanje, zdravstvo, socijalnu zaštitu, kulturu, sport itd., unatoč pozitivnim primjerima (gdje se obnavljaju i kapacitiraju ti sadržaji), treba doživjeti određene preinake, kako bi mogla odgovoriti na potrebe modernog čovjeka. Opremljenost društvenom infrastrukturom, a uzimajući u obzir već navedene zahtjeve za osiguranjem potrebnih sadržaja koje Županija Posavska svojim stanovnicima može pružiti, ograničena je, uglavnom, na Općinu Orašje. Iako je društvena infrastruktura razvijana desetljećima, te u svakoj od općina postoji dobra osnova za razvoj tog segmenta društva, objekti koji pružaju usluge građanima ipak su nerijetko potkapacitirani i nisu uskladjeni s potrebama modernog društva, a posebice mladih ljudi i dijaspore.

Tako definiran fokus polazi prvenstveno od činjenice da razvoj društvenog sektora u cijelini počiva na snagama Županije Posavske, oličenih u kombinaciji prirodnih i generičkih prednosti teritorija Posavine, što čini jedinstvenu prekograničnu sredinu za jačanje i razvoj uključene i prosperitetne društvene infrastrukture namijenjene poboljšanju kvalitete života svih građana. Drugim riječima, povećanje opsega društvene infrastrukture na principima dobrog upravljanja namijenjeno poboljšanju kvalitete života svih građana usmjeren je primarno na razvoj obrazovanja, zdravstva, socijalne uključenosti (posebice ranjivih kategorija stanovništva), njegovanje kulture i tradicije - te multidisciplinarne i inovativne pristupe u rješavanju definiranih izazova. Dosad je vidljiv znatan napredak Županije Posavske kada je riječ o pitanju investiranja u sektor društvenog razvoja, što je samo po sebi vrlo važno. No, daljnirazvoj inkluzivne i prosperitetne društvene infrastrukture namijenjene poboljšanju kvalitete života svih građana, uz poštovanje principa dobrog upravljanja (ali i očuvanja okoliša) strateški je važan za buduću sveukupnu razvijenost Županije Posavske i povezivanje u regiji, posebice s Republikom Hrvatskom. Ponajprije se to odnosi na stvaranje prostornih, ekonomskih i društvenih uvjeta za život i rad uz pomoć daljnje izgradnje komunalne infrastrukture, izgradnje priboljšanja prometne mreže, te provedbe mjera zaštite okoliša, a sve na načelima održivog razvoja, te na principu da „nitko ne smije biti isključen“.

Imajući u vidu sve gore navedeno, drugi strateški fokus zasnovan je na podizanju stupnja koordinacije, koherentnosti, kvalitete i transparentnosti (organu uprave) u unapređenju implementacije obrazovnih politika i zdravstvenih usluga, socijalne uključenosti na jednakim i ravnopravnim osnovama, projekata za mlade, razvoja civilnog društva, te političko-građanske odgovornosti i javne sigurnosti u cijelini, što će dovesti do unaprjeđenja javnih usluga u zdravstvu i obrazovanju, te povećati opseg društvene infrastrukture na principima dobrog upravljanja. Naravno, ti procesi moraju biti definirani na inkluzivnom principu, što podrazumijeva tretiranje, prije svega, dijaspore kao razvojnog partnera. S druge strane, mladi Županije Posavske moraju imati poseban tretman u tim procesima, a imajući u vidu negativnu stopu priraštaja, konstantne migracije, te blizinu Republike Hrvatske

koja ipak nudi veći set sadržaja za kvalitetan život, nego što je to slučaj s bilo kojim područjem u BiH uključujući Županiju Posavsku.

Treći strateški fokus: Održivost zaštite okoliša i prirode promidžbom i poticanjem održivog korištenja resursa i cirkularne ekonomije, uz dinamično prostorno planiranje i balansiranu izgradnju javne infrastrukture

Imajući u vidu prvi strateški fokus u svezi s ekonomskim razvojem Županije, strateški fokus treba biti usmjeren na očuvanje, korištenje i obnovu prirodnih resursa, u skladu s europskim i svjetskim principima korištenja resursai suvremenim zaključcima prostorno-planskog planiranja.

Drugim riječima, Županija Posavska, prije svega, treba ubrzati put k odgovornom prostorno-planskom planiranju na svim razinama, s ciljem dinamičnog razvoja, ali i pratiti sva suvremena načela i standarde zaštite okoliša. U tom pogledu potrebno je razraditi, definirati, usvojiti i obvezno primjenjivati sve Planove (Plan zaštite okoliša, Plan upravljanja vodama, zrakom i otpadom) koji će sinergijski djelovati u pravcu zaštite tla, vode, zraka, biodiverziteta, prirodnih i kulturnih nasljeđa, upravljanja okolišem, ali i smanjenju drugih negativnih utjecaja na okoliš. Takav se fokus neodvojivo mora promatrati sa stajališta izbalansiranog teritorijalnog razvoja javne i komunalne infrastrukture u kojem leži znatan potencijal za razvoj u cjelini. Zbog toga će u budućem planskom razdoblju biti potrebno više napora i resursa usmjeriti na modernizaciju i uspostavljanje ekomske održivosti pojedinih segmenata infrastrukture, naročito u području vodoopskrbe, odvodnje i tretmana otpadnih voda i zaštite od voda. Takav će pristup, osim osiguravanja kvalitetnijih usluga stanovništvu, i privredi osigurati i primjenu principa zaštite okoliša, odnosno približavanje standardima održivog razvoja.

Formalno i praktično nužno je, u suradnji s građanima i poslovnim subjektima, ulagati i graditi prateću komunalnu i industrijsku infrastrukturu, tako da ona podržava dugoročne potrebe zajednice i minimalizira utjecaj na okoliš, što također uključuje i učinkovito korištenje obnovljivih izvora energije. Uvezši u obzir sve definirane izazove i SWOT analizu, posebice sa stajališta mogućih utjecaja na okoliš i njegovo opstajanje, održiv razvoj Županije Posavske moguć je samo uz unaprjeđenje postojećeg stanja okoliša, u skladu s najboljim raspoloživim praksama razvijenih europskih zajednica. To ne znači da postojeće stanje nije na zadovoljavajućoj razini, naprotiv, ono je za sada prednost koja se mora usmjeriti na strateški fokus u segmentima održivog rješavanja upravljanja otpadom kako u smanjenju proizvodnje na izvoru nastanka, selektivnog prikupljanja i promidžbe principa cirkularne ekonomije tako i odlaganja otpada s obzirom na stanje i lokaciju potencijalne nove regionalne sanitarnе deponije, te na taj način bitno smanjiti negativan utjecaj na vodu, zrak, tlo, prirodu, a time i zdravlje ljudi.

Dodatno, vodeći računa o prethodno navedenom, te specifičnom zemljopisnom položaju, prirodnim potencijalima i interesu koji postoji za korištenje tog potencijala, nameće se potreba odgovornog i održivog upravljanja prostorom. Županija Posavska u tom pogledu može iskoristiti svoje komparativne prednosti u odnosu na specifičan geostrateški i prekogranični položaj, kao i postojeću razinu izgrađenosti objekata za daljnji razvoj Županije u cjelini. To podrazumijeva primarno dinamično prostorno planiranje ne samo na razini Županije, nego na razini svih triju općina. Naravno, prostor kao nedjeljiva, ali i degradacijama podložna komponenta prilikom svake penetracije i uvođenja novih sustava mora ostati u prihvatljivoj mjeri očuvan jer su sve izmjene često nepovratnog karaktera. Posebice na tom mjestu, u cilju minimaliziranja negativnog utjecaja na okoliš i zdravlje ljudi, ističe se potencijal za dinamično djelovanje prema održivim rješenjima upravljanja otpadnim vodama i izgradnji prateće vodovodne i kanalizacijske infrastrukture, te potencijal za eventualno aktivnosudjelovanje u procesu izgradnje alternativnih rješenja u pogledu opskrbljivanja energijom, što se posebice odnosi na potencijalnu izgradnju plinske infrastrukture, te korištenje čistih ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti.

Pored toga, potrebno je, kako to predviđa i Strategija razvoja FBiH, posvetiti pažnju poticanju korištenja transporta prihvatljivog s ekološkog stanovništa, uštedama u potrošnji energije, energetski učinkovitoj gradnji, korištenju drugih izvora za zagrijavanje, potencijalnom javnom prijevozu, te općenito smanjenju korištenja vozila koja se pokreću klasičnim motorima, što može proizvesti bitne koristi za okoliš.

Planiranje zaštite okoliša treba imati jednak status kao i planiranje onih područja koja će biti definirananim Prostornim planom Županije. Na taj će se način osigurati pravo građana na zdrav okoliš, odmor i razonodu u prirodi te povećati zadovoljstvo i kvaliteta života u cjelini.

1.4. VIZIJA

Vizija predstavlja dugoročno poželjan pravac teritorijalnog razvoja, jasan i privlačan za sve zainteresirane sudionike, tako da svatko može podešavati svoje ciljeve i aktivnosti prema toj orijentaciji. S obzirom na nalaze evaluacije Strategije razvoja Županije Posavke za razdoblje 2014. -2020., u kojima se navodi, između ostalog, da su vizija i strateški ciljevi još uvijek relevantni, zadržana je vizija iz prethodne Strategije.

Vizija razvoja Županije Posavske do 2027. godine glasi:

Županija Posavska je pogranični poduzetnički centar i prosperitetan poljoprivredni kraj, u kojem se kvalitetno živi i radi u skladu s održivim razvojem.

1.5. STRATEŠKI CILJEVI S INDIKATORIMA

Strateški cilj je cilj najviše razine koji utječe na sveukupni pravac razvoja zajednice i predstavlja jasan smjer kretanja u dugoročnom razdoblju. Strateška platforma razvoja Županije Posavske temelji se natrima strateškim ciljevima koji osiguravaju sinergijske efekte između gospodarskog i društvenog razvoja te zaštite okoliša i razvoja javne infrastrukture.

Strateški ciljevi zasnovani su na strateškim fokusima i definirani u skladu s postavljenom vizijom razvoja. Definirani su sljedeći strateški ciljevi:

STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST

Prvi strateški cilj zasnovan je na nekoliko ključnih prepostavki:

- da se unaprijedi poslovno okruženje i poduzetnička infrastruktura na području Županije, uz promidžbu razvojnih mogućnosti za privlačenje domaćih i stranih investicija
- da se potiče otvaranje novih radnih mesta uz pomoć investicija i gospodarskog rasta, uz usklajivanje ponude kvalitete radne snage prema potrebama gospodarstva, kako bi se stvorili predviđeni za pametni rast zasnovan na znanju
- da se malim i srednjim poduzećima i obrtnicima osigura kontinuirana potpora za jačanje konkurenčnosti uz pomoć inovacija, standardizacije, specijalizacije i digitalizacije poslovanja, uz povećanje finalizacije i izvoznih potencijala gospodarstva Županije, vodeći računa o primjeni čistih tehnologija za zeleni rast
- da se ojačaju kapaciteti poljoprivrednih proizvođača uz pomoć unaprjeđenja učinkovitosti sustava potpore poljoprivrednim gospodarstvima i obrtima, educiranja i savjetodavno-tehničke pomoći poljoprivrednicima
- da se poboljša ekomska valorizacija prirodnih i kulturno-povijesnih resursa, uz razvoj turističke infrastrukture i ponude.

Napredak u ostvarivanju tog strateškog cilja može se mjeriti indikatorima koji su predstavljeni u sljedećoj tablici.

Tablica 11. Strateški cilj 1. s pripadajućim indikatorima

STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOST GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST	Indikatori utjecaja	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
		Porezni prihodi p. c.	109
		Vanjskotrgovinska bilanca (u 000 KM)	-128.520
		Stopa zaposlenosti (u odnosu na aktivno stanovništvo)	35,7%

STRATEŠKI CILJ 2.: UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU I POVEĆATI OPSEGDRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA

Drugi strateški cilj zasnovan je na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- stimuliranje smanjenja vanjskih migracija stanovništva
- ostvarivanje zajedničkih projekata u upravljanju razvojem, prije svega na županijskom pristupu (ne lokalnom neminovno), posebice u upravljanju lokalnim prometom, detaljnog uređenju prostora, očuvanju kulturnog i prirodnog naslijeđa
- smanjenje negativnog utjecaja područjima koja trpe pritisak od strane prometa, primjenom ekološki prihvatljivih prometnih sredstava
- potpora za izazovne procese racionalizacije obrazovanja i povećanja produktivnosti, s istovremenim jačanjem pružanja usluga u zdravstvu i socijalnoj zaštiti, uz poštovanje principa uključenosti
- jačanje suradnje na principima javno-privatnog-civilnog partnerstva, u svrhu povećanja broja implementiranih razvojnih projekata.

Napredak u ostvarivanju tog strateškog cilja može se mjeriti indikatorima koji su predstavljeni u sljedećoj tablici.

Tablica 12. Strateški cilj 2. s pripadajućim indikatorima

STRATEŠKI CILJ 2.: UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU OBRAZOVANJU POVEĆATI OPSEGDRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA	Indikatori utjecaja	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
		I	II.
Zupanije Županije na razini FBiH ¹⁸	Skupina razvijenosti Županije na razini FBiH ¹⁸	III.	II.
Smanjenje vanjskog migracijskog salda, %	-25	0	

STRATEŠKI CILJ 3.: USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE

Treći strateški cilj zasnovan je na sljedećim ključnim pretpostavkama:

- zakonska regulativa u svim područjima zaštite okoliša treba biti obveza, a ne opcija
- shvaćanje i prihvatanje ozbiljnosti čuvanja i zaštite prirodnih resursa, racionalnog korištenja resursa i takav način razvoja kojim se može osigurati obnova resursa i cirkularna ekonomija
- jačanje prekogranične i međunarodne suradnja u zaštiti okoliša, posebice voda i rijeke Save
- priprema i usvojanje dinamičnog Prostornog plana Županije Posavske uključujući uspostavu i razvoj institucija za upravljanje zaštitom okoliša
- prepoznavanje važnosti prirodnog i kulturnog naslijeđa kao važnih ekonomskih faktora, te preduvjeta za razvoj turizma na održiv način
- jačanje ljudskih resursa koji su ključni zaštite okoliša i ozbiljnijeg pristupa u zaštiti okoliša.

Napredak u ostvarivanju tog strateškog cilja može se mjeriti indikatorima koji su predstavljeni u sljedećoj tablici.

¹⁸ Za izradu indeksa razvijenosti kantona/županije koriste se sljedeći indikatori: a) prihodi od poreza na dohodak po stanovniku b) stupanj zaposlenosti c) kretanje stanovništva d) udio starog stanovništva u ukupnom stanovništvu e) stupanj obrazovanja radne snage. Prema indeksu razvijenosti u Federaciji, županije/kantoni kategoriziraju se u tri skupine, pri čemu viši broj skupine znači nižu razinu razvijenosti, III. skupina je <0,75, II. skupina <0,75, 1,25> te skupina I. >1,25 vrijednost indeksa.

Tablica 13. Strateški cilj 3. s pripadajućim indikatorima

STRATEŠKI CILJ 3.: USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE	Indikatori utjecaja	Polazna vrijednost (2019.)	Ciljna vrijednost (2027.)
		UZ	
		% komunalnog otpada koji se odlaže na sanitarnu deponiju	0
		% stanovništva priključen na centralni sustav vodoopskrbe	41,67
		% stanovništva priključen na kanalizacijski sustav	23,34

Strateški ciljevi usklađeni su s Okvirom za ciljeve održivog razvoja u Bosni i Hercegovini i Okvirom za ciljeve održivog razvoja BiH, a analiza usklađenosti sadržaja jest u Prilogu 3. ovog dokumenta.

2. PRIORITETI I MJERE S INDIKATORIMA

Prioriteti predstavljaju ključna polja i smjerove djelovanja za ostvarenje vizije i strateških ciljeva i kao takvi imaju najveći utjecaj na razvoj, odnosno ostvarenje strateških indikatora. Definirani prioriteti grupirani su po relevantnim strateškim ciljevima.

Tablica 14. Prioriteti grupirani po strateškim ciljevima

Strateški ciljevi	Prioriteti
STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST	PRIORITET 1.1.: Jačanje gospodarstva uz specijalizaciju i digitalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanje PRIORITET 1.2.: Unaprjeđenje potpore razvoju poljoprivrede i ruralnih područja PRIORITET 1.3.: Poboljšanje turističke ponude za održivi turizam
STRATEŠKI CILJ 2.: UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU I POVEĆATI OPSEGDRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA	PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite PRIORITET 2.3.: Smanjenje rizika od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama
STRATEŠKI CILJ 3.: USPOSTAVITI PROSTORNO- PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE	PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša PRIORITET 3.2.: Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturi (javnoj i komunalnoj)

2.1. Prioriteti za strateški cilj 1.

U okviru strateškog cilja 1. postavljena su tri prioriteta i to:

- PRIORITET 1.1.: Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja – koji će se postići poboljšanjem poslovnog okruženja i privlačenjem domaćih i stranih

investicija, uključujući dijasporu, u području proizvodnih djelatnosti, te izgradnjom poduzetničke infrastrukture i potporom jačanju konkurentnosti proizvodnih malih i srednjih poduzeća i obrtnika, što će kreirati mogućnosti zapošljavanja i održivosti radnih mesta

- PRIORITET 1.2: Unaprjeđenje potpore razvoju poljoprivrede i ruralnih područja – koji će se postići poboljšanjem poljoprivredne infrastrukture i kapaciteta, potporom modernizaciji i povećanjem konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje uz poticajne politike i programe te unaprjeđenjem usluga i sustava za potporu poljoprivrednicima
- PRIORITET 1.3: Poboljšanje turističke infrastrukture i turističke ponude – koji će se postići uređenjem lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa (riječnog, lovnog i ribolovnog turizma) i promidžbom turističke ponude uz potporu turističkim manifestacijama.

2.1.1. Prioritet 1.1. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 1.1 s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica 15. Prioriteti 1.1. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 1.1: Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	Broj poslovnih subjekata na tisuću stanovnika	38,5	48,1
	% povećanja ukupnih prihoda gospodarskih subjekata u razdoblju Strategije (2021.-2027.)	-	20%
	Ukupna vrijednost izvoza industrije u 000 KM (prerađivačka, snabdijevanje el.en.)	115.727	167.715
	Iznos prosječne neto plaće u industriji u KM (prerađivačka, snabdijevanje el.en.)	580	794
PРИПАДАЈУЋЕ МЈЕРЕ ЗА REALIZACIJU PRIORITETA			
Mjera 1.1.1 Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu			
Mjera 1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture			
Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti proizvodnih malih i srednjih poduzeća i obrtnika za potporu izvozu, specijalizaciji i digitalizaciji			
Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta			

Mjera 1.1.1 Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu

Cilj je ove mjere stvaranje povoljnijeg poslovnog okruženja za razvoj poduzetništva i obrta otklanjanjem administrativnih barijera za poslovanje, te privlačenjem domaćih i stranih investitora, uključujući dijasporu. U suradnji s relevantnim federalnim institucijama u okviru njihovih nadležnosti, a u cilju kreiranja većeg stupnja održivosti i atraktivnosti za investiranje kako domaćih tako i stranih investitora uključujući dijasporu, potrebno je raditi na smanjenju finansijskih opterećenja za gospodarstvenike, pružanjem poreznih olakšica i smanjivanjem poreznih i neporeznih davanja te parafiskalnih nameta. Od važnosti je i smanjenje stope oporezivanja rada po ugledu na način oporezivanja u zemljama EU, u cilju smanjenja poreznih opterećenja za gospodarstvenike.

Na razini Županije Posavske područja djelovanja odnose se na donošenje novog Zakona o poticaju razvoja gospodarstva, kojim će se dodjela poticaja približiti standardima i normama propisanim u EU, te stvaranje uvjeta za brzu reakciju prema gospodarstvu u uvjetima prirodnih i drugi nesreća, uz uvođenje analize i praćenja

učinakadodijeljenih poticaja. Od važnosti za rasterećenje gospodarstva od parafiskalnih nameta jest ipovedba analize i uspostavljanje Registra parafiskalnih nameta, uz izradu prijedloga mjera za smanjenja broja i visine parafiskalnih nameta. Za potporu investicijama potrebno je i uklanjanje administrativnih barijera uz pomoć izmjena i dopuna Zakona o prostornom uređenju i građenju, uz skraćenje rokova za ishodovanje potrebe dokumentacije u izgradnji poslovnih objekata, kao i unapređenje cijelog administrativnog postupka. Animiranje i uključivanje dijaspore dodatna je aktivnosti koja će doprinijeti povećanju investicija. Za pružanje potpore poduzetnicima u okviru općina neophodno je uspostaviti poduzetničke centre sa infopultovima.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP (u suradnji s Uredom za razvoj i europske integracije ŽP).

Indikator mjere 1.1.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Ukupan broj novoosnovanih poduzeća (u razdoblju 2021.-2027.)	Općinski sudovi ŽP	-	40
Ukupan broj novoregistriranih obrta (u razdoblju 2021.-2027.)	Općine ŽP	-	180
Ukupan broj novih projekata ulaganja dijaspore (u razdoblju 2021.-2027.)	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	5

Mjera 1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture

Za promicanje poduzetničkih aktivnosti u ŽP ova mjera obuhvaća izgradnju fizičke poduzetničke infrastrukture, uz otvaranje novih radnih mjeseta u malim i srednjim poduzećima koja su korisnici zona. Pored razvoja fizičke infrastrukture, kontinuirano će se unaprjeđivati dostupnost i kvaliteta stručnih usluga za potporu razvoju poduzetništva. Područja djelovanja odnose se na aktivnosti vezane za analizu stanja i razvijenosti postojećih poduzetničkih zona s prijedlogom mjera za potpuno popunjavanje zona otvaranjem novih ili rastom postojećih gospodarskih subjekata uz pomoć novih ulaganja bilo domaćih bilo stranih investitora te finansijsku potporu za daljnji razvoj zona (energetske infrastrukture, komunalne infrastrukture, prometne infrastrukture, komunikacijske infrastrukture i dr.). Pored toga, neopdohno je izraditi program razvoja poduzetničkih zona koje nisu zaživjele, determinirati uzroke i napraviti plan aktivnosti za nadilaženje razloga koji su doveli do toga da poduzetnička zona ne zaživi. Posebnu pozornost potrebno je usmjeriti na stvaranje uvjeta i uspostavljanje slobodne zone.

Strateški projekt „Izgradnja infrastrukture u poduzetničkim/poslovnim zonama”“ opisan je u poglavljju 3.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP (u suradnji s Uredom za razvoj i europske integracije ŽP).

Indikator mjere 1.1.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj novih radnih mjeseta u zonama (2021.-2027.)	Upravitelji poslovnih zona	-	300
Broj novih poduzeća lociranih u poslovnim zonama (2021.-2027.)	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	15

Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i obrtnika, za potporu izvozu, specijalizaciji i digitalizaciji

Cilj je ove mjere proširenje assortimenta proizvoda, jačanje konkurentne sposobnosti i poslovnih mogućnosti gospodarskih subjekata na domaćem i inozemnom tržištu, uz fokus na finalizaciju proizvoda za

stvaranje dodane vrijednosti i uključivanje u lancu vrijednosti za pametnu specijalizaciju i povezivanje domaćih proizvođača. Pored toga, za jačanje konkurentnosti u okviru potpore investicijama neophodno je promovirati digitalnu transformaciju malih i srednjih poduzeća i uvođenje IT rješenja u poslovanje. Poseban fokus treba biti i na uvođenju međunarodnih standarda i tehničko-tehnološke inovacije za povećanje konkurentnosti gospodarskih subjekata.

Područja djelovanja u okviru mjere odnose se na finansijsku potporu poduzetništvu, obrtu i zadrugama sufinanciranjem nabavke osnovnih sredstava (postrojenja, opreme, uređaja i sl.), izgradnjom i dogradnjom gradevinskih objekata, nabavkom objekata i zemljišta - poticanje ulaganja znači finansijsko rasterećenje te poticanje razvoja gospodarskih subjekata i intenziviranje investicija. Pored toga, za potporu jačanju konkurentnosti, specijalizacije i digitalizacije gospodarskih subjekata mjera predviđa i olakašavanje pristupa finansijskim sredstvima uz pomoć regresiranja kamata na investicijske kredite i kredite za nabavku obrtnih sredstava. Regresiranje kamata odnosi se na: investicijske kredite, kredite za refinanciranje investicijskih kredita, finansijski leasingte krediti za obrtna sredstva (anuitetni i revolving krediti). Također, za potporu izvoznim aktivnostima i unaprjeđenju poslovanja predviđeni su i nepovratni finansijski poticaji za uvođenje novih i naprednih standarda u malom i srednjem gospodarstvu.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP.

Indikator mjere 1.1.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Ukupna vrijednost dodijeljenih poticaja za investicije i regresiranje kamata u periodu 2021.-2027.	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	6.300.000 KM
Vrijednost ostvarenih investicija u nova sredstva u 000 KM	Federalni zavod za statistiku	37.333 (2018)	73.671
Vrijednost izvoza radnih gotovih proizvoda (u 0000 KM)	Federalni zavod za statistiku	16.280	35.980

Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta

Za povećanje broja zaposlenih osoba kojeće ostvarivati prihode po osnovi radnog odnosa i samostalne djelatnosti i na taj način utjecati na smanjenje broja stanovnika Županije Posavske koji odlaze u zemlje EU, planirana je mjera unaprjeđenja programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta. Ta će mjera doprinijeti jačanju stručnih kompetencija i konkurentnosti osoba na tržištu rada te povećanju kapaciteta poduzeća u smislu stručnosti ljudskih resursa, što će utjecati i na poboljšanje njihovog poslovanja. Zbog negativnih utjecaja pandemije, programi potpore zapošljavanju pomoći će u saniranju negativnih posljedica pandemije na povećanje broja nezaposlenih osoba.

Područja djelovanja u okviru ove mjere odnose se na: sufinanciranje zapošljavanja nezaposlenih osoba sa završenim prvim ili drugim ciklusom visokog obrazovanja po Bolonjskom sustavu studiranja, odnosno VII. ili VI. stupnjem stručne spreme (s programima za osobe bez radnog iskustva i osobe s radnim iskustvom), u vidu nepovratnih sredstava koja se dodjeljuju gospodarskim subjektima koji obavljaju registriranu djelatnost u oblasti proizvodnih djelatnosti: poljoprivrede, prerade metala, prerade drveta, izrade proizvoda od plastike i dr. Pored toga, mjera obuhvaća i aktivnosti sufinanciranja programa dokvalifikacije (stjecanje novog znanja u okviru istog zanimanja) i prekvalifikacije (obrazovanje i ospozobljavanje korisnika za drugo zanimanje). Također, za poticanje poduzetništva mjeru podrazumijeva i sufinanciranje samozapošljavanja u vidu poticaja za nezaposlene osobe za pokretanje djelatnosti obrta/gospodarskog društva, kao i na zapošljavanje drugih osoba s posebnim naglaskom na marginalizirane grupe (mladi, žene, demobilizirani branitelji) u cilju doprinosa socijalnoj uključenosti.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP.

Indikator mjere 1.1.4.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj zaposlenih	Federalni zavod za statistiku	6.549	7.000
Broj brisanih s evidencije nezaposlenih zbog zaposlenja	Služba za zapošljavanje ŽP	934	1.000
Broj dokvalificiranih i prekvalificiranih osoba u razdoblju Strategije	Služba za zapošljavanje ŽP	0	50

2.1.2. Prioritet 1.2. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 1.2 s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica 16. Prioriteti 1.2. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 1.2: Unaprjedenje potpore razvoju poljoprivrede i ruralnih područja	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	Broj okrugljenih poljoprivrednih gospodarstava sa 5 ha i više	516	700
	Ukupan izvoz u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov u 000 KM	984	1.500
	Prosječna neto plaća u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	367	500
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
Mjera 1.2.1 Poboljšanje poljoprivredne infrastrukture i kapaciteta			
Mjera 1.2.2 Potpora modernizaciji i povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, uz poticajne politike i programe			
Mjera 1.2.3 Unaprjeđenje usluga i sustava za potporu poljoprivrednicima			

Mjera 1.2.1 Poboljšanje poljoprivredne infrastrukture i kapaciteta

Cilj je ove mjeru osigurati preduvjetne poljoprivrednim gospodarstvima za proizvodnju za tržište i ostvarenje gospodarske profitabilnosti koju prate investicijske aktivnosti za unaprjeđenje i poboljšanje uvjeta za poljoprivrednu proizvodnju uz korištenje svih raspoloživih resursa za koje poljoprivredno gospodarstvo posjeduje komparativne prednosti, kako bi se ostvarilo smanjenje proizvodnih gubitaka i unaprjeđenje primarne poljoprivredne proizvodnje.

Ključna područja djelovanja obuhvaćaju povećanje proizvodne sposobnosti poljoprivrednog tla (strateški projekti), uz provedbu kontrole plodnosti tla za smanjenje degradacije plodnosti tla i zagađenja okoliša te okrugnjavanje zemljišnih posjeda za smanjenje dislociranosti i usitnjenošći zemljišnih posjeda (parcela) s fokusom na kupovinu susjednih parcela (katastarskih čestica) i provedbupostupka komasacije. Predviđeno je i poboljšanje sustava registracije nekretnina i dostupnosti podataka o nekretninama usuglašavanjem zemljišnoknjižnih i katastarskih podataka (harmonizacija).

U okviru unaprjeđenja poljoprivredne infrastrukture posebna pažnja bit će posvećena uređenju putne mreže za omogućavanje pristupa mehanizacije poljoprivrednim parcelama. Za smanjenje utjecaja elementarne nepogode grada ova mjeru obuhvaća izgradnju i održavanje mreže protugradne zaštite na području Županije, na područjima na kojima nije uspostavljana, u cilju onemogućavanja nastanka šteta na poljoprivrednim usjevima i objektima.

Za povećanje poljoprivrednih kapaciteta infrastrukturnih projekata ova mjeru obuhvaća i izgradnju prostora za skladištenje, sušenje i hlađenje, u cilju smanjenje gubitaka kakvoće i kvalitete te očuvanja prirodnih svojstava uz povećanje valorizacije poljoprivrednih proizvoda i ostvarenje većih prihoda.

Za gospodarske kapacitete kod kojih nisu riješeni imovinsko-pravni odnosi, potrebno je rješavanje tih odnosa. Kao modeli gospodarske suradnje, trebaju se koristiti i modeli javno-privatnog partnerstva i koncesija, gdje je to primjenjivo.

Neophodno je i iniciranje i osnivanje lokalnih akcijskih grupa za poticanje lokalno održivog razvoja (3 općinska LAG-a), kako bise stvorili preduvjeti za poticanje lokalno održivog razvoja udruživanjem lokalnih dionika, kao što su predstavnici lokalne samouprave, javne ustanove, profesionalne organizacije, poslovni subjekti, udruge, pojedinci i sl. oko zajedničkih projekata međusektorskih akcija, kako bi se postigla sinergija i kritična masa potrebna za poboljšanje ekonomske konkurentnosti tog područja.

Strateški projekti „Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju“ i „Uređenje hidromelioracijske mreže i čišćenje kanalske mreže“ opisani su u poglavlju 3.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeru jest Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP.

Indikator mjeru 1.2.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj okrugljenih poljoprivrednih gospodarstava (u razdoblju 2021.-2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP	-	10
Broj novoizgrađenih objekata za skladištenje, sušenje i hlađenje (u razdoblju 2021.-2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP	-	14
Ukupna požnjevena površina u ha	Federalni zavod za statistiku	11.748 ha	14.381 ha

Mjera 1.2.2 Potpora modernizaciji i povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, uz poticajne politike i programe

Podizanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje neophodno je za stvaranje temelja za povećanje produktivnosti poljoprivrednih gospodarstava i kvalitete poljoprivrednih proizvoda, u cilju bržeg prilagođavanja EU standardima, pravilima i procedurama, kao i lakšeg pristupa domaćem i inozemnom tržištu. Također, zbog izloženosti poljoprivrednika pritisku rastuće globalne trgovine prehrambenim proizvodima i liberalizaciji trgovine, te jačanju tržišnog natjecanja i sve više izraženim promjenama cijena na poljoprivrednom tržištu zbog globalizacije i fluktuacije ponude i potražnje, opravdana je uloga javnog sektora u osiguravanju mjeru zaštite dohotka poljoprivrednika. Stoga, ostvarivanju ovog cilja doprinijet će nastavak realizacije prioritetnih novčanih potpora u okviru modela potpora proizvodnji, kao i dio mjeru strukturne politike.

Potpore dohotku, kao mjeru zaštite i povećanja profitabilnosti poljoprivrede, te pomoći u proizvodnji sigurne, zdrave i jeftinije hrane, trebaju biti osigurane kroz implementaciju potpora:

- biljnoj proizvodnji (proizvodnji ratarskih, povrtarskih i voćarskih kultura, proizvodnji sjemena, duhana, vrbove šibe, ali i drugih alternativnih dohodovnih kultura) i
- stočarskoj proizvodnji (govedarskoj, ovčarskoj i kozarskoj, svinjogojskoj, peradarskoj i pčelarskoj proizvodnji uz alternativne sustave domaćih životinja u ekološkoj proizvodnji).

Dio mjeru strukturne politike, koje imaju za cilj povećanje tehničko-tehnološke razine i konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, snižavanje proizvodnih troškova i poboljšanje kvalitete proizvoda, a u konačnici i osiguravanje stabilnog dohotka i zadovoljavajućeg životnog standarda, te razvoj ruralnih područja, trebaju biti osigurane kroz implementaciju potpora za investicije u poljoprivredna gospodarstva kao što su:

- ulaganja u proizvodnju, pripremu, čuvanje i plasman poljoprivrednih proizvoda (nabavka opreme, izgradnja građevinskih objekata i drugo),

- nabavka mehanizacije i druge opreme u poljoprivredi,
- nabavka visokokvalitetne rasplodne stoke,
- izgradnja sustava za navodnjavanje,
- podizanje višegodišnjih nasada, te
- unapređenje organske i integralne proizvodnje.

Radi unapređenja i zaštite poljoprivredne proizvodnje, a time i povećanju konkurentnosti, potrebno je nastaviti i implementaciju ostalih vrsta potpora kao što su: sufinanciranje premije osiguranja od mogućih šteta u poljoprivrednoj proizvodnji, sufinanciranje troškova standardizacije proizvoda/proizvodnje, sufinanciranje provedbe mjera zdravstvene zaštite životinja i dr.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP.

Indikator mjere 1.2.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva u 000 KM	Federalni zavod za statistiku	623	810
Prosječan broj korisnika županijskih poticaja godišnje (u razdoblju 2021.-2027.)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP	600	800
Prosječno godišnje kretanje opsega biljne poljoprivredne proizvodnje u razdoblju implementacije Strategije (2021.-2027.)	Federalni zavod za statistiku	(59.455 t)	10% prosječno godišnje

Mjera 1.2.3 Unaprjeđenje usluga i sustava za potporu poljoprivrednicima

Za razvoj sustava potpore poljoprivrednim proizvođačima predviđeno je unaprjeđenje usluga savjetovanja i aktivnosti poljoprivrednih savjetodavnih službi koje edukacijskim procedurama pomažu poljoprivrednicima u usavršavanju metoda i tehnika poljoprivredne proizvodnje, vođenju gospodarstva, povećavanju prihoda i produktivnosti proizvodnje, što podrazumijeva transfer novih saznanja i tehničko-tehnoloških inovacija od znanstveno-istraživačkih institucija do poljoprivrednih proizvođača. Također, cilj je ove mjere i poboljšanje položajapljoprivrednih proizvođača jačanjem lanaca vrijednosti u poljoprivredi te proizvodnog, razvojnog, marketinškog i investicijskog udruživanja poljoprivrednih proizvođača.

Područja djelovanja obuhvaćaju: pružanje stručnih savjetodavnih usluga, programe edukacije poljoprivrednih proizvođača (stručnih skupova, kongresa, simpozija, seminara i sl.), potpora osnivanju i radu tržišnih mjesti (agrocentar), potpora udružama, zadrugama i savezima poljoprivrednih proizvođača za povezivanje s otkupljivačima, te sufinanciranje organiziranja sajmova, promidžba i izložbe iz oblasti poljoprivredno-prehrambenog sektora. Od važnosti je i uvođenje e-servisa za poljoprivredne proizvođače.

Strateški projekt „Izgradnja 2 jezera Ciglane“ opisan je u poglavljju 3.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP.

Indikator mjere 1.2.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj pruženih usluga	Ministarstvo poljoprivrede,	200	500

savjetodavne službe (savjeta, preporuka, planova, obuka i sl.) (u razdoblju 2021.-2027.)	vodoprivrede i šumarstva ŽP		
Broj osnovanih agro-centara (u razdoblju 2021-2027)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP	-	2
Broj novoformiranih udruga i zadruga(u razdoblju 2021-2027)	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP	-	3

2.1.3. Prioritet 1.3. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 1.3. s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica17. Prioriteti 1.3. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 1.3.: Poboljšanje turističke ponude za održivi turizam	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	Broj ležaja/iskorištenost smještajnih kapaciteta	285 14,9%	330 31,8%
	Ukupan broj poslovnih subjekata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	191	211
	Prosječna neto plata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	437	600
	Broj dolazaka turista	10.975	20.000
	Broj noćenja turista	15.310	30.000
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
Mjera 1.3.1. Uređenje lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa (riječnog, lovnog i ribolovnog turizma)			
Mjera 1.3.2. Promidžba turističke ponude i potpora turističkim manifestacijama			

Mjera 1.3.1. Uređenje lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa (riječnog, lovnog i ribolovnog turizma)

Cilj je ove mjerepružanje doprinosa održivom razvoju turizma i obogaćenje turističke ponude, razvojem novih prirodnih, kulturno-povijesnih i drugih turističkih lokaliteta/atrakcija kako bi se povećao turistički promet na određenim destinacijama, kao i potrošnja po posjetitelju. Potreban je razvoj Plana održivog upravljanja lokalitetima kulturne i prirodne baštine za učinkovitu valorizaciju turističkih resursa. U okviru područja djelovanja, aktivnosti obuhvaćaju uređenje lokaliteta kulturno-povijesnog naslijeđa, uređenje lovišta, uređenje priobalja rijeke Save i Bosne za razvoj turističko-ribolovne ponude, uređenje planinskih, brdskih i ravničarskih šetnica i biciklističkih staza, te izradu investicijske studije i izgradnje kapaciteta banjsko-rekreativnog turizma. Povećanje konkurentnosti pružatelja usluga i unaprjeđenje turističkih usluga na turističkim lokacijama, uz jačanje kapaciteta pružatelja,uz pojačan inspekcijski nadzor, također su jedno od područja djelovanja u okviru ove mјere.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mјere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP.

Indikator mјere 1.3.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj izrađenih planova održivog upravljanja turističke ponude u	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	1

razdoblju 2021.-2027.			
Broj rekonstruiranih ili uređenih turističkih lokaliteta i/ili objekata u razdoblju 2021.-2027.	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	3
Broj novih polaznika obučenih za osiguranje kvalitete, standardizaciju kulturne i prirodne baštine i upravljanje destinacijama u razdoblju 2021.-2027.	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	15

Mjera 1.3.2. Promidžba turističke ponude i potpora turističkim manifestacijama

Usporedo s jačanjem turističke infrastrukture i rekonstrukcijom i uređenjem turističkih lokacija, neophodno je unaprijeđenje promidžbe turističke ponude Županije Posavske. Cilj je ove mjere unaprijediti turističko pozicioniranje i tržišnu prepoznatljivost Županije Posavske kao turističke destinacije zbog povećanja broja posjeta turista i zadržavanja turista na tom području. Za stvaranje uvjeta za sustavnu potporu razvoju turizma neophodno je uspostaviti zakonski okvir i omogućiti nastavak rada Turističke zajednice Županije Posavske. Neophodno je izraditi analizu kojom će se utvrditi potencijali valorizacije turističkih resursa Županije Posavske, s osvrtom na ruralni turizam. U promidžbi turističke ponude Županije potrebno je usmjeriti se na digitalizaciju, odnosno upotrebu digitalnih medija. Svakako, kao oblik potpore promidžbi turističke ponude pažnja će biti usmjerena i na osiguranje kontinuirane potpore turističkim manifestacijama na području Županije.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeri jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP.

Indikator mjeri 1.3.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj promidžbenih aktivnosti (u razdoblju 2021.-2027.)	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	10
Broj realiziranih turističkih manifestacija u prosjeku godišnje (u razdoblju 2021.-2027.)	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP	-	15

2.2. Prioriteti za strateški cilj 2.

U okviru strateškog cilja 2. postavljena su tri prioriteta i to:

- PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje – koji će se postići infrastrukturnim unaprijeđenjem obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanjem socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju i potporom usklađivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata.
- PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite – koji će se postići potporom jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjeri pronatalitetnih javnih politika, jačanjem ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulantni obiteljske medicine, te Županijske bolnice, te potporom stambenom zbrinjavanju mladih i socijalno osjetljivih kategorija stanovništva
- PRIORITET 2.3. Smanjenje rizika od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama - koji će se postići prevencijom i ranim upozoravanjem od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne

zaštite/vatrogasnih službi i potporom deminiranju preostalog područja kontaminiranog neeksploodiranim ubojitim sredstvima.

2.2.1. Prioritet 2.1. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazanje pregled prioriteta 2.1 sindikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica 18. Prioriteti 2.1. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	Broj učenika u jednom odjeljenju	15,2	18
	Broj djece koja nisu primljena zbog popunjениh kapaciteta u predškolskom obrazovanju	62	0
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
Mjera 2.1.1. Infrastrukturno unaprjeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju			
Mjera 2.1.2. Potpora usklađivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata			

Mjera 2.1.1. Infrastrukturno unaprjeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju

Cilj je mjere stvoriti uvjete za kvalitetan i poticajan rad učenika i nastavnog osoblja u sustavu obrazovanja, uz poticanje veće socijalne uključenosti i dostupnost obrazovanja za sve. Područja djelovanja odnose se na tri razine obrazovanja i to: predškolska, osnovna i srednja razina.

Za predškolski odgoj i obrazovanje ključna područja djelovanja odnose se na stvaranje adekvatnih uvjeta za boravak većeg broja djecei veću uključenost djece s teškoćama u razvoju, te kvalitetan i poticajan rad odgajatelja s djecom, uz poticanje veće socijalne uključenosti djece s poteškoćama u razvoju. Što se tiče osnovnog i srednjeg obrazovanja, ključna područja djelovanja odnose se na rekonstrukciju objekata srednjih škola i školskih radionica za praktičnu nastavu, s ciljem poboljšavanja uvjeta u školama, te opremanje škola modernim sredstvima za nastavu (informatička i komunikacijska oprema, te nastavna pomagala: laptopi, tableti, projektori, ploče itd.) s fokusom na opremu za rad na daljinu s ciljem poboljšanja kvalitete nastave za kvalitetan i poticajan proces učenja, kao i poticanje socijalne uključenosti djece s poteškoćama u razvoju i dostupnost obrazovanja za sve.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP.

Indikator mjere 2.1.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Ukupne obnovljene površine osnovnih škola (m^2) (2021.-2027.)	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP	-	3000
Ukupne obnovljene površine srednjih škola (m^2) (2021.-2027.)	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP	-	4000

Broj uključene djece s teškoćama u razvoju u formalno obrazovanje (za sve razine)	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP	25	50
---	---	----	----

Mjera 2.1.2. Potpora usklađivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata

Cilj je ove mjere stvoriti uvjete za kvalitetnije izvođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture za učenike, kao i rekreativce (vanjske korisnike).

Područja djelovanja odnose se na: rekonstrukciju unutrašnjosti objekata dvorane(zamjena krova i izolacija, obrada unutarnjih zidova, stropa dvorane, zamjena rasvjetnih tijela na plafonu, zamjena postojećih radijatora i nabava opreme za dvoranu), te izgradnju ili obnovu vanjskih sportskih igrališta za tjelesnu i zdravstvenu kulturu, u cilju poboljšavanja uvjeta za sportske aktivnosti.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP.

Indikator mjere 2.1.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
% škola s adekvatnim uvjetima u skladu s relevantnim standardima	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP	60	100
Broj korisnika dvorana za tjelesnu i zdravstvenu kulturu(djece i odraslih) na godišnjoj razini	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP	150	500

2.2.2. Prioritet 2.2. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 2.2. s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica19. Prioriteti 2.2. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 2.2. Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	Broj stanovnika na 1 kućanstvo	3,3	4
	Broj stanovnika po 1 liječniku	827	600
	Stopa nataliteta	3	5
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
Mjera 2.2.1. Potpora jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjeru pronatalitetnih javnih politika			
Mjera 2.2.2. Jačanje ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine, te Županijske bolnice			
Mjera 2.2.3. Potpora stambenom zbrinjavanju mladih i socijalno osjetljivih kategorija stanovništva			

Mjera 2.2.1. Potpora jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjera pronatalitetnih javnih politika

Cilj je ove mjere poboljšanje položaja obitelji s djecom i potpora obiteljima s više djece (troje i više), te stvaranje uvjetaza što kvalitetniji život osoba u stanju socijalne potrebe, obitelji s djecom, kao i osoba bez obiteljske potpore, te stvaranje uvjete za sprječavanje negativnih društvenih pojava.

Ova mjera obuhvaća aktivnosti objedinjavanja postojećih propisa iz oblasti zaštite obitelji s djecom u jedan zakon koji će precizirati aktivnosti na razinijedinica lokalne samouprave koje se mogu poduzimati u svrhu jačanja socijalno-društvenih programa i općinskih mjera pronatalitetne politike. U okviru pronatalitetne politike, kao dio ove mjere predviđeno je da Županija Posavska svake godine otvoriti poziv za općine u cilju povećanja stupnja nataliteta, odnosno implementacije aktivnosti koje će dovesti do zaustavljanja negativnih trendova u migraciji stanovništva, posebice mladih.

Pored toga, u okviru ove mjerepredviđeno je jačanje centara za socijalni rad sa zapošljavanjem minimalno jednog stručnog zaposlenika (socijalni radnik, pedagog/psiholog) po općini, kako bi se smanjio pritisak koji se odnosi na prosječan broj korisnika po stručnom zaposleniku.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo zdravstva i socijalne politike ŽP.

Indikator mjere 2.2.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Stopa prirodnog priraštaja	Agencija za statistiku, publikacija Vitalna statistika	-8,7	-5
Broj korisnika po jednom stručnom zaposleniku u centrima za socijalni rad	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Sektor socijalne politike	710 (2018.)	550

Mjera 2.2.2. Jačanje ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine, te Županijske bolnice

Cilj je mjere unaprjeđenje zdravstvene zaštite na području Županije Posavske. Planiranim infrastrukturnim projektima pacijentima će se osigurati dostupnost i kvalitetnije korištenje zdravstvenih usluga za poboljšanje zdravstvenog stanjasvih stanovnika na području Županije Posavske. Također,unaprjeđenjem postojeće zdravstvene legislative i njezinomdosljednom primjenom i kontrolom radit će se na poboljšanju prava korisnika zdravstvenih usluga, kao i prava i mogućnosti za usavršavanje postojećeg medicinskog osoblja. Mjera obuhvaća i sljedeća područja djelovanja:

- izgradnju i materijalno-tehničko opremanje novog objekta Doma zdravlja Orašje
- izgradnju i materijalno-tehničko opremanje novog objekta Zavoda za javno zdravstvo Županije Posavske
- materijalno-tehničko opremanje Županijske bolnice Orašje i Odjela za dijalizu Županijske bolnice u Odžaku
- materijalno-tehničko opremanje Doma zdravlja Odžak.

Na drugoj strani, da bi se ojačali kapaciteti za pružanje zdravstvene zaštite, planirano je jačanje ljudskih resursa novim zapošljavanjem liječnika (minimalno 14 liječnika), te minimalno 14 specijalizacija/subspecijalizacija u svrhu smanjenja broja korisnika po jednom liječniku, uključujući povećanje medicinskog osoblja/tehničara za minimalno 20.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo zdravstva i socijalne politike ŽP.

Indikator mjere 2.2.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2020.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj stanovnika po jednom liječniku	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Sektor	827	600

	zdravstva		
m2 novoizgrađenog prostora objekata zdravstvene zaštite	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Sektor zdravstva	0	2000
Godišnji rast broja izdanih uputnica za liječenje osiguranika izvan Županije Posavske	Publikacija Zdravstveno stanje stanovništva, u izdanju ZZJZ FBIH	22,3%, (2018./2019.)	2%, (2021.-2027.)

Mjera 2.2.3. Potpora stambenom zbrinjavanju socijalno osjetljivih kategorija stanovništva

Cilj je ove mjere poboljšanje uvjeta stanovanja i života socijalno osjetljivih skupina stanovništva. Posebna aktivnost u okviru mjere odnosi se na izgradnju doma za stara i nemoćna lica.

Druga aktivnost unutar mjere vezana je za direktnu potporu mladima za rješavanje stambenog pitanja. Naime, prema dosadašnjim istraživanjima, 70 % mlađih u BiH do 30 godine živi s roditeljima ili starateljima. Nesigurno tržište rada mlađima praktički onemogućuje dizanje dugoročnih kredita jer nemaju mogućnost osigurati garancije ili kolaterale za otplatu kredita. Subvencioniranje 50% kamate za kupovinu prve stambene jedinice može olakšati mlađima, s naglaskom na mlade bračne parove i roditelje, kupovinu prve vlastite nekretnine u cilju njihovog motiviranja za ostanak.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ured za raseljena lica/Ministarstvo zdravstva i socijalne politike ŽP.

Indikator mjere 2.2.3.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj osoba smještenih u novi Dom za stara i nemoćna lica na području Županije	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Sektor socijalne politike	-	100
Broj mlađih s riješenim stambenim pitanjem uz potporu Županije	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Sektor socijalne politike	0 (2020.)	50

2.2.3. Prioritet 2.3. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 2.3. s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica 20. Prioriteti 2.3. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 2.3. Smanjenje rizika od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	Indikator	Polazna vrijednost	Ciljana vrijednost 2027.
	% pokrivenosti teritorija sustavom ranog obavještavanja i uzbunjivanja	0 (2020.)	100% (2023.)
	Koeficijent procjenjene opasnosti od minskih polja (izračun prema metodologiji procjenjene analize rizika od prirodnih i drugih nesreća)	12 (2017.)	3-5

PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA
Mjera 2.3.1. Prevencija i rano upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne zaštite/vatrogasnih službi i uprave policije
Mjera 2.3.2. Potpora deminiranju preostalog područja kontaminiranog neeksplozodiranim ubojitim sredstvima

Mjera 2.3.1. Prevencija i rano upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne zaštite/vatrogasnih službi i uprave policije

Cilj je ove mjere prevencija i rano upozoravanje od prirodnih i sigurnosnih rizika, uz uspostavljanje potrebnih kapaciteta za izradu i dostavljanje pravovremenih informacija i upozorenja, kako bi se smanjili mogući gubici i štete. Uspostavljanjem sustava ranog upozoravanja u sustavu civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine stvaraju se prepostavke za pravovremeno obavljanje i uzbunjivanje stanovništva o nadolazećoj opasnosti i aktiviranje ljudskih i materijalnih resursa za djelovanje na zaštitu i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara. Navedeni sustav čine sustav promatranja i obavljanja i sustav uzbunjivanja, koji funkcioniraju u okviru organa uprave za civilnu zaštitu Federacije BiH, kantona/županija i općina, kao centri promatranja, obavljanja i uzbunjivanja, odnosno operativni centri civilne zaštite 121. Sustav će obuhvatiti aktivnosti za prikupljanje, obradu i distribuciju podataka o svim vrstama pojava i opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće i posljedicama koje su nastale za ljude i materijalna dobra na ugroženom području, uz uspostavljanje baze podataka; te rano upozoravanje, obavljanje i uzbunjivanje stanovništva o neposrednoj opasnosti, uz primjenu digitalizacije; kao i obavljanje i aktiviranje izvršitelja zadataka zaštite i spašavanja i pružanje informacijsko-komunikacijske potpore organima rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja.

Područja djelovanja u okviru mjeru obuhvatit će i jačanje kapaciteta policijskih službenika, prijemom novih policijskih službenika u cilju podmlaćivanja policije s 50% novih policijskih službenika od ukupnog broja zaposlenih kadrova, za početni čin "policajac" i "mlađi inspektor" u okviru djelokruga Uprave policije ŽP. Pored toga, mjeru je usmjerena i na organiziranje stručnih radionica za subjekte od važnosti za zaštitu i spašavanje, njihovo uvezivanje i jačanje suradnje te jačanje kapaciteta stožera civilne zaštite, službi i jedinica za zaštitu i spašavanje. Također, neophodno je reguliranje zakonodavno-pravnog okvira rada o zaštiti i spašavanju sukladno legislativi.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeru jest Uprava civilne zaštite ŽP.

Indikator Mjere 2.3.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj sudionika zaštite i spašavanja uvezanih u sustav ranog upozoravanja od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	Uprava civilne zaštite ŽP i općinske službe civilne zaštite	0	30
Broj obučenih i certificiranih pripadnika civilne zaštite za pružanje usluga spašavanja	Uprava civilne zaštite ŽP i općinske službe civilne zaštite	0	30

Mjera 2.3.2. Potporademiniranju preostalog područja kontaminiranog neeksplozodiranim ubojitim sredstvima

Da bi Bosna i Hercegovina blagovremeno ispunila svoje obaveze u pogledu čišćenja mina, neophodno je poduzeti mjeru i aktivnosti na produženju roka određenog za uništavanje protupješačkih mina, prema članku 5. Otavske konvencije i osigurati poštovanje i primjenu novousvojenih standarda za protuminske akcije i standardnih operativnih procedura BiH. Mine predstavljaju jedan od najvažnijih sigurnosnih, humanitarnih, ekonomskih, socijalnih, razvojnih i okolišnih problema u zemlji. S obzirom na to da se najveći broj minskih polja nalazi na

šumskim i poljoprivrednim područjima, minskim polja najviše utječu na gospodarenje šumama i razvoj poljoprivrede, te su prijetnja kako za stanovništvo tako i za kretanje stanovništva i njegov prostorni razmještaj. Centar za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine provodiće aktivnosti planiranja, određivanja prioriteta, izdavanja zadataka i provedbe protuminskih akcija. Cilj je ove mjere da se do 2027. godine u Županiji Posavskoj aktivnošću Centra za uklanjanje mina u BiH dode do faze završetka identifikacije i čišćenja svih poznatih površina kontaminiranih minama, u cilju smanjenja prijetnji preostale kontaminacije i vraćanja površina u upotrebu.

Područja djelovanja u okviru mjeri odnose se na proaktivne operacije izviđanja i čišćenja kontaminiranih površina, uz upozoravanje na mine u okviru obrazovnog sustava te organiziranje seminara i predavanja o važnosti PP zaštite i uputstvima nadležnih organa o tom pitanju, u suradnji s kućnim savjetima, mjesnim zajednicama i školama.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeri jest Uprava civilne zaštite ŽP.

Indikator Mjere 2.3.2.	Izvor	Polazna vrijednost	Ciljna vrijednost 2027
Ukupan broj nesreća izazvanih neeksplođiranim ubojitim sredstvima	prema podacima BH-MAC	34, (2017.)	0
% procijenjenog sumnjivog područja minskih polja (označenih) ŽP	prema podacima BH-MAC	8% (2018.)	0%

2.3. Prioriteti i mjeri za strateški cilj 3.

U okviru strateškog cilja 3. postavljena su dva prioriteta i to:

- **PRIORITET 3.1.:** Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša – koji će se postići uspostavom funkcionalno-institucionalnih kapaciteta za integrirano upravljanje prostorom i okolišem i kreiranjem održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga.
- **PRIORITET 3.2.:** Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom (javnoj i komunalnoj)– koji će se postići izbalansiranim teritorijalnim razvojem javne i komunalne infrastrukture uz pomoć modernizacije i izgradnje cesta, vodoopskrbnih sustava, odvodnje i tretmana otpadnih voda i potporom korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanjem energetske učinkovitosti.

2.3.1. Prioritet 3.1. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 3.1. s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica 21. Prioriteti 3.1. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	Pokrivenost uslugama odvoza otpada u svim općinama ŽP	55%, (prema informacijama JKP-a)	100%
	Ukupno suspendirane tvari na nelegalnim deponijama otpada (kg/godina)	7373 kg/godina, (prema podacima Studije procjene tereta zagađenja vodnih resursa sliva Rijeke	1000 kg/godina

	Save)	
% teritorije ŽP pokrivenе prostorno-planskom dokumentacijom u skladu s principima održivog razvoja	0	100
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA		
Mjera 3.1.1. Uspostava funkcionalno - institucijskih kapaciteta za integralno upravljanje prostorom i okolišem		
Mjera 3.1.2. Kreiranje održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga		

Mjera 3.1.1. Uspostava funkcionalno-institucijskih kapaciteta za integralno upravljanje prostorom i okolišem

Tijekom 2019. godinedonosenje Zakon o izmjenama Zakona o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske, čime su stvorenvi uvjeti za donošenje Prostornog plana koji će obuhvatiti razdoblje 2019.–2039. te su započete aktivnosti na prikupljanju potrebnih podataka. Cilj je ove mjere da se osigura 100% pokrivenost prostora Županije planskim dokumentom, te da se utvrde temeljna načela prostornog uređenja Županije, ciljevi prostornog razvoja, strukturalna podjela zemljišta, upotreba i namjena prostora, te da se time ostvare preduvjeti za izradu razvojnih i urbanističkih planova općina. Područja djelovanja obuhvatit će donošenje Prostornog plana Županije Posavske, te izmjene i dopune postojeće zakonske legislative kojom se uređuje oblast prostornog uređenja i građenja (u smislu skraćivanja rokova kod ishodovanja dokumenata potrebnih za građenje, uskladivanje s drugim propisima, posebice sa Zakonom o energetskoj učinkovitosti, izrada i usvajanje Zakona o zaštiti okoliša i Plana zaštite okoliša Županije Posavske). U okviru mјere potrebno je poduzeti aktivnosti na uspostavljanju sustava praćenja kvalitetetla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama i na županijskoj razini, uz jačanje inspekcijskog nadzora. Također, neophodno je definiranje osnovne konfiguracije i dugoročnog plana razvoja zemljишnog informacijskog sustava (ZIS), te stvaranje koordinacijskog čvorista za prikupljanje svih informacija o zemljištu. Pored toga, mјera podrazumijeva i provedbu inventarizacije invazivnih vrsta i izrada akcijskih planova suzbijanja negativnih utjecaja invazivnih vrsta na biološku raznolikost uz kartiranje biološke raznolikosti (u prvoj je fazi inventarizaciju potrebno usmjeriti na područja predložena za zaštitu). Uz to, potrebno je praćenje i kontrola invazivnih vrsta, te stanja bioraznolikosti sprečavanjem devastacije prirodnih cijelina uslijed fragmentacije staništa (bespravna gradnja), degradacije i nestanka prirodnih staništa na području eksploracije mineralnih sirovina, degradacije ekosustava uslijed neplanske sječe šuma, te aktivnosti sprečavanja ugrozenosti flore i faune divljim odlagalištima otpada i drugim faktorima.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mјere jest Ministarstvo prometa veza i zaštite okoliša ŽP.

Indikator Mjere 3.1.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2017.
Stupanj pokrivenosti ŽP prostornim planom	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP	0	100 % (2023.)
Broj mјernih stanica za praćenjekvalitetetla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama	Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša ŽP	0	2

Mjera 3.1.2. Kreiranje održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga

S obzirom na to da na području Županije Posavske ne postoji infrastruktura za integrirano upravljanje otpadom, ova mjera se odnosi na uspostavljanje integralnog sustava i infrastrukture za prikupljanje svih kategorija otpada, koji će funkcionirati na principima prevencije, reciklaže i principu zagađivač plaća. S druge strane, mjera je usmjerena na smanjenje količina otpada za finalno odlaganje/zbrinjavanje uz učinkovitije korištenje resursa, u cilju stvaranja uvjeta za odvojeno prikupljanje otpada i iskorištanje svih kategorija otpada za koje postoji tržište.

Ključna područja djelovanja odnose se na sljedeće aktivnosti: stvaranje uvjeta za povećanje obuhvata stanovnika organiziranim prikupljanjem otpada u svim općinama (nabavka vozila, preorganizacija rada i slično), te stvaranje uvjeta za sanitarno odlaganje otpada za najmanje 5 godina u svim općinama. Pritom, neophodna je sanacija lokalnih općinskih deponija na licu mjesta (izrada neophodne projektne i studijske dokumentacije neophodne za dobijanje dozvola nadležnih organa –Plan prilagođavanja, Idejni projekt, Studija o uticaju na okoliš, Glavni projekti, Izvođenje radova na sanaciji deponije¹⁹).

Pored toga, aktivnosti obuhvaćaju i sanaciju divljih deponija premeštanjem na drugo mjesto (uklanjanje otpada s lokacije, odvoz otpada do lokacije odlaganja, uređenja lokacije, tzv. „zatezanje terena“ – ravnjanje i nasipanje sloja humusa debljine 20 cm, deratizacija i dezinfekcija lokacije, postavljanje ploče o zabrani bacanja otpada na lokaciju).

U cilju uspostavljanja cirkularne ekonomije posebno područje djelovanja u okviru mjere jest uspostavljanje sustava odvojenog prikupljanja i reciklaže svih vrsta otpada koje je moguće iskoristiti (osiguravanje provedbe sustava kroz pravni, institucijski i ekonomski okvir), uključujući kampanju podizanja svijesti za nužnost odvojenog sakupljanja otpada i reciklaže.

Strateški cilj „Integrirano upravljanje otpadom ŽP“ opisan je u poglavju 3.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo prometa veze i zaštite okoliša ŽP.

Indikator Mjere 3.1.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Broj nelegalnih deponija otpada	Zdravstveno stanje stanovništva, Zavod za javno zdravstvo FBiH	20	0
% odvajanja otpada na mjestu nastanka	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja, Sektor prostornog uređenja i Ministarstvo prometa veze i zaštite okoliša	Manje od 5%	Minimalno 40%

2.3.2. Prioritet 3.2. s indikatorima i mjerama

U sljedećoj tablici prikazan je pregled prioriteta 3.2. s indikatorima i pripadajućim mjerama.

Tablica 22. Prioriteti 3.2. s pripadajućim indikatorima i mjerama

PRIORITET 3.2.: Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim	Indikator	Polazna vrijednost 2019.	Ciljana vrijednost 2027.
	% stanovništva s pristupom vodovodnoj mreži	41,67	60
	% stanovništva s pristupom odvodnoj mreži	23,34	40

¹⁹ Podrazumijeva izgradnju donjeg multibarijernog sloja radi izolacije otpada od okoline, izgradnju obodnog kanala oko tijela deponije, izgradnju ograde oko tijela deponije, izgradnja sustava za sakupljanje deponijskih plinova, izgradnja sustava za sakupljanje i prihvatanje procjednih deponijskih voda, te izgradnju gornjeg multibarijernog sloja uključujući i rekultivacijski sloj.

resursima i infrastrukturi	Godišnja izdvajanja za električnu energiju, grijanje i vodu u zgradama javnog sektora u KM	691.294,13 (2018.)	400.000
PRIPADAJUĆE MJERE ZA REALIZACIJU PRIORITETA			
Mjera 3.2.1. Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture modernizacijom i izgradnjom vodoopskrbnih sustava, odvodnjom i tretmanom otpadnih voda			
Mjera 3.2.2. Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti			

Mjera 3.2.1. Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture modernizacijom i izgradnjom cesta, vodoopskrbnih sustava, odvodnjom i tretmanom otpadnih voda

Cilj je ove mjere unapređenje stanja i modernizacija javne infrastrukture, uključujući vodoopskrbne i kanalacijske sustave, kako bi se poboljšali uvjeti za život na području Županije. Kako bi se postigao postavljeni cilj ove mjere, potrebno je izraditi plan rekonstrukcije i/ili proširenja postojećih sustava u svim općinama na osnovi izrađenih Glavnih projekata vodoopskrbe (osigurati izradu prethodnih projektnih inženjerskih radova, te hidrogeološka istraživanja i probne bušotine u naseljenim područjima, a nakon toga pristupiti izradi Glavnih projekata). Nakon toga, aktivnosti u okviru mjere podrazumijevaju realizaciju izgradnje novih i modernizaciju manjeg dijela postojećih sustava vodoopskrbe na području Županije u skladu s prethodnim (s procjenom od cca 30 km sekundarne iteracijalne mreže po općini). Pored izgradnje vodovodne infrastrukture, aktivnosti će obuhvatiti i izgradnju primarnе kanalizacijskog sustava svih triju općina na temelju urađenih i dopunjениh Glavnih projekata primarnog kanalizacijskog sustava svih općina te izgradnju novih i modernizaciju postojećih sustava odvodnje i tretmana otpadnih voda na području Županije.

Mjera se odnosi i na izgradnju i sanaciju javnih cesta u svrhu osiguranja normalne prohodnosti i sigurnosti sudionika u prometu kontinuiranim održavanjem cestovne mreže i zaštitom projektiranog stanja javnih cesta.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP (u koordinaciji s Ministarstvom prometa veza i zaštite okoliša ŽP i Ministarstvom poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP).

Indikator Mjere 3.2.1.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
% godišnjih gubitaka u vodovodnoj mreži	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, sektor vodoprivrede, Komunalna poduzeća	25	10
Duljina odvodne mreže, km	Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša ŽP	41,5	60
% asfaltirane prometne mreže u odnosu na ukupni teritorij cestovne mreže	Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša ŽP	75	85

Mjera 3.2.2. Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti

Imajući u vidu rezultate dostupne u Istraživanju potrošnji energije u zgradama javnog sektora Županije Posavske, cilj se ove mjere odnosi na smanjenje potrošnje energije u zgradama javnog sektora, uz provedbu mjeru korištenja čistih i/ili obnovljivih izvora energije, te uspostavljanje energetskog menadžmenta.

U okviru područja djelovanja radit će se na uspostavljanju, primjeni i razvoju informacijskog sustava o energetskoj učinkovitosti u javnom sektoru, što podrazumijeva uspostavljanje i vođenje jedinstvenog informacijskog sustava, odnosno baze koja će sadržavati informacije o fizičkim karakteristikama, te potrošnji energije u zgradama javnog

sektora na području Županije Posavske. U okviru uspostavljanja energetskog menadžmenta i sustava obuke energijskih menadžera i suradnika, jačat će se kapaciteti za provedbu mjera energetske učinkovitosti.

Također, u skladu s preporukama istraživanja, potrebna je provedba energetskog audita za 39 javnih objekata²⁰ u Županiji Posavskoj i provedba mjera za korištenje čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti u skladu s nalazima audita (39 objekata/7 godina – 5,5 prosječno godišnje na osnovi kriterija godine izgradnje).

Pored toga, mjera podrazumijeva i aktivnosti na rekonstrukciji javne rasvjete uz zamjenu živinih svjetiljki LED svjetiljkama.

Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere jest Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP.

Indikator mjere 3.2.2.	Izvor	Polazna vrijednost 2019.	Ciljna vrijednost 2027.
Prosječna potrošnja električne energije po jedinici površine u zgradama javnog sektora, m ² (na godišnjoj razini)	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP, općine ŽP	23,73 (2018.)	20,73 kWh
Broj živinih rasvjetnih tijela (javna rasvjeta)	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP, općine ŽP	4320	1500

3. STRATEŠKI PROJEKTI

Strateški projekt: Izgradnja infrastrukture u poduzetničkim/poslovnim zonama

Strateški projekt obuhvaća izgradnju infrastrukture u poduzetničkim/poslovnim zonama na području Županije.

Poduzetnička zona Sjever na području općine Odžak nalazi se neposredno pored desne strane magistralnog puta M–14.1. Odžak – Svilaj – Bosanski Brod i ukupne je veličine 46,85ha. Poduzetnička zona Sjever podijeljena je u dvije faze: I. faza 20 ha i II. faza 26,85 ha. U I. fazi projekta pored kružnog toka na ulazu u zonu, TS 10/04 kw izgrađeno je i više od 500 m pristupnih ulica i više od 2 500 m vodovodne mreže. Pored te infrastrukture na poslovnoj tabli 5 izgrađen je Centar za proizvodnju, skladištenje i pružanje usluga površine 400 m². Prema glavnom projektu potrebna je izgradnja sljedeće infrastrukture u I. fazi: izgradnja preostalih prometnica i pješačkih prolaza i asfaltiranje postojećih, izgradnja kišne i fekalne kanalizacije, električne mreže srednjeg i niskog napona, javne rasvjete i TK kabla razvoda.

Za poslovnu zonu Svilaj određeno je zemljište za izgradnju poslovnih zona: "Svilaj 1" površine 47,79 ha, "Svilaj 2" površine 90,28 ha, "Svilaj 3" površine 50,53 ha.

Očekivani efekti

- do kraja 2027. godine smješteno 15 poduzeća u zonama
- do kraja 2027. godine otvoreno 300 novih radnih mesta u zonama

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 3.000.000 KM

Izvori:

- 600.000 KM Proračun Općine Odžak
- 600.000 KM Proračun ŽP
- 1.200.000 KM Proračun FBiH

²⁰ Lista objekata prikazana je u Istraživanju o potrošnji energije u zgradama javnog sektora Posavske Županije, stranice 6.-8.

- 600.000 KM Ostali izvori (UNDP i drugi donatori)

Strateški projekt: Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju

Realizacijom ovog projekta stvorit će se preduvjeti za povećanje prinosa biljnih kultura, stabilizaciju proizvodnje u sušnim razdobljima, orijentaciju tržišnoj ekonomiji i visoko profitabilnim kulturama, smanjenje negativnog utjecaja klimatskih promjena i vodne bilance u vegetacijskom razdoblju. Implementacijom ovog projekta bile bi obuhvaćene komasacijom okrugljene poljoprivredne površine na području Općine Orašje, pod nazivom „Objeda“.

Očekivani efekti

- osigurano navodnjavanje i odvodnja na poljoprivrednoj površini od najmanje 1500 ha
- do kraja 2027. godine smanjene štete od utjecaja klimatskih promjena za 20 %.
- do kraja 2027. godine povećan prinos biljnih kultura za 30 %.

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 7.500.000 KM

Izvori: 100% vanjski izvori (Vlada FBiH, kreditna linija Svjetske banke)

Strateški projekt: Uređenje hidromelioracijske mreže i čišćenje kanalske mreže

Cilj je projekta stvaranje preduvjeta za učinkovito odvođenje suvišnih količina voda s proizvodnih poljoprivrednih površina do glavnog recipijenta i smanjenje negativnog utjecaja prekomjernog vlaženja na razvoj uzgajanih kultura, kao i osposobljavanje slabo produktivnih poljoprivrednih tala u visokoproduktivne. Uređenje otvorenih odvodnih kanala (I., II., III. i IV. reda) s izgradnjom adekvatnih hidrotehničkih građevina (crpne postaje, ustave) nužno je provesti na području svih triju županijskih jedinica lokalne samouprave, budući da znatan udio u sustavu otvorene odvodnje čine kanali sa smanjenom protočnom moću uzrokovanim bujnom vegetacijom i muljem.

Očekivani efekti

- osigurana bolja protočna moć u sustavu otvorene odvodnje za 40%
- smanjen negativan utjecaj prekomjernog vlaženja na razvoj uzgajanih kultura za 30 %
- uređeno 50 km kanalske mreže.

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 1.050.000 KM

Izvori:

- 450.000 KM Proračun općina
- 600.000 KM Proračun Županije Posavske

Strateški projekt: „Izgradnja 2 jezera Ciglane“

Strateški projekt se odnosi na uređenje javne potvršine koja se sastoji od 2 jezera Ciglane, fizički odvojena, različitim dubinama, nastala iskopavanjem zemlje. Uređenje uključuje novu javnu turističku infrastrukturu u obliku bungalova, paviljona, mostova, nadstrešnica za izlete, muzejskog prostora i višenamjenske dvorane, platforme u jezeru, amfiteatra, klupa i stolova u odmaralištima, a sve dizajnirano od prirodnih materijala.

Očekivani efekti

- izrađena 1 atraktivna turistička lokacija u sjedištu Županije (za turiste i za stanovnike)
- povećan broj dolazaka i noćenja turista za 20%

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 700.000 KM (javno privatno partnerstvo)

Izvori:

- 280.000 KM Proračun općine Orašje
- 140.000 KM Proračun ŽP
- 280.000 KM Ostali vanjski izvori

Strateški projekt: Integrirano upravljanje otpadom Županije Posavske

Strateški se projekt odnosi na smanjenje količina otpada za finalno odlaganje/zbrinjavanje uz učinkovitije korištenje resursa, a podrazumijeva stvaranje uvjeta za odvojeno prikupljanje otpada i iskoristavanje svih kategorija otpada za koje postoji tržište. U cilju implementacije Projekata, potrebno je smanjiti količine otpada na njegovom izvoru, uspostaviti sustav odvojenog prikupljanja, reciklaže svih vrsta otpada koje je moguće iskoristiti. Osiguravanje provedbe sustava kroz pravni, institucijski i ekonomski okvir doprinijet će uspostavi integriranog sustava upravljanja otpadom, koji će funkcionirati na principima prevencije, reciklaže i principu zagađivač plaća.

Očekivani efekti

- povećan broj domaćinstava s procesom adekvatnog zbrinjavanja otpada
- uveden djelomičan sustav odvojenog prikupljanja otpada i njegove reciklaže uz pomoć „zelenih otoka“
- stvoreni svi uvjeti za sanitarno odlaganje otpada za najmanje 5 godina u svim općinama.

Indikativni finansijski okvir

Iznos: 3.000.000 KM

Izvori:

- 500.000 KM Proračun ŽP
- 2.500.000 KM Vanjski izvori (Proračun FBiH - Fond zaštite okoliša FBiH), općine ŽP, ostali fondovi)

4. INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR

Indikativni finansijski okvir predstavlja pregled potrebnih finansijskih sredstava za implementaciju mjera iz Strategije grupirano po prioritetima i strateškim ciljevima za cijelo razdoblje implementacije, pri čemu je dan i pregled potencijalnih izvora sredstava.

Tablica 23. Indikativni finansijski okvir

INDIKATIVNI FINANCIJSKI OKVIR					
ZA RAZDOBLJE 2021.-2027.					
Rednibrojioznaka	Strukturafina nciranja(u %)	Ukup no (KM)	Prora čun ŽP (KM)	Ostalii zvori (KM)	Nazivpotencijal nogizvora
STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE UZ POVEĆANJE POTPORE PODIZANJU KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA		29.449 .000	13.505 .000	15.994. 000	
Prioritet 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja		13.850 .000	8.050. 000	5.800.0 00	
Mjera 1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu		700.00 0	700.00 0	0	
Mjera 1.1.2 Izgradnjapoduzetničkeinfrastrukture		500.00 0	350.00 0	150.00 0	Proračun FBiH, proračuniopćina , EU idrugidonatori
Strateškiprojekt: Izgradnjapoduzetničkezone "Svilaj"		3.000. 000	350.00 0	2.650.0 00	Proračun FBiH, proračunOpćine Odžak, UNDP idrugidonatori
Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i obrtnika za poticanje izvoza, specijalizacije i digitalizacije		6.800. 000	6.300. 000	500.00 0	
Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mjeseta		3.350. 000	350.00 0	3.000.0 00	Federalnizavod za upošljavanje

Prioritet 1.2. Unaprjediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja		13.599 .000	5.025. 000	8.574.0 00	
Mjera 1.2.1. Poboljšanje poljoprivredne infrastrukture i kapacita		994.00 0	400.00 0	594.00 0	Proračuni općina, Proračun ŽP, Proračun FBiH, krediti (Svjetskabanka) idonatori
Strateški projekt: Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju		7.500. 000	0	7.500.0 00	Proračun Vlade F BiH, krediti Svjetske banke
Strateški projekt: Uređenje hidromelioracijske mreže		1.050. 000	600.00 0	450.00 0	Proračun Općine Odžak, Proračun ŽP, Proračun FBiH
Mjera 1.2.2. Potpora modernizaciji i povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, uz poticajne politike i programe		4.000. 000	4.000. 000	0	Proračun FBiH, EU i drugi donatori
Mjera 1.2.3 Unaprjeđenje usluga i sustava za potporu poljoprivrednicima		55.000	25.000	30.000	Proračun FBiH, proračuni općina ŽP, EU i drugi donatori
Prioritet 1.3. Poboljšanje turističke infrastrukture i ponude za državni turizam		2.000. 000	430.00 0	1.570.0 00	
Mjera 1.3.1. Uređenje lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa (riječnog, lovog i ribolovnog turizma)		1.200. 000	240.00 0	960.00 0	Proračun FBiH, proračuni općina ŽP, fondovi EU i drugi donatori
Strateški projekt: Izgradnja jezera Ciglane		700.00 0	140.00 0	560.00 0	Proračun Općine Orašje, ostali donatori
Mjera 1.3.2. Promidžba turističke ponude i potporu turističkim manifestacijama		100.00 0	50.000	50.000	Proračun FBiH, proračuni općina ŽP, fondovi EU i drugi donatori
Strateški cilj 2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, TE POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA		12.324 .000	7.174. 000	5.150.0 00	
PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za dojgoj i obrazovanje		1.724. 000	824.00 0	900.00 0	
Mjera 2.1.1. Infrastrukturno unaprjeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju		1.500. 000	700.00 0	800.00 0	Vanjski izvor financiranja (fondovi EU, krediti)
Mjera 2.1.2. Potpora uskladivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata		224.00 0	124.00 0	100.00 0	Vanjski izvor financiranja (fondovi EU, krediti)
PRIORITET 2.2. Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite		8.600. 000	5.550. 000	3.050.0 00	

Mjera 2.2.1. Potpora jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjera pronatalitetnih javnih politika		700.00 0	350.00 0	350.00 0	općine ŽP, vanjskiizvori, grantovi
Mjera 2.2.2. Jačanje ljudskih I materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine, te Županijske bolnice		7.400. 000	5.000. 000	2.400.0 00	općine ŽP, EU fondovi
Mjera 2.2.3. Potpora stambenom zbrinjavanju mladih i socijalno osjetljivih kategorija stanovništva		500.00 0	200.00 0	300.00 0	Privatniinvestitori, općine ŽP
PRIORITET 2.3. Smanjiti rizik od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama		2.000. 000	800.00 0	1.200.0 00	
Mjera 2.3.1. Prevencija i rano upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne zaštite/vatrogasnih službi I uprave policije		1.300. 000	600.00 0	700.00 0	Vanjskiizvori
Mjera 2.3.2. Potporademiniranju preostalog područja kontaminiranog neeksploziranim ubojitim sredstvima		700.00 0	200.00 0	500.00 0	Vanjskiizvori, višarazinavlasti
3. Strateški cilj USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE		8.800. 000	2.000. 000	6.800.0 00	
PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom zaštite okoliša		3.700. 000	600.00 0	3.100.0 00	
Mjera 3.1.1. Uspostava funkcionalno-institucionalnih kapaciteta za integralno upravljanje prostora okolišem		200.00 0	100.00 0	100.00 0	općine ŽP, donatori
Mjera 3.1.2. Kreiranje održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga		500.00 0	0	500.00 0	Proračun FBiH (Fond zaštite okoliša FBiH), općine ŽP, ostali fondovi
Strateški projekt Integrirano upravljanje otpadom Županije Posavske		3.000. 000	500.00 0	2.500.0 00	Proračun FBiH (Fond zaštite okoliša FBiH), općine ŽP, ostali fondovi
PRIORITET 3.2.: Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom (javnoj i komunalnoj)		5.100. 000	1.400. 000	3.700.0 00	
Mjera 3.2.1. Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture modernizacijom i izgradnjom vodoopskrbnih sustava, odvodnjom i tretmanom otpadnih voda		3.700. 000	700.00 0	3.000.0 00	Vanjskiizvori, (grantovi, donacije, dotacije)
Mjera 3.2.2. Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti		1.400. 000	700.00 0	700.00 0	EU i ostali fondovi
Ukupno za Strategiju	100,00%	50.573 .000	22.679 .000	27.894. 000	

Za implementaciju Strategije razvoja ŽP za razdoblje 2021.-2027. godine predviđen je ukupan iznos finansijskih sredstava od 50.573.000 KM, od čega 44,8% iz proračuna Županije Posavske, a 56,2% iz vanjskih izvora. Pri tome, potrebno je naglasiti da u iznos financiranja nisu uključeni poticaji za poljoprivrednu proizvodnju iz proračuna FBiH u razdoblju od 2021.-2027. koji se realiziraju uz pomoć Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprirede i šumarstva.

5. INSTITUCIJSKI I ORGANIZACIJSKI OKVIR

U Županiji Posavskoj uspostavljen je sustav za upravljanje razvojem, s potrebnom institucijskom i organizacijskom strukturu koja omogućava horizontalnu koordinaciju (između županijskih ministerstava i tijela) i vertikalnu koordinaciju (između županijskih institucija, viših razina vlasti i jedinica lokalne samouprave u sastavu Županije). U skladu s tim, u županijskim organima uprave poslovi razvojnog planiranja i upravljanja razvojem obuhvaćaju i koordinaciju izrade strateških dokumenata, te sudjelovanje u izradi strategija na federalnoj razini i razini jedinica lokalne samouprave.

Osnovano je Vijeće za razvojno planiranje i upravljanje razvojem Županije Posavske, sukladno Zakonu o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u Federaciji BiH. Vijeće ima savjetodavnu ulogu u procesima definiranja, implementacije, praćenja, evaluacije i izvještavanja o realizaciji. Nadležnosti Vijeća definirane su u skladu sa Zakonom, a obuhvaćaju razmatranje i davanje preporuka:

- a) o ključnim razvojnim prioritetima u Županiji
- b) o strateškim dokumentima Bosne i Hercegovine, Strategiji razvoja Federacije i Strategiji razvoja Županije, a prije njihovog dostavljanja Vladi Županije na razmatranje
- c) o strategijama razvoja jedinica lokalne samouprave i njihovoj usklađenosti sa strateškim dokumentima Županije
- d) o razvojnim programima koji zahtijevaju zajedničko djelovanje različitih institucija Županije i jedinica lokalne samouprave, a u okviru Strategije razvoja Županije
- e) o godišnjim izvješćima o implementaciji Strategije razvoja
- f) o problemima i razvojnim potencijalima Županije za razmatranje u okviru Vijeća Federacije
- g) u pogledu drugih poslova iz oblasti razvojnog planiranja i upravljanja razvojem u Županiji.

Stručne i administrativno-tehničke poslove vezane za razvojno planiranje i upravljanje razvojem obavlja Ured za razvoj i europske integracije koji je uspostavljen 2017. godine i ima ulogu jedinice za upravljanje razvojnim aktivnostima (JURA), ali je potrebno ojačati tu jedinicu adekvatnim popunjavanjem sistematiziranih pozicija, posebice u području praćenja.

Uspostavljen je i Županijski odbor za razvoj (ŽOR) kao radno tijelo, čijem radu potporu pruža Ured za razvoj i europske integracije.

U idućem razdoblju potrebno je dalje jačati kapacitete uspostavljenih tijela u okviru strukture sustava. Potrebna je također i kontinuirana izgradnja kapaciteta nositelja implementacijemjera iz Strategije razvoja, te drugih sudionika koji sudjeluju u razvojnim procesima kako bi na najbolji način odgovorili izazovima i potrebama razvojnih procesa u Županiji. Pored toga, potrebno je poboljšati koordinaciju i komunikaciju između šireg kruga socio-ekonomskih sudionika u Županiji s ciljem njihovog aktivnog uključivanja u procese planiranja i implementacije.

Važnu ulogu ima delegiranje odgovornosti unutar organizacijske strukture Županije, koje je vezano za planiranje i provedbu strateških intervencija za koje imaju ulogu nositelja implementacije. Važno je uspostavljanje baza podataka potrebnih za upravljanje razvojem Županije. Treba imati u vidu da je potrebno osigurati ljudske resurse za implementaciju Strategije kako u pogledu sposobnosti i opremljenosti, tako i u pogledu raspoloživosti odnosu na druge redovne poslove.

6. PLAN PROVEDBE, PRAĆENJA, IZVJEŠTAVANJA I EVALUACIJE

Organizacija poslova razvojnog planiranja obuhvaća i poslove provedbe implementacije, praćenja, evaluacije i izvještavanja o realizaciji Strategije razvoja prema utvrđenim razvojnim indikatorima na razini Županije koji su opisani u sljedećem poglavlju.

Pri izradi Plana provedbe, praćenja, izvještavanja i evaluacije Strategije potrebno je uzeti u obzir Uredbu o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, praćenju i izvještavanju u Federaciji Bosne i Hercegovine i Uredbu o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji Bosne i Hercegovine.

Institucijski okvir za izradu trogodišnjeg plana rada, godišnjeg plana rada i godišnjeg izvješća o radu čine županijski organi uprave i županijske upravne organizacije, dok institucijski okvir za tehničku i stručnu potporu u procesu planiranja, praćenja i izvještavanja čini tijelo za poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Županije Posavske.

6.1. Provedba

Nositelj izrade Strategije razvoja definira okvir za provedbu, praćenje, izvješćavanje i evaluaciju strateških dokumenata, koji treba sadržavati opis odgovornosti županijskih institucija nadležnih za provedbu, praćenje, izvještavanje i evaluaciju Strategije, opis postupaka i dinamike aktivnosti u odnosu na napredak u provedbi Strategije.

Za Strategiju razvoja tijelo za poslove razvojnog planiranja i upravljanja razvojem Županije Posavske, odnosno Ured za razvoj i europske integracije koordinira izradu akcijskog plana svake planske godine po principu 1+2. Akcijski plan trebaminimalno sadržavati sljedeće elemente: naziv strateškog cilja i prioriteta, naziv planiranih mjera i strateških projekata s očekivanim rezultatima, nositelje realizacije, okvirnu finansijsku vrijednost po godinama i očekivane izvore financiranja.

Proces izrade i usvajanja Smjernica iz člana 10. Uredbe o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, praćenju i izvještavanju uskladen je s izradom akcijskog plana. Prema Uredbi, proces trogodišnjeg planiranja rada započinje izradom smjernica za trogodišnje planiranje koje za razinu Županije priprema premijer Županije Posavske u suradnji s Uredom za razvoj i europske integracije. Smjernice se izrađuju svake godine za razdoblje od tri godine (1+2 po *rolling* sustavu) i imaju sljedeće minimalne elemente:

- a) oznaku razine za koje se izrađuju i razdoblje na koje se odnose
- b) uvod s opisom svrhe smjernica i kratkim opisom razvojnog konteksta, uključujući izazove i rizike
- c) strateške pravce, odnosno smjerove razvoja koji proizlaze iz strateških dokumenata u Federaciji, te drugih relevantnih strateških dokumenata Bosne i Hercegovine, relevantnih dokumenata iz procesa europskih integracija i međunarodno prihvaćenih globalnih ciljeva održivog razvoja
- d) prioritete, mjere i strateške projekte
- e) indikativni finansijski okvir uskladen s relevantnim strateškim dokumentima
- f) odgovarajuće indikatore strateških ciljeva, kao i odgovarajuće indikatore za prioritete i mjere.

Smjernice usvaja Vlada Županije Posavske uz prethodne konzultacije i preporuke Vijeća za razvojno planiranje i upravljanje razvojem Županije Posavske, najkasnije do sredine mjeseca veljače u godini koja prethodi razdoblju trogodišnjeg planiranja.

U skladu s Uredbom, provedba Strategije razvoja obavljat će se putem trogodišnjih i godišnjih planova rada organa uprave Županije Posavske. Prilikom izrade trogodišnjeg plana rada, organi uprave imaju obavezu preuzeti relevantne mjere iz Strategije razvoja s pripadajućim indikatorima, kao i polazne i ciljne vrijednosti indikatora za svaku godinu trogodišnjeg razdoblja.

Mjere iz Strategije razvoja unose se kao programi u trogodišnjem planu rada, a svaki program u trogodišnjem planu rada utvrđuje se i kao program u Dokumentu okvirnog proračuna s dodijeljenom šifrom. To znači da je mjera iz Strategije razvoja jednaka programu u trogodišnjem planu rada i DOP-u.

Za svaki od utvrđenih programa (mjera) definiraju se aktivnosti/projekti čija realizacija u trogodišnjem razdoblju doprinosi ostvarenju mјere, prioriteta i strateškog cilja iz Strategije razvoja.

U godišnji plan rada organi uprave Županije preuzimaju odabarane programe iz trogodišnjeg plana rada. Godišnji plan rada implementacijski je dokument s aktivnostima/projektima koji će se poduzimati na godišnjoj razini kako bi se realizirali programi iz trogodišnjeg plana rada, te ostvarile mјere, prioriteti i strateški ciljevi iz strateškog dokumenta. Također, obveza je da se aktivnosti iz akcijskih planova implementacije Strategije evidentiraju u godišnjim planovima rada organa uprave Županije.

Pored godišnjeg programa rada koji izrađuje svaki organ uprave pojedinačno, nadležna jedinica za planiranje razvoja na razini Županije izrađuje godišnji program rada Županije.

Dakle, u okviru organizacije rada organa uprave Županije neophodno je uvesti u praksu potpuno usklađivane programiranje rada županijskih organa uprave na temelju akcijskih planova implementacije Strategije razvoja, radi osiguravanja usklađenosti proračunskog planiranja i PJI s razvojnim prioritetima definiranim u Strategiji. Također, neophodan je razvoj kapaciteta za pripremu projekata i dokumentacije za povlačenje sredstava iz vanjskih izvora.

S ciljem poštovanja principa transparentnosti, usvojeni trogodišnji i godišnji programi rada objavljaju se na internetskoj stranici Vlade Županije Posavske.

6.2. Praćenje i izvještavanje

Praćenje predstavlja sistemsko i kontinuirano prikupljanje, analiziranje i korištenje podataka i indikatora radi mјerenja napretka realizacije Strategije razvoja, u svrhu poduzimanja odgovarajućih mјera zbog eventualnih korekcija i izvještavanja o ostvarenim rezultatima.

Za uspješnu provedbu monitoringa sve organizacijske jedinice u županijskom organu uprave trebaju uspostaviti i redovno ažurirati elektronske evidencije indikatora ostvarenja strateških ciljeva, prioriteta i mјera iz Strategije razvoja, te indikatora iz godišnjeg plana rada. Te su evidencije osnova za izradu izvješća o radu organa uprave i izradu izvješća o razvoju.

Godišnje izvješće o radu priprema se s ciljem praćenja provedbe planiranih aktivnosti/projekata i ocjene doprinosa u ostvarivanju programa (mјera) organa i institucija Županije. U godišnjem izvješću o radu precizno se navodi jesu li izvršene i u kojoj su mjeri izvršene planirane aktivnosti iz godišnjih programa rada, očekivani i ostvareni rezultati, planirana i utrošena sredstva za izvršenje aktivnosti, te za eventualno neizvršenje, razlog za neizvršenje ili djelomično izvršenje.

Nadležna institucija za planiranje i izvještavanje na razini Županije priprema Godišnje izvješće o radu Vlade Županije Posavske.

Izvješće o razvoju implementacijski je dokument kojim se na godišnjoj razini sagledavaju opći razvojni trendovi kao i napredak u ostvarenju strateških ciljeva iz Strategije razvoja, a priprema ga tijelo nadležno za poslove razvojnog planiranja.

Minimalna struktura trogodišnjeg plana rada, godišnjeg plana rada i godišnjeg izvješća o radu definirani su Uredbom o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, praćenju i izvještavanju.

Nakon usvajanja na Vladi Županije Posavke, Izvješće o razvoju za Strategiju razvoja dostavlja se Skupštini Županije Posavske zbog informiranja.

Izvješće o razvoju objavljuje se na internetskoj stranici Vlade Županije Posavske.

6.3. Evaluacija

Evaluacija u tijeku radi se s ciljem utvrđivanja stupnja implementacije strateških dokumenata i učinkovitosti planiranih mјera i strateških rezultata prema zacrtanim ciljevima i očekivanjima, kao i sumiranja rezultata i osiguranja ulaznih elemenata za strateške dokumente za sljedeći planski ciklus.

Evaluacija u tijeku radit će se u predzadnjoj godini implementacije Strategije razvoja (2026. godine), dok će se evaluacija na sredini razdoblja implementacije raditi samo ako se za njom ukaže potreba. Evaluaciju u tijeku provodi nezavisni vanjski evaluator.

Izvješća o evaluaciji strateških dokumenata trebaju biti dostupna javnosti i objavljaju se na internetskoj stranici Vlade Županije Posavske.

U procesu evaluacije Strategije razvoja potrebno je primijeniti odredbe Uredbe o evaluaciji strateških dokumenata u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 74/19), koje definiraju institucijski okvir, principe, ciljeve i vrste evaluacije strateških dokumenata, provedbu evaluacije strateških dokumenata, te minimalnu strukturu plana evaluacije strateških dokumenata i izvješća o evaluaciji strateških dokumenata.

7. PRILOZI

Prilog 1: Detaljan pregled mjera

Detaljan pregled mjera dan je u nastavku.

Strateški cilj 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST

Veza sa strateškim ciljem	1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST
Prioritet	1.1 Ojačati gospodarstvo uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja
Naziv mjere	Mjera 1.1.1 Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je ove mjere stvaranje povoljnijeg poslovnog ambijenta za razvoj poduzetništva i obrta za poslovanje, te privlačenje domaćih i stranih investitora, uključujući dijasporu. U suradnji s relevantnim federalnim institucijama u okviru njihovih nadležnosti, a u cilju kreiranja većeg stupnja održivosti i atraktivnosti za investiranje kako domaćih tako i stranih investitora uključujući dijasporu, potrebno je raditi na smanjenju finansijskih opterećenja za gospodarstvenike pružanjem poreznih olakšica i smanjivanjem poreznih i neporeznih davanja, te parafiskalnih nameta. Od važnosti je i smanjenje stope oporezivanja rada po ugledu na način oporezivanja u zemljama EU-a. Područja djelovanja odnose se na sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - donošenje novog Zakona o poticaju razvoja gospodarstva, kojim će se približiti standardima i normama propisanim u EU-u kad je u pitanju dodjela poticaja, te stvaranje uvjeta za brzu reakciju prema gospodarstvu u uvjetima eventualnih epidemija, pandemija i drugi prirodnih nesreća - analizu parafiskalnih nametai uspostavljanje Registra parafiskalnih nameta u Županiji Posavskoj koja podrazumijeva izradu prijedloga i mjera za rasterećenje gospodarstva parafiskalnim nametima u cilju smanjenja broja i visine parafiskalnih nameta - uklanjanje administrativnih barijera u realizaciji investicija uz pomoćizmjene i dopune Zakona o prostornom uređenju i građenju, uz skraćenje rokova za ishodovanje potrebne dokumentacije za realizaciju investicija u izgradnji poslovnih objekata, - animiranje dijaspore u cilju realizacije poslovnih ideja i poboljšanja njihove percepcije poslovne klime u Županiji Posavskoj - uspostava infopultova za poduzetnike u svim trim općinama Županije Posavske.

Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Ukupan broj novoosnovanih poduzeća (2021.-2027.)	-	40
	Ukupan broj novoregistriranih obrta (2021.-2027.)	-	180
	Broj novih projekata ulaganja dijaspore(2021.-2027.)	-	5
Razvojni efekat i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - Razvojni efekt-utjecaj na: povećanje poreza p. c., povećanje vanjskotrgovinske razmjene i stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje opsega industrijske proizvodnje, povećanje produktivnosti i profitabilnosti poduzeća 		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 700.000 Izvor: 100.000 godišnje, Proračun ŽP		
Razdoblje implementacije mjere	2021.– 2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostorno uređenja Županije Posavske		
Nositelji mjere	Gospodarska komora ŽP, Obrtnička komora ŽP, Udruge poduzetnika koje egzistiraju na području ŽP		
Ciljne grupe	Potencijalni domaći i strani investitori, dijaspora, gospodarski subjekti (poduzeća i obrti), zadruge		

Veza sa strateškim ciljem	1. 1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST
Prioritet	1.1 Ojačati gospodarstvo uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja
Naziv mjere	1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je ove mjere promicanje poduzetničkih aktivnosti u Županiji Posavskoj izgradnjom fizičke poduzetničke infrastrukture, uz otvaranje novih radnih mjeseta u malim i srednjim poduzećima koja su korisnici zona. Pored razvoja fizičke infrastrukture, kontinuirano će se unaprjeđivati dostupnost i kvaliteta stručnih usluga za potporu razvoju poduzetništva.</p> <p>Područja djelovanja odnose se na sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizu stanja i razvijenosti postojećih poduzetničkih zona s prijedlogom mera za potpuno popunjavanje zona otvaranjem novih ili rastom postojećih gospodarskih subjekata uz pomoć novih ulaganja bilo domaćih, bilo stranih investitora - financijsku potporu u dalnjem razvoju zona (energetske infrastrukture, komunalne infrastrukture, prometne infrastrukture,

	komunikacijske infrastrukture i dr.) <ul style="list-style-type: none"> - izradu programa razvoja poduzetičkih zona koje nisu zaživjele: determinirati uzroke nezaživljjenja i načiniti plan aktivnosti za nadilaženje razloga koji su doveli da poduzetnička zona ne zaživi - uspostavu slobodne zone. 		
	Opis	Očekivani efekti	
	Izgradnja infrastrukture u poduzetničkim/poslovnim zonama Poduzetnička zona Sjever nalazi se neposredno pored desne strane magistralnog puta M – 14.1. Odžak – Svilaj – Bosanski Brod i ukupne je veličine 46,85 ha. Poduzetnička zona Sjever podijeljena je u dvije faze: I. faza 20 ha i II. faza 26,85 ha. U I. fazi projekta pored kružnog toka na ulazu u zoni, TS 10/04 kw izgrađeno je i više od 1 500 m pristupnih ulica i više od 2 500 m vodovodne mreže. Pored te infrastrukture na poslovnoj tabli 5 izgrađen je Centar za proizvodnju, skladištenje i pružanje usluga površine 400 m ² . Prema glavnom projektu potrebna je izgradnja sljedeće infrastrukture u I. fazi: izgradnja preostalih prometnica i pješačkih prolaza i asfaltiranje postojećih, izgradnja kišne i fekalne kanalizacije, el.mreže srednjeg i niskog napona, javne rasvjete i TK kabl.razvoda. Za poslovnu zonu Svilaj određeno je zemljишte za izgradnju poslovnih zona: – “Svilaj 1” površine 47,79 ha – “Svilaj 2” površine 90,28 ha – “Svilaj 3” površine 50,53 ha.	<ul style="list-style-type: none"> -do kraja 2027. godine smješteno 15 poduzeća u zonama -do kraja 2027. godine otvoreno 300 novih radnih mjesta u zonama 	
Strateški projekti	Infikativni finansijski okvir		
		Iznos: 3.000.000 KM Izvori: 600.000 KM Proračun Općine Odžak 350.000 KM Proračun ŽP 2.050.000 KM Proračun FBiH, UNDP i drugi donatori	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Broj novih radnih mjesta u zonama (2021.-2027.)	-	300
	Broj novih poduzeća u zonama(2021.-2027.)	-	15
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt-utjecaj na: povećanje poreznih prihoda p. c. i investicija - doprinos ostvarenju prioriteta: povećanju opsega industrijske proizvodnje 		

Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 500.000,00 KM (bez strateškog projekta) Izvor: 350.000 KM Proračun ŽP 150.000 KM vanjski (Proračun FBiH, fondovi EU i drugi donatori, krediti i slično)
Razdoblje implementacije mjere	2021.– 2027.
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja Županije Posavske
Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP, Gospodarska komora ŽP, Centar za poduzetništvo, jedinice lokalne samouprave, Ured za razvoj i europske integracije, privatni investitori
Ciljne grupe	Gospodarska društva–poslodavci, zaposlenici gospodarskih društava u poslovnim zonama

Veza sa strateškim ciljem	1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST		
Prioritet	1.1. Ojačati gospodarstvo uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja		
Naziv mjere	1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i obrtnika uz poticanje izvoza, specijalizacije i digitalizacije		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Cilj je ove mjere proširenje assortimenta proizvoda, jačanje konkurentne sposobnosti i poslovnih mogućnosti gospodarskih subjekata na domaćem i inozemnom tržištu, uz fokus na finalizaciju proizvoda za stvaranje dodane vrijednosti i uključivanje u lance vrijednosti za pametnu specijalizaciju i povezivanje domaćih proizvođača. Pored toga, za jačanje konkurentnosti u okviru potpore investicijama neophodno je promovirati digitalnu transformaciju malih i srednjih poduzeća i uvođenje IT rješenja u poslovanju. Poseban fokus treba biti i na uvođenju međunarodnih standarda i tehničko-tehnološke inovacije za povećanje konkurentnosti gospodarskih subjekata. Područja djelovanja u okviru mjere jesu: <ul style="list-style-type: none">- finansijska potpora poduzetništvu, obrtu i zadružama sufinanciranjem nabavke osnovnih sredstava (postrojenja, opreme, uređaja i sl.), izgradnjom i dogradnjom građevinskih objekata, nabavkom objekata i zemljišta - poticanje ulaganja i finansijsko rasterećenje, te poticanje razvoja gospodarskih subjekata i intenziviranje investicija- regresiranje kamata na investicijske kredite i kredite za nabavku obrtnih sredstava (sredstva se dodjeljuju poduzećima i obrtima za regresiranje kamata na kredite). Regresiranje kamata odnosi se na: investicijske kredite, kredite za refinansiranje investicijskih kredita, finansijski leasing, te kredite za obrtna sredstva (anuitetni i revolving krediti)- nepovratni finansijski poticaji za uvođenje novih i naprednih standarda u malom gospodarstvu (u razdoblju 2025.-2027.).		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje	Indikatori	Polazne	Ciljne

rezultata mjere		vrijednosti	vrijednosti 2027.
	Ukupna vrijednost dodijeljenih poticaja za investicije i regresiranje kamata (2021.-2027.) u KM	-	6.300.000
	Vrijednost ostvarenih investicija u nova sredstva u 000 KM (2018.)	37.333 (2018.)	73.671
	Vrijednost izvoza radnih gotovih proizvoda u 000 KM	16.280	35.980
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt - utjecaj na: povećanje poreznih prihoda p. c., stope pokrivrenosti uvoza izvozom i stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje fizičkog opsega industrijske proizvodnje, povećanje izvoza industrije, povećanje prosječne neto plaće u industriji 		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 6.800.000 KM Izvor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 6.300.000 Proračun ŽP - 500.000 ostali izvori 		
Razdoblje implementacije mjere	2021. – 2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja Županije Posavske		
Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja Županije Posavske		
Ciljne grupe	Gospodarska društva, obrtnici		

Veza sa strateškim ciljem	1. 1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST
Prioritet	1.1. Ojačati gospodarstvo uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja
Naziv mjere	1.1.4. Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je ove mjere povećanje broja zaposlenih osoba kojeće ostvarivati prihode po osnovi radnog odnosa i samostalne djelatnosti i na taj način utjecati na smanjenje broja stanovnika Županije Posavske koji odlazi u zemlje EU-a. Pored toga, ova će mjera doprinijeti jačanju stručnih kompetencija i konkurenčnosti osoba na tržištu rada, te povećanju kapaciteta poduzeća u smislu stručnosti ljudskih resursa, što će utjecati na poboljšanje njihovog poslovanja. Zbog negativnih utjecaja pandemije, programi potpore zapošljavanju pomoći će u saniranju negativnih posljedica pandemije na povećanje broja nezaposlenih osoba.</p> <p>Područja djelovanja u okviru ove mjere jesu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sufinanciranje zapošljavanja nezaposlenih osoba sa završenim prvim ili drugim ciklusom visokog obrazovanja po Bolonjskom sustavu studiranja, odnosno VII. ili VI. stupnjem stručne spreme (s

	<p>programima za osobe bez radnog iskustva i osobe s radnim iskustvom), u vidu nepovratnih sredstava koja se dodjeljuju gospodarskim subjektima koji obavljaju registriranu djelatnost u područjima proizvodnih djelatnosti: poljoprivrede, prerade metala, prerade drveta, izrade proizvoda od plastike i dr.</p> <ul style="list-style-type: none"> - sufinanciranje programa dokvalifikacije (stjecanje novog znanja u okviru istog zanimanja) i prekvalifikacije (obrazovanje i osposobljavanje korisnika za drugo zanimanje) - sufinanciranje samozapošljavanja u vidu poticaja za nezaposlene osobe za pokretanje djelatnosti obrta/gospodarskog društva, kao i na zapošljavanje drugih osoba, s posebnim naglaskom na marginalizirane grupe (mladi, žene, demobilizirani branitelji) u cilju doprinosa socijalnoj uključenosti. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Broj zaposlenih	6.549	7.000
	Broj brisanih s evidencije nezaposlenih zbog zaposlenja	934	1.000
	Broj dokvalificiranih i prekvalificiranih u razdoblju Strategije	-	50
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt - utjecaj na: povećanje poreznih prihoda p. c. i stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje broja poslovnih subjekata p. c. 		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 3.350.000 KM Izvor: 350.000 KM Proračun ŽP 3.000.000 KM Federalni zavod za upošljavanje		
Razdoblje implementacije mjere	2021.- 2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja Županije Posavske (u suradnji sa Županijskom službom za zapošljavanje)		
Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP, udruge poslodavaca, jedinice lokalne samouprave, Služba za upošljavanje ŽP, Federalni zavod za upošljavanje		
Ciljne grupe	Gospodarska društva, nezaposlene osobe sa završenim prvim ili drugim ciklusom visokog obrazovanja po Bolonjskom sustavu studiranja, odnosno VII. ili VI. stupnjem stručne spreme, zaposlene osobe		

Veza sa strateškim ciljem	1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOST GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST
Prioritet	1.2. Unaprjediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja
Naziv mjere	1.2.1 Poboljšanje poljoprivrednih kapaciteta i infrastrukture

<p>Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja</p>	<p>Cilj je ove mjere osigurati preduvjete poljoprivrednim gospodarstvima za proizvodnju za tržište i ostvarenje gospodarske profitabilnosti koju prate investicijske aktivnosti za unaprjeđenje i poboljšanje uvjeta za poljoprivrednu proizvodnju uz korištenje svih raspoloživih resursa za koje poljoprivredno gospodarstvo posjeduje komparativne prednosti, kako bi se ostvarilo smanjenje proizvodnih gubitaka i unaprjeđenje primarne poljoprivredne proizvodnje.</p> <p>Ključna područja djelovanja obuhvaćaju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povećanje proizvodne sposobnosti poljoprivrednog tla (strateški projekti) - provedbu kontrole plodnosti tla za smanjenje degradacije plodnosti tla i zagađenja okoliša - okrupnjavanje zemljišnih posjeda za smanjenje dislociranosti i usitnjenoštiti zemljišnih posjeda (parcela) s fokusom na kupovinu susjednih parcela (katastarskih čestica) i provedbu postupka komasacije - poboljšanje sustava registracije nekretnina i dostupnosti podataka o nekretninama usuglašavanjem zemljišnoknjižnih i katastarskih podataka (harmonizacija) - uređenje putne mreže za omogućavanje pristupa mehanizacije poljoprivrednim parcelama - održavanje i izgradnju mreže protugradne zaštite na područjima Županije na kojima nije uspostavljena - izgradnju infrastrukturnih projekata (prostora za skladištenje, sušenje i hlađenje) za smanjenje gubitaka kakvoće i kvalitete, te očuvanje prirodnih svojstava uz povećanje valorizacije poljoprivrednih proizvoda i ostvarenje većih prihoda - osnivanje lokalnih akcijskih grupa za poticanje lokalno održivog razvoja (3 općinska LAG-a). 								
<p>Strateški projekti</p>	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="493 1118 997 1163">Opis</th><th data-bbox="997 1118 1491 1163">Očekivani efekti</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="493 1163 997 1477"> <p>1.2.1.1 „Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju“ - projekt čijom će se realizacijom stvoriti preduvjeti za povećanje prinosa biljnih kultura, stabilizaciju proizvodnje u sušnim razdobljima, orijentaciju tržišnoj ekonomiji i visokoprofitabilnim kulturama, smanjenje negativnog utjecaja klimatskih promjena i vodne bilance u vegetacijskom razdoblju... Implementacijom ovog projekta bile bi obuhvaćene komasacijom okrugnjene poljoprivredne površine na području Općine Orašje, pod nazivom „Objeda“.</p> </td><td data-bbox="997 1163 1491 1477"> <ul style="list-style-type: none"> - osigurano navodnjavanje i odvodnja na poljoprivrednoj površini od najmanje 1500 ha - do kraja 2027. godine smanjen negativan utjecaj klimatskih promjena za 20 % - do kraja 2027. godine povećan prinos biljnih kultura za 30 %. </td></tr> <tr> <td data-bbox="997 1477 1491 1522" style="text-align: center;">Indikativni finansijski okvir</td><td data-bbox="997 1522 1491 1657" style="text-align: center;"> <p>Iznos: 7.500.000 KM Izvori: Vlada FBiH, kreditna linija Svjetske banke</p> </td></tr> </tbody> </table>	Opis	Očekivani efekti	<p>1.2.1.1 „Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju“ - projekt čijom će se realizacijom stvoriti preduvjeti za povećanje prinosa biljnih kultura, stabilizaciju proizvodnje u sušnim razdobljima, orijentaciju tržišnoj ekonomiji i visokoprofitabilnim kulturama, smanjenje negativnog utjecaja klimatskih promjena i vodne bilance u vegetacijskom razdoblju... Implementacijom ovog projekta bile bi obuhvaćene komasacijom okrugnjene poljoprivredne površine na području Općine Orašje, pod nazivom „Objeda“.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osigurano navodnjavanje i odvodnja na poljoprivrednoj površini od najmanje 1500 ha - do kraja 2027. godine smanjen negativan utjecaj klimatskih promjena za 20 % - do kraja 2027. godine povećan prinos biljnih kultura za 30 %. 	Indikativni finansijski okvir	<p>Iznos: 7.500.000 KM Izvori: Vlada FBiH, kreditna linija Svjetske banke</p>		
Opis	Očekivani efekti								
<p>1.2.1.1 „Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju“ - projekt čijom će se realizacijom stvoriti preduvjeti za povećanje prinosa biljnih kultura, stabilizaciju proizvodnje u sušnim razdobljima, orijentaciju tržišnoj ekonomiji i visokoprofitabilnim kulturama, smanjenje negativnog utjecaja klimatskih promjena i vodne bilance u vegetacijskom razdoblju... Implementacijom ovog projekta bile bi obuhvaćene komasacijom okrugnjene poljoprivredne površine na području Općine Orašje, pod nazivom „Objeda“.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osigurano navodnjavanje i odvodnja na poljoprivrednoj površini od najmanje 1500 ha - do kraja 2027. godine smanjen negativan utjecaj klimatskih promjena za 20 % - do kraja 2027. godine povećan prinos biljnih kultura za 30 %. 								
Indikativni finansijski okvir	<p>Iznos: 7.500.000 KM Izvori: Vlada FBiH, kreditna linija Svjetske banke</p>								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th data-bbox="493 1657 997 1702">Opis</th><th data-bbox="997 1657 1491 1702">Očekivani efekti</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="493 1702 997 2041"> <p>1.2.1.2., „Uređenje hidromelioracijske mreže i čišćenje kanalske mreže“- projekt čijom realizacijom će se stvoriti preduvjeti za učinkovito odvođenje suvišnih količina voda s proizvodnih poljoprivrednih površina do glavnog recipijenta i smanjenje negativnog utjecaja prekomjernog vlaženja na razvoj uzbudjanih kultura, kao i osposobljavanje slabo produktivnih</p> </td><td data-bbox="997 1702 1491 2041"> <ul style="list-style-type: none"> - osigurana bolja protočna moć u sustavu otvorene odvodnje za 40% - smanjen negativan utjecaj prekomjernog vlaženja na razvoj uzbudjanih kultura za 30 % - uređeno 50 km kanalske mreže. </td></tr> <tr> <td data-bbox="997 2041 1491 2041" style="text-align: center;">Indikativni finansijski okvir</td><td data-bbox="997 2041 1491 2041" style="text-align: center;">Iznos: 1.050.000 KM</td></tr> <tr> <td data-bbox="997 2041 1491 2041" style="text-align: center;">Izvori:</td><td data-bbox="997 2041 1491 2041"></td></tr> </tbody> </table>	Opis	Očekivani efekti	<p>1.2.1.2., „Uređenje hidromelioracijske mreže i čišćenje kanalske mreže“- projekt čijom realizacijom će se stvoriti preduvjeti za učinkovito odvođenje suvišnih količina voda s proizvodnih poljoprivrednih površina do glavnog recipijenta i smanjenje negativnog utjecaja prekomjernog vlaženja na razvoj uzbudjanih kultura, kao i osposobljavanje slabo produktivnih</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osigurana bolja protočna moć u sustavu otvorene odvodnje za 40% - smanjen negativan utjecaj prekomjernog vlaženja na razvoj uzbudjanih kultura za 30 % - uređeno 50 km kanalske mreže. 	Indikativni finansijski okvir	Iznos: 1.050.000 KM	Izvori:	
Opis	Očekivani efekti								
<p>1.2.1.2., „Uređenje hidromelioracijske mreže i čišćenje kanalske mreže“- projekt čijom realizacijom će se stvoriti preduvjeti za učinkovito odvođenje suvišnih količina voda s proizvodnih poljoprivrednih površina do glavnog recipijenta i smanjenje negativnog utjecaja prekomjernog vlaženja na razvoj uzbudjanih kultura, kao i osposobljavanje slabo produktivnih</p>	<ul style="list-style-type: none"> - osigurana bolja protočna moć u sustavu otvorene odvodnje za 40% - smanjen negativan utjecaj prekomjernog vlaženja na razvoj uzbudjanih kultura za 30 % - uređeno 50 km kanalske mreže. 								
Indikativni finansijski okvir	Iznos: 1.050.000 KM								
Izvori:									

	<i>poljoprivrednih tala u visokoproduktivne. Uređenje otvorenih odvodnih kanala (I., II., III. i IV. reda) s izgradnjom adekvatnih hidrotehničkih građevina (crpne postaje, ustave) nužno je provesti na području svih triju županijskih jedinica lokalne samouprave, budući da znatan udio u sustavu otvorene odvodnje čine kanali sa smanjenom protočnom moću uzrokovano bujnom vegetacijom i muljem.</i>	40% proračun općina 60% Proračun Županije Posavske	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Broj okrupnjenih poljoprivrednih gospodarstava (u razdoblju 2021.-2027.)	-	10
	Broj novoizgrađenih objekata za skladištenje, sušenje i hlađenje (u razdoblju 2021.-2027.)	-	7
	Ukupna požnjevena površina u ha	11.748 ha	14.381 ha
Razvojni efekt i doprinos mјere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt - utjecaj na: povećanje prihoda od poreza p. c., povećanje stope pokrivenosti uvoza izvozom i povećanje stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje fizičkog opsega proizvodnje prehrambenih proizvoda, povećanje izvoza djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, povećanje održivosti i broja registriranih poljoprivrednih gospodarstava 		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 994.000 KM (bez strateških projekata)</p> <p>Izvor: 400.000 KM Proračun ŽP 594.000 KM Proračun FBiH, krediti (Svjetska banka) i donatori</p>		
Razdoblje implementacije mјere	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mјere	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske		
Nositelji mјere	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP, jedinice lokalne samouprave, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva		
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, zadruge, udruge		

Veza sa strateškim ciljem	1. 1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST
Prioritet	1.2: Unaprijediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja
Naziv mјere	1.2.2 Potpora modernizaciji i povećanju konkurentnosti poljoprivredne proizvodnje, uz poticajne politike i programe

Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je ove mjere podizanje konkurentnosti primarne poljoprivredne proizvodnje, čime se stvaraju bolji temelji za povećanje produktivnosti poljoprivrednih gospodarstava i podizanje kvalitete poljoprivrednih proizvoda, za brže prilagođavanje EU standardima, pravilima i procedurama, kao i lakši pristup domaćem i inozemnom tržištu.</p> <p>Ispunjavanju tog cilja doprinijet će realizacija prioritetnih programa novčanih potpora po modelu potpore proizvodnji, kao i dio mjera strukturne politike, a područje djelovanja odnosi se na:</p> <ul style="list-style-type: none"> - potpore za biljnu proizvodnju dodjeljuju se za: proizvodnju ratarskih, povrtničkih i voćarskih kultura, te duhana i vrbove šibe - potpore za animalnu proizvodnju dodjeljuju se za: govedarsku, ovčarsku i kozarsku, svinjogojsku, peradarsku i pčelarsku proizvodnju - potpore konkurenčnosti poljoprivrednih proizvoda dodjeljuju se za: investicije u poljoprivredne strojeve i priključne uređaje za biljnu i stočarsku proizvodnju, investicije u opremu za biljnu i stočarsku proizvodnju, investicije u izgradnju ili proširenje, odnosno opremanje građevinskih objekata u svrhu obavljanja poljoprivredne proizvodnje, investicije u podizanje višegodišnjih nasada, te za nabavku visoko kvalitetne rasplodne stoke - potporu stabilnosti dohotka poljoprivrednih gospodarstava za prilagođavanje zahtjevima tržišta i unaprijeđenje produktivnosti - ostale vrste potpora za podizanje konkurenčnosti: sufinanciranje premije osiguranja od mogućih šteta u poljoprivrednoj proizvodnji, sufinanciranje troškova standardizacije proizvoda/proizvodnje, sufinanciranje provedbe mjera zdravstvene zaštite životinja i dr. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
	Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva u 000 KM	623	810
	Prosječan broj korisnika županijskih poticaja godišnje (2021.-2027.)	-	800
Razvojni efekt i doprinos mjeri ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt - utjecaj na: povećanje prihoda od poreza p. c., povećanje stope pokrivenosti uvoza izvozom i povećanje stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanja fizičkog opsega proizvodnje prehrabnenih proizvoda, povećanje izvoza djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, povećanje održivosti i broja registriranih poljoprivrednih gospodarstava te povećanje neto plaće 		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 4.000.000 KM		
Izvor:	4.000.000 KM Proračun ŽP		
Razdoblje implementacije mjeri	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeri	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske		

Nositelji mjere	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP, Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, općine u sastavu ŽP
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, poljoprivredna gospodarstva

Veza sa strateškim ciljem	1. 1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST														
Prioritet	1.2: Unaprjediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja														
Naziv mjere	1.2.3 Unaprjeđenje usluga i sustava potpore poljoprivrednicima														
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je ove mјere razvoj sustava savjetovanja i aktivnosti poljoprivrednih savjetodavnih službi koje edukacijskim procedurama pomažu poljoprivrednicima u usavršavanju metoda i tehnika poljoprivredne proizvodnje, vođenju gospodarstva, povećavanju prihoda i produktivnosti proizvodnje, što podrazumijeva transfer novih saznanja i tehničko-tehnoloških inovacija od znanstveno-istraživačkih institucija do poljoprivrednih proizvođača. Također, cilj mјere je poboljšati položaj poljoprivrednih sudionika jačanjem lanaca vrijednosti u poljoprivredi, te proizvodnog, razvojnog, marketinškog i investicijskog udruživanja poljoprivrednih proizvođača.</p> <p>Područja djelovanja obuhvaćaju:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pružanje stručnih savjetodavnih usluga - programe edukacije poljoprivrednih proizvođača (stručnih skupova, kongresa, simpozija, seminara i sl.) - potporu osnivanju i radu agrocentara, za integriranje proizvođača u učinkovit lanac opskrbe hranom, osiguravanje otkupa i jačanje mikro proizvođača - potporu udrugama, zadrugama i savezima poljoprivrednih proizvođača za povezivanje s otkupljivačima - sufinanciranje organiziranja sajmova, promidžbe i izložbi iz oblasti poljoprivredno-prehrambenog sektora - uvođenje e-servisa za poljoprivredne proizvođače. 														
Strateški projekti	/	/													
Indikatori za praćenje rezultata mјere	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Indikatori</th> <th>Polazne vrijednosti</th> <th>Ciljne vrijednosti</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Broj pruženih usluga savjetodavne službe (savjeta, preporuka, planova, obuka i sl.) u razdoblju 2021.-2027.</td> <td>-</td> <td>500</td> </tr> <tr> <td>Broj novoosnovanih agro-centara (u razdoblju 2021.-2027.)</td> <td>-</td> <td>2</td> </tr> <tr> <td>Broj novoformiranih udruga i zadruga (u razdoblju 2021.-2027.)</td> <td>-</td> <td>3</td> </tr> </tbody> </table>	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti	Broj pruženih usluga savjetodavne službe (savjeta, preporuka, planova, obuka i sl.) u razdoblju 2021.-2027.	-	500	Broj novoosnovanih agro-centara (u razdoblju 2021.-2027.)	-	2	Broj novoformiranih udruga i zadruga (u razdoblju 2021.-2027.)	-	3		
Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti													
Broj pruženih usluga savjetodavne službe (savjeta, preporuka, planova, obuka i sl.) u razdoblju 2021.-2027.	-	500													
Broj novoosnovanih agro-centara (u razdoblju 2021.-2027.)	-	2													
Broj novoformiranih udruga i zadruga (u razdoblju 2021.-2027.)	-	3													
Razvojni efekt i doprinos mјere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt - utjecaj na: povećanje prihoda od poreza p. c., povećanje stope pokrivenosti uvoza izvozom i povećanje stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju ishoda prioriteta: povećanje fizičkog opsega proizvodnje i izvoza prehrambenih proizvoda, povećanje održivosti i broja registriranih poljoprivrednih gospodarstava, te povećanje neto plaće u tom sektoru 														
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 55.000 KM Izvor: 25.000 KM Proračun ŽP 30.000 KM Proračun FBiH, donatori</p>														
Razdoblje implementacije	2021.-2027.,														

mjere	
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske
Nositelji mjere	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva Županije Posavske
Ciljne grupe	Poljoprivredni proizvođači, poljoprivredna gospodarstva, udruge poljoprivrednih proizvođača, zadruge, savezi

Veza sa strateškim ciljem	1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST	
Prioritet	1.3 Poboljšanje turističke ponude za održivi turizam	
Naziv mjere	1.3.1. Uređenje lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeda (riječnog, lovnog i ribolovnog turizma)	
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je predložene mjere pružiti doprinos održivom razvoju turizma i obogatiti turističku ponudu uz pomoć razvoja novih prirodnih, kulturno-povijesnih i drugih turističkih lokaliteta/atracija, kako bi se povećao turistički promet na određenim destinacijama, kao i potrošnja po posjetitelju. Unapređenje turističkih usluga na turističkim lokacijama i jačanje kapaciteta pružatelja turističkih usluga također je jedan od vrlo važnih ciljeva ove mjere.</p> <p>Područja djelovanja obuhvaćaju sljedeće:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razvoj plana održivog upravljanja lokalitetima kulturne i prirodne baštine - uređenje lokaliteta kulturno-povijesnog turizma (turistička valorizacija zaštićenog područja Starača-Vojskova, I. faza revitalizacije turističkog kompleksa u Novom Selu, Rekonstrukcija i revitalizacija objekta nacionalnog spomenika Zgrade općine –Mala vijećnica u Odžaku) - uređenje lovišta na cijelom području Županije Posavske, u skladu s potrebama lovišta - uređenje priobalja rijeka Save i Bosne, kako bi se učinili atraktivnim sa stanovišta turističko-ribolovne ponude (izgradnja luke nautičkog turizma na rijeci Savi) - uređenjebrdskih i ravnicaških šetnica i biciklističkih staza (brdskih staza kao što su: Smrekovac – Ninoš, Rakovac – Kočijaš – Ninoš, Kadar – Kočijaš – Drenovac, Svilaj – Vrbovac – Potočani – Srnava), tešetnica i biciklističkih stazu uz rijeku Savu, uređenje bareStarača - izradu investicijske studije i izgradnju kapaciteta banjsko-rekreativnog turizma (Zdravstveno-rehabilitacijski centar u Domaljevcu) - povećanje konkurentnosti pružatelja usluga turizma (javnih i privatnih), uz edukacije o osiguranju kvalitete, održivom upravljanju destinacijama te standardizaciji kulturne i prirodne baštine. 	
Ključni strateški	Opis	Očekivani efekti

projekti	<p>„Izgradnja 2 jezera Ciglane“ - uređenje javne površine koja se sastoji od 2 jezera Ciglane, fizički odvojena, različitih dubina, nastalih iskopavanjem zemlje. Uređenje uključuje novu javnu turističku infrastrukturu u obliku bungalova, paviljona, mostova, nadstrešnica za izlete, muzejskog prostora i višenamjenske dvorane, platforme u jezeru, amfiteatra, klupa i stolova u odmaralištima, a sve dizajnirano od prirodnih materijala.</p>	- izrađena jedna atraktivna lokacija za okupljanje posjetitelja i stanovnika u sjedištu Županije - povećan broj dolazaka i noćenja turista za 20%	
Indikativni finansijski okvir		Iznos: 700.000 KM Izvori: 280.000 KM Proračun Općine Orašje 140.000 KM Proračun ŽP 280.000 KM Ostali vanjski izvori	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Broj izrađenih planova održivog upravljanja turističke ponude(u razdoblju2021.-2027.)	-	1
	Broj rekonstruiranih ili uređenih turističkih lokaliteta i/ili objekata (u razdoblju2021.-2027.)	-	3
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Broj novih polaznika obučenih za osiguranje kvalitete, standardizaciju kulturne i prirodne baštine i upravljanje destinacijama(u razdoblju 2021.-2027.)	-	15
	- razvojni efekt - utjecaj na: povećanje poreza od prihoda p. c. i stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje ukupnog prometa u hotelijerstvu i ugostiteljstvu, povećanje prosječne neto plaće u turizmu i ugostiteljstvu		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 1.200.000 KM- od kojih nacionalni spomenik Male vijećnice Općine Odžak 600.000 KM(bез vrijednosti strateškog projekta) Izvor:240.000 KMPProračun Županije Posavske 390.000 KM Proračuni općina 570.000 KM Proračun FBiH i donatori		
Razdoblje implementacije mjere	2021. -2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog planiranja Županije Posavske		
Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog planiranja ŽP, Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša ŽP, Ministarstvo prosvjete, kulture i sporta, udruge građana ŽP, općine u sastavu ŽP, Centar za razvoj poduzetništva Orašje, Turistička zajednica (nakon ponovnog pokretanja), pružatelji turističkih usluga		

Ciljne grupe	Poduzeća i obrtnici u sektoru turizma i ugostiteljstva te vezanih djelatnosti, udruge u oblasti turizma, domaći i strani turisti, stanovnici Županije Posavske		
Veza sa strateškim ciljem	1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST		
Prioritet	1.3. Poboljšanje turističke ponude za održivi turizam		
Naziv mjere	1.3.2. Promidžba turističke ponude i potpora turističkim manifestacijama		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je ove mjere unaprijediti turističko pozicioniranje i tržišnu prepoznatljivost Županije Posavske kao turističke destinacije, za povećanje broja posjeta turista i zadržavanje turista na području Županije.</p> <p>Područja djelovanja odnose se na sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - izradu odgovarajućeg zakonskog okvira za razvoj turizma - izradu dokumenta kojim će se utvrditi valorizacija turističkih potencijala Županije, s posebnim osvrtom na razvoj turizma u ruralnim područjima - osnivanje Turističke zajednice Županije Posavske - promidžbu turističke ponude Županije Posavske, s naglaskom na digitalne medije i povezivanje u regionalni turistički proizvod - osiguranje kontinuirane potpore održavanju kulturnih manifestacija <p>/ U općini Orašje: Dani Hrvatskog filma Ivo gregurević, Dani Tolise, Fišijada, World Music Festival „EthnoPlugged In Orašje“, Lutkarsko proljeće, Međunarodni moto susreti</p> <p>/ U općini Odžak: Posavsko kolo, Posavsko sijelo, Dani Muse Ćazima Ćatića, Dani sjećanja;</p> <p>/ U općini Domaljevac-Šamac: Domaljevačka tkanica u Domaljevcu, Pokladni karneval, Biciklijada, Rock forever.</p>		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne Vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2027
	Broj promidžbenih aktivnosti (u razdoblju 2021.-2027.)	-	10
	Broj realiziranih turističkih manifestacija u prosjeku godišnje (u razdoblju 2021.-2027.)	-	15
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	<ul style="list-style-type: none"> - razvojni efekt - utjecaj na: povećanje poreznih prihoda i stope zaposlenosti - doprinos ostvarenju prioriteta: povećanje ukupnog prometa u hotelijerstvu i ugostiteljstvu, povećanje prosječne neto plaće u turizmu i ugostiteljstvu 		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 100.000 KM</p> <p>Izvor:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 50.000 KM Proračun ŽP - 30.000 KM Proračuni općina - 20.000 KM Donatori 		
Razdoblje	2021.- 2027.		

implementacije mjere	
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog planiranja Županije Posavske
Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP, Ministarstvo prosvjete, kulture i sporta, općine ŽP, općine u sastavu ŽP, Turistička zajednica ŽP (nakon uspostavljanja), turističke agencije s područja ŽP
Ciljne grupe	Poduzeća i obrtnici u sektoru turizma i ugostiteljstva te vezanih djelatnosti, domaći i strani turisti

Strateški cilj 2.: UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA

Veza sa strateškim ciljem	2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, TE POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA		
Prioritet	2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje		
Naziv mjere	2.1.1. Infrastrukturno unaprijeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Cilj je mjeru stvoriti uvjete za kvalitetan i poticajan rad učenika i nastavnog osoblja u sustavu obrazovanja, uz poticanje veće socijalne uključenosti i dostupnost obrazovanja za sve. Područja djelovanja odnose se na tri razine obrazovanja i to: predškolska, osnovna i srednja razina, kako slijedi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Predškolski odgoj i obrazovanje: <ul style="list-style-type: none"> - stvaranje adekvatnih uvjeta za boravak većeg broja djece i opremanje vrtića - kvalitetan i poticajan rad odgojatelja s djecom - poticanje veće socijalne uključenosti djece s poteškoćama u razvoju. - Osnovnoi srednje obrazovanje: <ul style="list-style-type: none"> -rekonstrukcija objekata škola i školskih radionica za praktičnu nastavu, s ciljem poboljšavanja uvjeta u školama <ul style="list-style-type: none"> - opremanje škola modernim sredstvima za nastavu (informatička i komunikacijska oprema te nastavna pomagala: laptopi, tableti, projektori, ploče itd.), s fokusom na opremu za rad na daljinu (<i>online</i> nastavu), s ciljem poboljšanja kvalitete nastave za kvalitetan i poticajan proces učenja - poticanje socijalne uključenosti djece s poteškoćama u razvoju - dostupnost obrazovanja za sve. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjeru	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	m2 modernizirane površine dječjih vrtića (2021.-2027.)	-	1500
	m2 modernizirane površine osnovnih škola (2021.-2027.)	-	3000

	m2 modernizirane površine srednjih škola (2021.-2027.)	-	4000
	Broj uključene djece s teškoćama u razvoju u formalno obrazovanje (djeciji vrtići, osnovne i srednje škole)	25	50
Razvojni efekt i doprinos mjeri ostvarenju prioriteta	Obnovom i proširenjem kapaciteta obrazovnih ustanova ostvariti će se utjecaji na stvaranje poticajnog prostorno-materijalnog okruženja u kojem bi djeca/učenici mogla razvijati svoje kognitivne sposobnosti. Tehničko opremanje škola ostvariti će utjecaj na usmjeravanje djece/učenika nasuvremene tehnologije koje su danas neizbjegne. Ova će mjeru doprinijeti pružanju visokokvalitetnog obrazovanja djeci/učenicima i osiguranju kvalitetnijeg procesa učenja za mlade ljude, što će omogućiti bolju pripremu za tržište rada. Također, realizacijom ove mjeru kreirati će se moderniji i fleksibilniji obrazovni sustav, koji će osigurati osnovne usluge i u kriznim situacijama (npr. radom na daljinu).		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 1.500.000 KM Izvor: 700.000 KM Proračun ŽP 800.000 KM vanjski izvori financiranja (Proračun FBiH, fondovi EU i drugi donatori)		
Razdoblje implementacije mjeri	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeri	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta Županije Posavske		
Nositelji mjeri	Ministarstvo prosvjete, znanosti , kulture i sporta ŽP, škole, općine		
Ciljne grupe	Građani ŽP koji imaju djecu u školama i vrtićima, djeca/učenici, djeca s posebnim potrebama		

Veza sa strateškim ciljem	2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA		
Prioritet	2.1 Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje		
Naziv mjeri	2.1.2. Potpora usklađivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata		
Opis mjeri s okvirnim područjima djelovanja	Cilj je ove mjeru stvoriti uvjete za kvalitetnije izvođenje nastave tjelesne i zdravstvene kulture za učenike, kao i rekreativce (vanjske korisnike). Područja djelovanja u okviru mjeru odnose se na sljedeće aktivnosti: - rekonstrukciju unutrašnjosti objekata dvorana (kao što je: zamjena krova i izolacije, obrada unutarnjih zidova, stropa dvorane, zamjena rasvjetnih tijela na plafonu, zamjena radijatora i nabava opremei sl.) - izgradnju ili obnovu vanjskih sportskih igrališta za tjelesnu i zdravstvenu kulturu, u cilju poboljšavanja uvjeta za sportske aktivnosti.		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti

mjere		2019.	2027.
	% škola s adekvatnim uvjetima u skladu s relevantnim standardima	60	100
	Broj korisnika dvorana za vanjskih sportskog igrališta za tjelesnu i zdravstvenu kulturu (djecu i odraslih) na godišnjoj razini	150	500
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Ostvarivanje ovih mjeri doprinijet će kvalitetnijem izvođenju nastave tjelesne i zdravstvene kulture; pružanje mogućnosti mještanima za korištenje sportskih igrališta; promidžba zdravog načina života kroz bavljenje sportom, te uređenje školskog dvorišta		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 224.000 KM Izvor: 124.000 Proračun ŽP 100.000 Fondovi EU		
Razdoblje implementacije mjere	2021.-2026. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta Županije Posavske		
Nositelji mjere	Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i sporta ŽP, škole, općine ŽP		
Ciljne grupe	Građani ŽP , udruge, klubovi, učenici osnovnih i srednjih škola, djeca s posebnim potrebama		

Veza sa strateškim ciljem	2.UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA
Prioritet	2.2. Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite
Naziv mjere	2.2.1. Potpora jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjera pronatalitetne javnih politika
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Cilj ove mjere je poboljšanje položaja obitelji s djecom i potpora obiteljima s više djece (troje i više), te stvaranje uvjeta za što kvalitetniji život osoba u stanju socijalne potrebe i sprečavanje negativnih društvenih pojava. Područja djelovanja u okviru mjerne odnose se na sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - objedinjavanje postojećih propisa iz oblasti zaštite obitelji s djecom u jedan zakon koji će precizirati aktivnosti na razini JLS koje se mogu poduzimati u svrhu jačanja socijalno-društvenih programa i općinskih mjera pronatalitetne politike - pronatalitne aktivnosti kroz godišnje pozive za JLS usmjerene na povećanja stupnja nataliteta, odnosno implementacije aktivnosti koje će dovesti do zaustavljanja negativnih trendova u migraciji stanovništva, posebice mladih - jačanje centara za socijalni rad, s zapošljavanjem minimalno jednog stručnog zaposlenika (socijalni radnik, pedagog/psiholog) po JLS, kako bi se smanjio pritisak koji je sada očigledan, vidljiv kroz prosječan broj korisnika po stručnom zaposleniku.

Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Stopa prirodnog priraštaja	-8,7	-5
	Broj korisnika po 1 stručnom zaposleniku u centrima za socijalni rad	710 (2018.)	550
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Kontinuiranom implementacijom potpore jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjeru pronatalitetnih javnih politika u mnogome će se poboljšati demografska obnova Posavske Županije, te smanjiti pritisak na socijalna izdvajanja, naravno, u kombinaciji s drugim mjerama.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 700,000 KM (100,000 KM na godišnjem razini u razdoblju 2021.-2027.) Izvor: 350.000 KM Proračun ŽP 350.000 KM proračuni općina ŽP		
Razdoblje implementacije mjere	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike ŽP, Sektor socijalne politike		
Nositelji mjere	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, općine u Županiji Posavskoj		
Ciljne grupe	Djeca, mladi, djeca s posebnim potrebama, porodilje		

Veza sa strateškim ciljem	2.UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OBIM DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA
Prioritet	2.2. Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite
Naziv mjere	2.2.2. Jačanje ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine, te Županijske bolnice
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Cilj je mjere unaprjeđenje zdravstvene zaštite na području Županije Posavske, infrastrukturnim projektima jačanjem kapaciteta zdravstvenih ustanova, koji će osigurati pacijentima dostupnije i kvalitetnije korištenje zdravstvenih usluga neophodnih za poboljšano zdravstveno stanje svih stanovnika na području Županije Posavske. Također, unaprjeđenje postojeće zdravstvene legislative i dosljednom primjenom, kao i njezinom kontrolom,ciljej mjeru poboljšati prava korisnika zdravstvenih usluga kao i prava i mogućnosti za usavršavanje postojećeg medicinskog osoblja. Područja djelovanja u okviru mjeru odnose se na sljedeće aktivnosti: - izgradnju i materijalno-tehničko opremanje novog objekta Doma zdravlja Orašje - izgradnju i materijalno-tehničko opremanje novog objekta Zavoda za javno zdravstvo Županije Posavske

	- materijalno-tehničko opremanje Županijske bolnice Orašje i Odjela za dijalizu Županijske bolnice - materijalno-tehničko opremanje Doma zdravlja Odžak - jačanje ljudskih resursa novim zapošljavanjem liječnika (minimalno 14) te specijalizacijama/subspecijalizacijama (minimalno 14) i novim zapošljavanjima medicinskog osoblja/tehničara (minimalno 20).		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Broj stanovnika po jednom liječniku Godišnji rast broja izdanih uputnica za liječenje osiguranika izvan Županije Posavske	827 (2020.) 22,3% (2018./2019.)	600 (2027.) 2% (2021.-2027.)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Poboljšano fizičko, mentalno i psihičko zdravstveno stanje stanovništva, smanjena potreba za korištenjem zdravstvenih usluga izvan Županije Posavske		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 7.400.000 KM Izvor: 5.000.000 KM Proračun ŽP 1.000.000 KM proračuni općina ŽP 1.400.000 KM (EU fondovi i grantovi viših razina vlasti)		
Razdoblje implementacije mjere	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Županije Posavske, Sektor zdravstva		
Nositelji mjere	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike Županije Posavske, općine Županije Posavske		
Ciljne grupe	Stanovnici Županije Posavske		

Veza sa strateškim ciljem	2.UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA
Prioritet	2.2. Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite
Naziv mjere	2.2.3. Potpora stambenom zbrinjavanju socijalno osjetljivih kategorija stanovništva
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Cilj je ove mjere poboljšati uvjete stanovanja i života socijalno osjetljivih skupina stanovništva. Područja djelovanja u okviru mjere odnose se na: - stvaranje uvjeta za zbrinjavanje starih i nemoćnih osoba izgradnjom doma za stara i nemoćna lica s kapacitetom za 100 osoba, modelom javno-privatnog partnerstva - direktnu potporu mladima za rješavanje stambenog pitanja, subvencioniranjem 50 % kamate za kupovinu prve stambene jedinice, s fokusom na mlade bračne parove posebice na one s djecom.

Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Broj osoba smještenih u novi Dom za stara i nemoćna lica na području Županije	0	100 (2025.)
	Broj mladih s riješenim stambenim pitanjem uz potporu Županije Posavske	0 (2020.)	50
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Poboljšani uvjeti stanovanja i život mladih i socijalno osjetljivih skupina stanovništva umnogome će poboljšati uvjete društvene infrastrukture, ali istovremeno, otvoriti nova radna mjesta, minimalno 30 radnih mjesta na principu javno-privatnog partnerstva. S druge strane, kompletiranje potpore za finansijsku neovisnost s pomoću Programa ima pozitivan efekt ne samo na mlade nego i obitelji, povećat će se zadovoljstvo kvalitetom života za minimalno 100 građana u sedmogodišnjem razdoblju.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 500,000 KM Izvor: 200,000 proračun ŽP 200,000 privatni investitor(i) 100,000 općine Županije Posavske		
Razdoblje implementacije mjere	2021.-2025.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ured za raseljena lica / Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Sektor socijalne politike		
Nositelji mjere	Ministarstvo zdravstva i socijalne politike, Vijeće mladih Županije Posavske		
Ciljne grupe	Minimalno 100 starih i nemoćnih lica, 40 nezaposlenih osoba, 50 mladih i 1000 građana		

Veza sa strateškim ciljem	2: UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA
Prioritet	2.3. Smanjiti rizik od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama
Naziv mjere	2.3.1. Prevencija i rano upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne zaštite/vatrogasnih službi i uprave policije
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Cilj je ove mjere prevencija i rano upozoravanje od prirodnih i sigurnosnih rizika, uz uspostavljanje potrebnih kapaciteta za izradu i dostavljanje pravovremenih informacija i upozorenja, kako bi se smanjili mogući gubici i štete. Uspostavljanjem sustava ranog upozoravanja u sustavu civilne zaštite Federacije Bosne i Hercegovine stvaraju se pretpostavke za pravovremeno obavještavanje i uzbunjivanje stanovništva o nadolazećoj opasnosti i aktiviranje ljudskih i materijalnih resursa za djelovanje na zaštiti i spašavanju ugroženih ljudi i materijalnih dobara. Navedeni sustav čine sustav promatranja i obavještavanja i sustav

	<p>uzbunjivanja koji funkcioniraju u okviru organa uprave za civilnu zaštitu Federacije BiH, županija i općina kao centri promatranja, obavljanja i uzbunjivanja odnosno operativni centri civilne zaštite 121.</p> <p>Područje djelovanja u okviru mjere odnosi se na sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje, obrada i distribucija podataka o svim vrstama pojava i opasnosti koje mogu dovesti do prirodne ili druge nesreće i posljedicama koje su nastale za ljudi i materijalna dobra na ugroženo području, uz uspostavljanje baze podataka - rano upozoravanje, obavljanje i uzbunjivanje stanovništva o neposrednoj opasnosti, uz primjenu digitalizacije - obavljanje i aktiviranje izvršiteljazadataka zaštite i spašavanja i pružanje informacijsko-komunikacijske potpore organima rukovođenja akcijama zaštite i spašavanja te - jačanje kapaciteta policijskih službenika, prijemom novih policijskih službenika u cilju podmlaćivanja policije s 50% novih policijskih službenika od ukupnog broja zaposlenih kadrova, za početni čin "policajac" i "mladi inspektor" - organiziranje stručnih radionica za subjektima od važnosti za zaštitu i spašavanje, njihovo uvezivanje i jačanje suradnje - reguliranje zakonodavno-pravnog okvira rada o zaštiti i spašavanju sukladno legislativi - jačanje kapaciteta stožera civilne zaštite, službi i jedinica za zaštitu i spašavanje. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019	Ciljne vrijednosti 2025
	Broj sudionika zaštite i spašavanja uvezanih u sustav ranog upozoravanja od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	0	30
Razvojni efekt i doprinos mjeri ostvarenju prioriteta	Uspostavljanje alternativnog sustava veza za komunikaciju sudionika u zaštiti i spašavanju, u situaciji kada sustav telefonska veza nije u funkciji, znatno će doprinijeti smanjenju potencijalnih posljedica od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama, što se već nekoliko puta u prošlosti pokazalo kao dobra praksa.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 1.300.000 KM Izvor: 600.000 KM proračun ŽP 700.000 KM vanjski izvori financiranja		
Razdoblje implementacije mjeri	2021.-2025.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeri	Uprava civilne zaštite Županije Posavske		

Nositelji mjere	Uprava civilne zaštite Županije Posavske i općinske službe civilne zaštite
Ciljne grupe	Svi građani Županije Posavske

Veza sa strateškim ciljem	2.UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA		
Prioritet	2.3. Smanjiti rizik od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama		
Naziv mjere	2.3.2. Potpora deminiranju preostalog područja kontaminiranog neeksploziranim ubojitim sredstvima		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>Da bi Bosna i Hercegovina blagovremeno ispunila svoje obaveze u pogledu čišćenja mina, neophodno je poduzeti mjeru i aktivnosti na produženju roka određenog za uništavanje protupješačkih mina, prema članku 5. Otavske konvencije i osigurati poštovanje i primjenu novousvojenih standarda za protuminske akcije i standardnih operativnih procedura BiH. Centar za uklanjanje mina Bosne i Hercegovine provodit će aktivnosti planiranja, određivanja prioriteta, izdavanja zadataka i provedbenoprotuminskih akcija. Cilj je ove mjeru da se do 2027. godine u Županiji Posavskoj, aktivnošću Centra za uklanjanje mina u BiH, dođe do faze završetka identifikacije i čišćenja svih poznatih površina kontaminiranih minama, u cilju smanjenja prijetnji preostale kontaminacije i vraćanja površina u upotrebu.</p> <p>Područja djelovanja odnose se na sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - proaktivne operacije izviđanja i čišćenja kontaminiranih površina - upozoravanje na mine u okviru obrazovnog sustava - organiziranje seminara i predavanja o važnosti PP zaštite i uputstvima nadležnih organa o tom pitanju, u suradnji s kućnim savjetima, mjesnim zajednicama i školama. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjeru	Indikatori	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti 2027.
	Ukupan broj nesreća izazvanih neeksploziranim ubojitim sredstvima(izvor: BH-MAC)	34 (2017.)	0
	% procjenjenog sumnjivog područja minskih polja (označenih) Županije Posavske	8% (2018.)	0%
Razvojni efekt i doprinos mjeru ostvarenju prioriteta	Razminiranje preostalog područja Županije Posavske utjecati će na stvaranje uvjeta u kojima će svi građani obavljati aktivnosti neophodne za život bez opasnosti za vlastitu sigurnost, uz integraciju žrtava mina i NUS-a u društvo. Mjera će ostvariti doprinos potpunom uklanjanju rizika od posljedica mina i NUS-a, te omogućiti sigurno korištenje površine za obavljanje svih aktivnosti neophodnih za život i poslovanje.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	<p>Iznos: 700.000 KM (100.000 KM godišnje) Izvor: 200.000 KM proračun ŽP 300.000 KM viša razina vlasti 200.000 KM vanjski izvori financiranja</p>		

Razdoblje implementacije mjere	Do 2025. godine
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Uprava civilne zaštite Županije Posavske
Nositelji mjere	Uprava civilne zaštite Županije Posavske i BH MAC
Ciljne grupe	Svi građani Županije Posavske koji žive na području i uz područja koja su kontaminirana zaostalim minskim eksplozivnim sredstvima.

STRATEŠKI CILJ 3.: USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE (JAVNE I KOMUNALNE)

Veza sa strateškim ciljem	3: USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE (JAVNE I KOMUNALNE)
Prioritet	3.1.: Usputstavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša
Naziv mjere	3.1.1. Uspostava funkcionalno-institucionalnih kapaciteta za integrirano upravljanje prostorom i okolišem
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Tijekom 2019. godine donesen je Zakon o izmjenama zakona o prostornom uređenju i građenju Županije Posavske, čime su stvoreni uvjeti za donošenje Prostornog plana koji će obuhvatiti razdoblje 2019.–2039., te su započete aktivnosti na prikupljanju potrebnih podataka. Cilj je ove mjeri osigurati 100% pokrivenost prostora Županije planskim dokumentom, te utvrditi temeljna načela prostornog uređenja Županije, ciljeve prostornog razvoja, strukturalnu podjelu zemljišta, uporabu i namjenu prostora, te time ostvariti preduvjete za izradu razvojnih i urbanističkih planova općina. Područja djelovanja obuhvataju sljedeće aktivnosti: <ul style="list-style-type: none"> - donošenje Prostornog plana Županije Posavske - izmjene i dopune postojeće zakonske legislative kojom se uređuje oblast prostornog uređenja i građenja (u smislu skraćivanja rokova kod ishodovanja dokumenata potrebnih za građenje, usklađivanje s drugim propisima, posebice sa Zakonom o energetskoj učinkovitosti, izrada i usvajanje Zakona o zaštiti okoliša i Plana zaštite okoliša Županije Posavske) - uspostavljanje sustava praćenja kvalitetetla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama i na razini Županije, uz jačanje inspekcijskog nadzora - definiranje osnovne konfiguracije i dugoročnog plana razvoja zemljišnog informacijskog sustava (ZIS), te stvaranje koordinacijskog čvorista za prikupljanje svih informacija o zemljištu - provedba inventarizacije invazivnih vrsta i izrada akcijskih planova suzbijanja negativnih utjecaja invazivnih vrsta na biološku raznolikost uz kartiranje biološke raznolikosti (u prvoj fazi inventarizaciju potrebno je usmjeriti na područja predložena za zaštitu) - praćenje i kontrola invazivnih vrsta te stanja bioraznolikosti

	<p>sprječavanjem devastacije prirodnih cjelina uslijed fragmentacije staništa (bespravna gradnja), degradacije i nestanka prirodnih staništa na području eksploatacije mineralnih sirovina, degradacije ekosustava uslijed neplanske sječe šuma, te aktivnosti sprečavanja ugroženosti flore i faune divljim odlagalištima otpada i drugim faktorima remećenja.</p>		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Stupanj pokrivenosti Županije Posavske prostornim planom	0	100 % (2023.)
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Razvojni efekt mjere odnosi se na stvaranje povoljnijih uvjeta za život, rad i zdravlje čovjeka, zaštitu i dugoročno upravljanje prirodnim dobrima, uz stvaranje pretpostavki za uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša. Nadalje, mjera će doprinijeti unaprjeđenju stanja okoliša i poboljšanju kvalitete življenja građana Županije Posavske.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 200.000 KM Izvor: 100.000 Proračun ŽP 50.000 općine ŽP 50.000 donatori		
Razdoblje implementacije mjere	2020.– 2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo prometa veza i zaštite okoliša ŽP		
Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP, Ministarstvo prometa veza i zaštite okoliša ŽP, Sektor prometa i veza, općinske uprave Odžak, Orašje i Domaljevac - Šamac		
Ciljne grupe	Građani, gospodarski subjekti, potencijalni investitori na području Županije Posavske		

Veza sa strateškim ciljem	3. USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE
Prioritet	3.1. Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša
Naziv mjere	3.1.2. Kreiranje održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	<p>S obzirom na to da na području Županije Posavske ne postoji infrastruktura za integrirano upravljanje otpadom, ova mjeru odnosi se na uspostavljanje integralnog sustava i infrastrukture za prikupljanje svih kategorija otpada, koji će funkcionirati na principima prevencije, reciklaže i principu zagađivač plaća. S druge strane, mjeru je usmjerena na smanjenje količina otpada za finalno odlaganje/zbrinjavanje uz učinkovitije korištenje resursa, u cilju stvaranja uvjeta za odvojeno prikupljanje otpada i iskorištavanje svih kategorija otpada za koje postoji tržiste.</p> <p>Ključna područja djelovanja odnose se na sljedeće aktivnosti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stvaranje uvjeta za povećanje obuhvata stanovnika organiziranim prikupljanjem otpada u svim općinama (nabavka vozila, preorganizacija rada, i slično) - stvaranje uvjeta za sanitarno odlaganje otpada za najmanje 5 godina u svim općinama - sanaciju lokalnih općinskih deponija na licu mjesta (izrada neophodne projektne i studijske dokumentacije neophodne za dobijanje dozvola nadležnih organa, Plan prilagođavanja, Idejni projekt, Studija o utjecaju na okoliš, Glavni projekti, Izvođenje radova na sanaciji deponije)²¹ - sanaciju divljih deponija premještanjem na drugo mjesto (uklanjanje otpada s lokacije, odvoz otpada do lokacije odlaganja, uređenja lokacije, tzv. „zatezanje terena“ – ravnjanje i nasipanje sloja humusa debljine 20 cm, deratizacija i dezinfekcija lokacije, postavljanje ploče o zabrani bacanja otpada na lokaciju) - uspostavljanje sustava odvojenog prikupljanja i reciklaže svih vrsta otpada koje je moguće iskoristiti (osiguravanje provedbe sustava kroz pravni, institucionalni i ekonomski okvir), uključujući kampanju podizanja svijesti za nužnost odvojenog sakupljanja otpada i reciklaže.
Strateški projekti	<p>Integrirano upravljanje otpadom ŽP</p> <p>Projekt će obuhvatiti sljedeće aktivnosti: kampanja podizanje javne svijesti za integrirano upravljanje otpadom, donošenje nedostajućih pravnih akata, studiju faznog uključivanja otpada s područja općina, nabavku i podjelu posuda za odvojeno prikupljanje otpada, poticaje za zbrinjavanje otpadnih vozila,</p> <p>Očekivani efekti</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Povećan broj domaćinstava s procesom adekvatnog zbrinjavanja otpada 2. Uveden djelomičan sustav odvojenog prikupljanja otpada i njegove reciklaže uz pomoć „zelenih otoka“ 3. Stvoreni svi uvjeti za sanitarno odlaganje otpada za najmanje 5 godina u svim općinama <p>Indikativni finansijski okvir</p>

²¹ Podrazumijeva izgradnju donjeg multibarijernog sloja radi izolacije otpada od okoline, izgradnju obodnog kanala oko tijela deponije, izgradnju ograda oko tijela deponije, izgradnja sustava za sakupljanje deponijskih plinova, izgradnja sustava za sakupljanje i prihvatanje procjednih deponijskih voda te izgradnju gornjeg multibarijernog sloja uključujući i rekultivacijski sloj.

	izgradnju reciklažnog dvorišta, izgradnju deponije inertnog otpada, izradu Studije izvodljivosti zbrinjavanja otpada životinjskog porijekla, određivanje lokacije i uspostavljanje sabirnih mesta za sakupljanje otpada životinjskog porijekla.	Iznos: 3.000.000 KM Izvori: 500.000 Proračun ŽP, 2.500.000 KM Ostali vanjski izvori	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Broj nelegalnih deponija otpada	20	0
	Postotak odvajanja otpada na mjestu nastanka	Manje od 5%	Min 40%,
	Ukupan postotak adekvatnog zbrinjavanja otpadnih vozila reciklažom	0	80%
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Provedbomjere, te zaživljavanje međuopćinskog projekta Regionalne deponije za odlaganje otpadapostiglo bi se smanjenještetnih utjecaja otpada na okoliš. Zaštita okoliša, promidžba i poticanje održivog korištenja resursa uspostavom integriranog sustava upravljanja otpadom osnovni je doprinos mjeru ostvarenju prioriteta.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima finansiranja	Iznos: 3.500.000 KM (sa strateškim projektom) Izvor: 500.000 KM proračun ŽP 3.000.000 KM ostali izvori financiranja / donatori		
Razdoblje implementacije mjeru	2021.-2027. godina		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeru	Ministarstvo prometa veze i zaštite okoliša ŽP		
Nosioci mjeru	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja, Sektor prostornog uređenja ŽP, općine, Federalno ministarstvo prostornog uređenja		
Ciljne grupe	Svi građani s područja Županije Posavske		

Veza sa strateškim ciljem	3. USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE (JAVNE I KOMUNALNE)
Prioritet	3.2. Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima I infrastrukturi (javnoj i komunalnoj)
Naziv mjeru	3.2.1. Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture modernizacijom i izgradnjom cesta, vodoopskrbnih sustava, odvodnjom i tretmanom otpadnih voda
Opis mjeru s okvirnim područjima djelovanja	Cilj je ove mjeru unaprjeđenje stanja i modernizacija javne infrastrukture, uključujući vodoopskrbne i kanalizacijske sustave, kako bi se poboljšali uvjeti za život na područu Županije. Kako bi se postigao postavljeni cilj ove mjeru bit će provedene sljedeće grupe aktivnosti:

	<ul style="list-style-type: none"> - izrada plana rekonstrukcije i/ili proširenja postojećih sustava u svim općinama na osnovi izrađenih Glavnih projekata vodoopskrbe (osigurati izradu prethodnih projektnih inženjerskih radova, te hidrogeološka istraživanja i probne bušotine u naseljenim područjima, a nakon toga pristupiti izradi Glavnih projekata) - izgradnja nove i modernizacija postojećih sustava vodoopskrbe u svim općinama u skladu s prethodnom procjenom od cca 30 km sekundarne I tercijalne mreže po općini - izgradnja primarne mreže kanalizacijskog sustava u svim trima općinama na temelju urađenih i dopunjenih Glavnih projekata primarnog kanalizacijskog sustava svih općina - izgradnja novih i modernizacija postojećih sustava odvodnje i tretmana otpadnih voda na području Županije - izgradnja i sanacija javnih cesta u svrhu osiguranja normalne prohodnosti i sigurnosti sudionika u prometu s pomoću kontinuiranog održavanja cestovne mreže i zaštite projektiranog stanja javnih cesta. 		
Strateški projekti	/	/	
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	% godišnjih gubitaka u vodovodnoj mreži	25	10
	Duljina odvodne mreže, km	41,5	60
	% asfaltirane prometne mreže u odnosu na ukupan teritorij cestovne mreže	75	85
	Teritorij cestovne mreže, km	357	370
Razvojni efekt i doprinos mjere ostvarenju prioriteta	Sve gore navedene aktivnosti umnogome će doprinijeti adekvatnijem upravljanju zaštitom okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom. Mjera će prije svega povećati kvalitetu života građana u smislu smanjenja oboljenja vezanih za vodoopskrbni sustav, smanjiti mogućnost onešišenja okruženja, te poboljšati javnu sigurnost u pogledu horizontalne i vertikalne signalizacije i modernizacije cesta za sve sudionike u prometu.		
Indikativna finansijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 3.700.000 KM Izvor: 700.000 proračun ŽP 3.000.000 KM vanjski izvori financiranja (grantovi, donacije)		
Razdoblje implementacije mjere	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjere	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP, Ministarstvo prometa veza i zaštite okoliša ŽP, Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP		
Nosioci mjere	Ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva ŽP, Sektor vodoprivrede, Ministarstvo prometa, veza i zaštite okoliša ŽP, Ministarstvo gospodarstva i prostornog uređenja ŽP, općine Županije Posavske, Komunalna poduzeća, Javno poduzeće Ceste FBiH		
Ciljne grupe	Svi građani Županije Posavske		

Veza sa strateškim ciljem	3: USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE
---------------------------	---

	(JAVNE I KOMUNALNE)		
Prioritet	3.2.: Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturni (javnoj i komunalnoj)		
Naziv mjere	3.2.2 Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti		
Opis mjere s okvirnim područjima djelovanja	Imajući u vidu rezultate preuzete iz Istraživanja o potrošnji energije u zgradama javnog sektora Županije Posavske, cilj se ove mjereodnosi na smanjenje potrošnje energije u zgradama javnog sektora, uz provedbu mera korištenja čistih i/ili obnovljivih izvora energije, te uspostavljanje energetskog menadžmenta. Područja djelovanja odnose se na sljedeće: <ul style="list-style-type: none"> - uspostavljanje, primjena i razvoj informacijskog sustava o energetskoj učinkovitosti u javnom sektoru - uspostavu energetskog menadžmenta na području Županije Posavske i sustava obuke energetskih menadžera i suradnika - provedbuenergetskog audita za 39 javnih objekata²² u Posavskoj županiji i provedbu mera korištenja čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti u skladu sa nalazima audita. - rekonstrukcija javne rasvjete uz zamjenu živinih svjetiljki s LED svjetiljkama. 		
Strateški projekti	/		
Indikatori za praćenje rezultata mjere	Indikatori	Polazne vrijednosti 2019.	Ciljne vrijednosti 2027.
	Prosječna potrošnja električne energije po jedinici površine u zgradama javnog sektora, m ² (na godišnjoj razini)	23,73 kWh(2018.)	20,73 kWh
	Broj živinih rasvjetnih tjela (javna rasvjeta)	4320	1500
Razvojni efekt i doprinos mjeru ostvarenju prioriteta	Pozitivni efekti ogledaju se u: smanjenju potrošnje energije (a samim time i troškova za potrošnju), poboljšanju izgleda zgrada javnog sektora, te ugodnjem boravku u njima. Provedbom navedenih aktivnosti promovira se učinkovito korištenje dostupne tehnologije za proizvodnju solarne energije, utječe se na smanjenje potrošnje energije i proizvodnju CO ₂ iz konvencionalnih izvora u javnom sektoru. Nadalje, stvaraju se uvjeti za podizanje javne svijesti o mogućnostima korištenja energetskog potencijala u obnovljivim izvorima energije.		
Indikativna financijska konstrukcija s izvorima financiranja	Iznos: 1,400,000 KM (200,000 KM godišnje) Izvor: 700,000 KM proračun ŽP i općine 700,000 KM vanjski izvori financirana (EU fondovi)		
Razdoblje implementacije mjeru	2021.-2027.		
Institucija odgovorna za koordinaciju implementacije mjeru	Ministarstvo gospodarstva rada i prostornog uređenja ŽP, Sektor prostornog uređenja		

²² Lista objekata prezentirana je u Istraživanju o potrošnji energije u zgradama javnog sektora Posavske Županije, stranice 6.-8.

Nositelji mjere	Ministarstvo gospodarstva, rada i prostornog uređenja ŽP, općine ŽP
Ciljne grupe	Javni sektor u ŽP

Prilog 2: Sažeti pregled strateškog dokumenta

Sažeti pregled strukture strateških ciljeva, prioriteta, mjera i strateških projekata s indikatorima i finansijskim vrijednostima dan je u sljedećoj tablici.

SAŽETI PREGLED STRATEŠKOG DOKUMENTA				
Redni bror i oznaka	NAZIV	Indikatori i finansijski izvori		
1. Strateš ki cilj	POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOS TI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora 2019	Ciljne vrijednosti indikatora 2027
		Porezni prihodi p. c.	109	130
		Vanjskotrgovinska bilanca (u 000 KM)	-128.520	-38.000
		Stopa zaposlenosti	35,7%	50%
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		29.449.000	13.505.000	15.944.000
1.1. Priorite t	Ojačati gospodarstvo uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj poslovnih subjekata na tisuću stanovnika	38,5	63,1
		% povećanja ukupnih prihoda gospodarskih subjekata u razdoblju Strategije (2021.-2027.)	-	20%
		Ukupna vrijednost izvoza prerađivačke industrije u 000 KM	115.727	167.715
		Iznos prosječne neto plaće u KM	580	794
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
1.1.1. Mjera	Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Ukupan broj novoosnovanih poduzeća(u razdoblju 2021.- 2027.)	-	40
		Ukupan broj novoregistriranih obrta(u razdoblju 2021.-2027.)	-	180

		Broj novih projekata ulaganja dijaspore(u razdoblju 2021.-2027.)	-	5
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		700.000	700.000	0
		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
1.1.2. Mjera	Izgradnja poduzetničke infrastrukture	Broj novih radnih mjeseta u zonama(u razdoblju 2021.-2027.)	-	300
		Broj novih poduzeća u zonama(u razdoblju2021.-2027.)	-	15
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		500.000	350.000	150.000
		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
Strateški projekt	Izgradnja infrastrukture u Poduzetničkim/ poslovnim zonama „Sjever”, „Svilaj 1”, „Svilaj 2” i „Svilaj 3”	Broj novih poduzeća u zonama „Svilaj“(u razdoblju 2021.-2027.)	-	15
		Broj novih radnih mjeseta u zonama „Svilaj“(u razdoblju 2021-2027)	-	300
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		3.000.000	350.000	2.650.000
		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
1.1.3. Mjera	Potpore jačanju konkurentnosti malih i srednjih poduzeća i obrtnika, za potporu izvozu, specijalizaciji i digitalizaciji	Ukupna vrijednost dodijeljenih novih poticaja za investicije i regresiranje kamata (u razdoblju 2021.-2027.)	-	6.300.000 KM
		Vrijednost ostvarenih investicija u nova sredstva u 000 KM	37.333 (2018.)	73.671
		Vrijednost izvoza radnih gotovih proizvoda (u 0000 KM)	16.280	35.980
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		6.800.000	6.300.000	500.000
		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
1.1.4. Mjera	Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mjeseta	Broj zaposlenih	6.549	7.000
		Broj brisanih s evidencije nezaposlenih zbog zaposlenja	934	1.000
		Broj dokvalificiranih i prekvalificiranih osoba u razdoblju Strategije (2021.-2027.)	-	50
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)

		3.350.000	350.000	3.000.000
1.2. Prioritet	Unaprjeđenje potpore razvoju poljoprivrede i ruralnih područja	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj poljoprivrednih gospodarstava	2.480	3.000
		Ukupan izvoz u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov u 000 KM	984	2.000
		Prosječna neto plaća u području KD - Poljoprivreda, šumarstvo i ribolov	367	500
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		14.609.000	5.225.000	9.384.000
1.2.1. Mjera	Poboljšanje poljoprivredne infrastrukture i kapaciteta	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj okrugljenih poljoprivrednih gospodarstava (u razdoblju 2021.-2027.)	-	10
		Broj novoizgrađenih objekata za skladištenje, sušenje i hlađenje (u razdoblju 2021.-2027.)	-	7
		Ukupna požnjevena površina u ha	11.748 ha	14.381 ha
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		1.054.000	400.000	654.000
Strateški projekt	Izgradnja sustava za navodnjavanje i odvodnju	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Površina na kojoj je osigurano navodnjavanje projektom	0	1.500 ha
		Smanjena šteta od utjecaja klimatskih promjena (u %)	0	20%
		Povećanje prinosa od biljnih kultura (u %)	0	30%
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		3.000.000	600.000	2.400.000
Strateški projekt	Uređenje hidromelioracijske mreže i čišćenje kanalske mreže	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Povećanje protočne moći u sustavu otvorene odvodnje (u %)	-	40%
		Smanjen negativan utjecaj prekomernog vlaženja na razvoj uzgajanih kultura (u %)	-	30%
		Uređena kanalska mreža (u km)	.	50
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori

			(KM)	
		2.000.000	800.000	1.200.000
		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
1.2.2. Mjera	Potpora modernizaciji i povećanju konkurentosti poljoprivredne proizvodnje, uz poticajne politike i programe	Ostvarene investicije u poljoprivredi u nova stalna sredstva u 000 KM	623	810
		Prosječan broj korisnika županijskih poticaja godišnje (2021.-2027.)	-	800
		Prosječno godišnje kretanje opsega biljne poljoprivredne proizvodnje u razdoblju implementacije Strategije (2021.-2027.)	-	10% prosječno godišnje
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		4.000.000	4.000.000	
1.2.3. Mjera	Unaprjeđenje usluga i sustava za potporu poljoprivrednicima	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj pruženih usluga savjetodavne službe (2021.-2027.)	-	500
		Broj novoformiranih agrocentara (u razdoblju 2021.-2027.)	-	2
		Broj novoformiranih udruga i zadruga (2021.-2027.)	-	3
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		55.000	25.000	30.000
1.3. Prioritet	Poboljšanje turističke ponude za održivi turizam	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj ležaja /iskorištenost smještajnih kapaciteta	285 14,9%	330 31,8%
		Ukupan broj poslovnih subjekata u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	191	211
		Prosječna neto plaća u hotelijerstvu i ugostiteljstvu	437	600
		Broj dolazaka turista	10.975	20.000
		Broj noćenja turista	15.310	30.000
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		2.000.000	430.000	1.570.000
1.3.1. Mjera	Uređenje lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa (riječnog, lovnog i	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj izrađenih planova održivog upravljanja turističke ponude (u razdoblju 2021.-2027.)	-	1

		ribolovnog turizma)	Broj rekonstruiranih ili uređenih turističkih lokaliteta i / ili objekata (u razdoblju 2021.-2027.)	-	3
			Broj novih polaznika obučenih za osiguranje kvalitete, standardizaciju kulturne i prirodne baštine i upravljanje destinacijama (u razdoblju 2021.-2027.)	-	15
			Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
			1.200.000	240.000	960.000
Strateški projekt	Izgradnja 2 jezera Ciglane		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
			Izgrađena atraktivna turistička lokacija	0	1
			Povećanje broja dolazaka i noćenja turista (u %)	0	20%
			Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
			700.000	140.000	560.000
1.3.2. Mjera	Promidžba turističke ponude i potpora turističkim manifestacijama		Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
			Broj promidžbenih aktivnosti (u razdoblju 2021.-2027.)	-	10
			Broj realiziranih turističkih manifestacija u prosjeku godišnje (u razdoblju 2021.-2027.)	-	15
			Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
			994.000	400.000	594.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	Indikatori i finansijski izvori		
2. Strateški cilj	UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora 2019	Ciljne vrijednosti indikatora 2027
		Grupa razvijenosti Županije na razini FBiH	III	II
		Smanjenje vanjskog migracijskog salda %	-25	0
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)

		12.324.000	7.174.000	5.150.000
2.1. Prioritet	Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj učenika u jednom odjeljenju	15,2	18
		Broj djece koja nisu primljena zbog popunjениh kapaciteta u predškolskom obrazovanju	62	0
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		1.724.000	824.000	900.000
2.1.1. Mjera	Infrastrukturno unaprijeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti indikatora	Ciljne vrijednosti
		Ukupne obnovljene površine osnovnih škola (m ²)	0	3000
		Ukupne obnovljene površine srednjih škola (m ²)	0	4000
		Broj uključene djece s teškoćama u razvoju u formalno obrazovanje (za sve razine)	25	50
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		1.500.000	700.000	800.000
2.1.2. Mjera	Potpora usklađivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića kroz optimizaciju, rekonstrukciju i proširenje kapaciteta postojećih obrazovnih objekata	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		% škola s adekvatnim uvjetima u skladu s relevantnim standardima	60	100
		Broj vanjskih sportskih igrališta za tjelesnu i zdravstvenu kulturu i udruge (djeca i odraslih) na godišnjoj razini	150	500
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		224.000	124.000	100.000
2.2. Prioritet	Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene skrbi	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj učenika u jednom odjeljenju	15,2	18
		Broj djece koja nisu primljena zbog popunjениh kapaciteta u predškolskom obrazovanju	62	0
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		8.600.000	5.550.000	3.050.000
2.2.1.	Potpore jačanju	Indikatori mjere	Polazne	Ciljne

Mjera	socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjera pronatalitetnih javnih politika	vrijednosti	vrijednosti
	Stopa prirodnog priraštaja	-8,7	-5
	Broj korisnika po 1 stručnom zaposleniku u centrima za socijalni rad	710 (2018.)	550
	Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
	700.000	350.000	350.000
2.2.2. Mjera	Jačanje ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine, te Županijske bolnice	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti
		Broj stanovnika po 1 liječniku	827
		m2 novoizgrađenog prostora objekata zdravstvene zaštite	0
		Godišnji rast broja izdanih uputnica za liječenje osiguranika izvan Županije Posavske	22,3%, (2018./2019.)
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)
		7.400.000	Ostali izvori (KM) 5.000.000
2.2.3. Mjera	Potpora stambenom zbrinjavanju mladih i socijalno osjetljivih kategorija stanovništva	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti
		Broj osoba smještenih u novi Dom za stara i nemoćna lica na području Županije	0
		Broj mladih s riješenim stambenim pitanjem uz potporu Županije	0 (2020)
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)
		500.000	Ostali izvori (KM) 200.000
2.3. Prioritet	Smanjenje rizika od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti
		% pokrivenosti teritorija sustavom ranog obavještavanja i uzbunjivanja	0 (2020.)
		Koeficijent procjenjenje opasnosti od minskih polja(izračun prema metodologiji procjene analize rizika od prirodnih i drugih nesreća)	12 (2017.)
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)
		2.000.000	Ostali izvori (KM) 800.000
2.3.1. Mjera	Prevencija i rano upozoravanje od	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti
			Ciljne vrijednosti

	rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne zaštite/vatrogasnih službi i uprave policije	Broj pripadnika zaštite i spašavanja uvezanih u sustav ranog upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama	0	30
		Broj obučenih i certificiranih pripadnika civilne zaštite za pružanje usluga spašavanja	0	30
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		1.300.000	600.000	700.000
2.3.2. Mjera	Potpora deminiranju preostalog područja kontaminiranog neeksploodiranim ubojitim sredstvima	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		% procjenjenog sumnjivog područja minskih polja (označenih) ŽP	34 (2017.)	0
		% procjenjenog sumnjivog područja minskih polja (označenih) ŽP	8% (2018.)	0%
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		700.000	200.000	500.000

Redni broj i oznaka	NAZIV	Indikatori i finansijski izvori		
3. Strateški cilj	USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURU	Indikatori strateškog cilja	Polazne vrijednosti indikatora 2019	Ciljne vrijednosti indikatora 2027
		% komunalnog otpada koji se odlaže na sanitarnu deponiju	0	70
		% stanovništva priključen na centralni sustav vodoopskrbe	41,67	60
		% stanovništva priključen na kanalizacijski sustav	23,34	40
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		8.800.000	2.000.000	6.800.000
3.1. Prioritet	Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Pokrivenost uslugama odvoza otpada u svim općinama ŽP	55% (prema informacijama JKP)	100%
		Ukupno suspendirane tvari na nelegalnim deponijama otpada (kg/godina)	7373 kg/godina, (prema	1000 kg/godina

			podacima Studije procjene tereta zagаđenja vodnih resursa sliva Rijeke Save)	
		% teritorija ŽP pokrivenog prostorno-planskom dokumentacijom u skladu s principima održivog razvoja	0	100
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		3.700.000	600.000	3.100.000
3.1.1. Mjera	Uspostava funkcionalno - institucionalnih kapaciteta za integralno upravljanje prostorom i okolišem	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Stupanj pokrivenosti ŽP prostornim planom	0	100% (2023)
		Broj mjernih stanica za praćenje kvalitete tla, šuma, izvorišta i voda, biljnih i životinjskih vrsta u lokalnim zajednicama	0	2
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		200.000	100.000	100.000
3.1.2. Mjera	Kreiranje održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Broj nelegalnih deponija otpada	20	0
		% odvajanja otpada na mjestu nastanka	Manje od 5%	Minimalno 40%
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		500.000	0	500.000
Strateški projekt	Integrirano upravljanje otpadom Županije Posavske	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Povećanje broja domaćinstava s procesom adekvatnog zbrinjavanja otpada	Manje od 5%	40%
		Uveden djelomičan sustav odvojenog prikupljanja otpada i njegove reciklaže uz pomoć „zelenih otoka“	0	Da
		Razdoblje za koje su stvorenvi uvjeti za sanitarno odlaganje otpada	0	5 godina
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		3.000.000	500.000	2.500.000

3.2. Prioritet	Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom	Indikatori prioriteta	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		% stanovništva s pristupom vodovodnoj mreži	41,67	60
		% stanovništva s pristupom odvodnoj mreži	23,34	40
		Godišnja izdvajanja za električnu energiju, grijanje i vodu u zgradama javnog sektora u KM	691.294,13 (2018.)	400.000
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		5.100.000	1.400.000	3.700.000
3.2.1. Mjera	Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture kroz modernizaciju i izgradnju vodoopskrbnih sustava, odvodnju i tretman otpadnih voda	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		% godišnjih gubitaka u vodovodnoj mreži	25	10
		Duljina odvodne mreže, km	41,5	60
		Teritorija cestovne mreže, km	357	370
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		3.700.000	700.000	3.000.000
3.2.2. Mjera	Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti	Indikatori mjere	Polazne vrijednosti	Ciljne vrijednosti
		Prosječna potrošnja električne energije po jedinici površine u zgradama javnog sektora, m ² (na godišnjem razini)	23,73 kWh (2018.)	20,73 kWh
		Broj živinih rasvjetnih tjela (javna rasvjeta)	4320	1500
		Ukupno (KM)	Proračun (KM)	Ostali izvori (KM)
		1.400.000	700.000	700.000

Prilog 3: Veza s drugim planskim dokumentima

Strateški ciljevi usklađeni su s Okvirom za Ciljeve održivog razvoja u BiH, zasnovanom na Agendi za održivi razvoj do 2030. godine, kako slijedi:

OKVIR ZA CILJEVE ODRŽIVOOG RAZVOJA U BIH	
Pravac, akcelerator i pokretači	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja

<p>Pravac: Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom</p> <p>Akcelerator 1: „Učinkovit, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ odgovorna uprava orijentirana na građane i poslovni sektor ○ funkcionalan sustav kreiranja politika i upravljanje održivim razvojem ○ učinkovito upravljanje javnim financijama. 	<p>STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE UZ POVEĆANJE POTPORE PODIZANJU KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA Prioritet 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja Mjera 1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu</p>
<p>Pravac – Pametni rast</p> <p>Akcelerator 1.: „Povoljno okruženje za preduzetništvo i inovacije s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ povećanje investicija u infrastrukturu istraživanja, razvoja i inovacija u javnom i privatnom sektoru ○ mobiliziranje potencijala dijaspore ○ olakšavanje poslovanja i potpora brzo rastućim firmama ○ globalni lanci vrijednosti. <p>Akceleratom 5.: „Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem“ i pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ održivi turizam. 	<p>STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE UZ POVEĆANJE POTPORE PODIZANJU KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA Prioritet 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja Mjera 1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu Mjera 1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti proizvodnih malih i srednjih poduzeća i obrtnika za poticanje izvoza, specijalizacije i digitalizacije</p> <p>Prioritet 1.2. Unaprijediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja Mjera 1.2.3 Unaprjeđenje usluga i sustava za potporu poljoprivrednicima</p> <p>Prioritet 1.3. Poboljšanje turističke infrastrukture i ponude za održivi turizam Mjera 1.3.1. Uređenje lokacija i objekata kulturno-povijesnog i prirodnog naslijeđa Mjera 1.3.2. Promidžba turističke ponude i potpora turističkim manifestacijama</p>
<p>Pravac – Društvo jednakih mogućnosti</p> <p>Akcelerator 2. „Aktivacija izapošljavanjeranjivih kategorija“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ povećanje stope aktivnosti i uključivanje ranjivih kategorija na tržište rada ○ povećanje zapošljavanja nezaposlenih osoba razvojem socijalnog poduzetništva. 	<p>STRATEŠKI CILJ 1.: POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE UZ POVEĆANJE POTPORE PODIZANJU KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA Prioritet 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta</p>
<p>Pravac - Dobra uprava i upravljanje javnim sektorom</p> <p>Akcelator 1.: „Učinkovit, otvoren, inkluzivan i odgovoran javni sektor“ s pripadajućim pokretačima:</p>	<p>3. Strateški cilj USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE (JAVNE I</p>

<ul style="list-style-type: none"> o odgovorna uprava orijentirana na građane i poslovni sektor o funkcionalan sustav kreiranja politika i upravljanje održivim razvojem; te <p>Akcelerator 2.: „Vladavina prava, sigurnost i osnovna prava“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> o zaštita ljudskih prava. 	<p>KOMUNALNE)</p> <p>Strateški cilj 2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU TE POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA</p>
<p>Pravac – Pametni rast</p> <p>Akcelerator 3. „Unaprjeđenje pristupa i kvalitete obrazovanja i obuke“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> o razvoj kapaciteta nastavnika, modernizacija škola i nastavnih metoda o univerzalno i kvalitetno predškolsko obrazovanje o strateško investiranje u istraživačko-razvojne aktivnosti o kurikularna reforma na svim razinama obrazovanja o učinkovit sustav cjeloživotnog učenja. 	<p>Strateški cilj 2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU TE POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA</p> <p>PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje</p> <p>Mjera 2.1.1. Infrastrukturno unaprijeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju</p> <p>Mjera 2.1.2. Potpora usklađivanju i racionalizaciji broja škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata</p>
<p>Pravac – Društvo jednakih mogućnosti</p> <p>Akcelerator 1. „Unaprjeđenje politika socijalne zaštite“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> o učinkovito usmjeravanje javnih rashoda za socijalnu zaštitu o jačanje infrastrukture i kompetencija pružatelja usluga uvođenjem novih modela pružanja usluga o unaprijediti sustav identifikacije i praćenje ranjivih obitelj i obitelj u riziku. <p>Akcelerator 3. „Učinkovita zdravstvena zaštita za sve“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> o unaprjeđenje pristupa i kvaliteta usluga zdravstvene zaštite o preventivne zdravstvene mjere o strateški pristup zadržavanju postojećeg osoblja i razvoju ljudskih resursa u području zdravstva. 	<p>Strateški cilj 2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, TE POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA</p> <p>PRIORITET 2.2. Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite</p> <p>Mjera 2.2.1. Potpora jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjera pronatalitetnih javnih politika</p> <p>Mjera 2.2.2. Jačanje ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine te Županijske bolnice</p> <p>Mjera 2.2.3. Potpora stambenom zbrinjavanju mladih i socijalno osjetljivih kategorija stanovništva</p>
<p>Akcelerator 5. „Poboljšanje inkluzivnosti obrazovnih sustava“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> o jednak pristup obrazovanju o uspostava sustava rane detekcije i intervencije za djecu u riziku i s razvojnim poteškoćama 	

<ul style="list-style-type: none"> ○ povećanje jece s predškolskim obrazovanjem (uzrast od 3-6 godina) ○ mjere smanjivanja ranog napuštanja školovanja ○ smanjenje broja osoba bez znanja i vještina i njihova integracija na tržište rada. <p>Pravac - Pametni rast</p> <p>Akcelerator 2.: „Povećanje investicija u infrastrukturu“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ jednak pristup modernoj transportnoj infrastrukturi ○ veći udio javnih investicija u infrastrukturu ○ jačati infrastrukturu u području digitalnih tehnologija. <p>Akcelerator 3.: „Zeleni rast i čista energija“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ smanjenje energetskog siromaštva ○ razvoj „zelenih“ vještina i poslova ○ decentralizacija elektro-energetskog sustava ○ dekarbonizacija energetskog sektora. <p>Akceleratorm 4.: „Pametno upravljanje prirodnim resursima i okolišem“ s pripadajućim pokretačima:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ deminiranje kontaminiranih područja ○ upravljanje rizicima od katastrofa (u pogledu infrastrukturne izgradnje) ○ zaštita i obnova prirodnog kapitala ○ razviti sustav cirkularne ekonomije ○ jačanje kontrole i praćenja kvaliteta ekosustava ○ održivi turizam. 	<p>3. Strateški cilj USPOSTAVITI PROSTORNO-PLANSKI I OKOLIŠNO PRIHVATLJIV SUSTAV UPRAVLJANJA OKOLIŠEM, UZ IZBALANSIRANI TERITORIJALNI RAZVOJ INFRASTRUKTURE</p> <p>PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša</p> <p>Mjera 3.1.1. Uspostava funkcionalno - institucionalnih kapaciteta za integralno upravljanje prostorom i okolišem</p> <p>Mjera 3.1.2. Kreiranje održivog sustava upravljanja otpadom uz potporu optimizaciji i racionalizaciji pokrivenosti komunalnih usluga</p> <p>PRIORITET 3.2.: Potpora primjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom</p> <p>Mjera 3.2.1. Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture modernizacijom i izgradnjom vodoopskrbnih sustava, odvodnje i tretmana otpadnih voda</p> <p>Mjera 3.2.2. Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti</p>
---	--

Strateški ciljevi i njihovi prioriteti s mjerama su usklađeni s ključnim važećim strateškim dokumentima kako slijedi:

RAZINA BOSNE I HERCEGOVINE	
Strateški dokument više razine	Vezani strateški cilj, prioritet i/ili mjera iz strategije razvoja
Zajedničke socioekonomske reforme za razdoblje 2019.-2022 .godine (Reformska agenda 2.)	
I. Održiv i ubrzani ekonomski rast, povećana konkurentnost gospodarstva i unaprjeđenje poslovnog okruženja gospodarstva	SC1. POBOLJŠATI POSLOVNO OKRUŽENJE I KONKURENTNOSTI GOSPODARSTVA ZA ODRŽIVI RAST, PRIORITET 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja (Mjera 1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu; Mjera 1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture; Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurenčnosti proizvodnih malih i srednjih poduzeća i obrtnika za poticanje izvoza, specijalizacije i digitalizacije; Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta)
III. Sveobuhvatna reforma i poboljšanje kvalitete zdravstvenog sustava	SC2. UNAPRIJEDITI JAVNE USLUGE U ZDRAVSTVU I OBRAZOVANJU, I POVEĆATI OPSEG DRUŠTVENE INFRASTRUKTURE NA PRINCIPIMA DOBROG UPRAVLJANJA, PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanja, PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite, Mjera 2.2.2. Jačanje ljudskih i materijalno-tehničkih kapaciteta domova zdravlja, područnih ambulanti obiteljske medicine te Županijske bolnice
IV. Politike koje pružaju prilike mladima, ženama i ostalim ranjivim kategorijama	SC1. PRIORITET 1.1., Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mesta SC2. PRIORITET 2.2. Mjera 2.2.1. Potpora jačanju socijalno-društvenih programa, socijalnog rada i općinskih mjera pronatalitetnih javnih politika i mjera 2.2.3. Potpora stambenom zbrinjavanju mladih i socijalno osjetljivih kategorija stanovništva
Prioriteti za razvoj visokog obrazovanja u BiH za razdoblje 2016.-2026.	
Strateški program 1.: Dobro upravljanje i menadžment	SC 2. PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanja s Mjerama 2.1.1. Infrastruktorno unaprijeđenje obrazovnog okruženja za rad s djecom i povećanje socijalne uključenosti djece s teškoćama u razvoju i Mjera 2.1.2. Potpora usklađivanju i racionalizaciji broja
Strateški program 3. Povezanost tržišta rada i visokog obrazovanja	

	škola i vrtića optimizacijom, rekonstrukcijom i proširenjem kapaciteta postojećih obrazovnih objekata
Strategija protuminskog djelovanja BiH 2018.-2025.	
Strateški cilj 3.: Izviđanje i čišćenje	SC2. PRIORITET 2.3. Smanjiti rizik od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama - Mjera 2.3.1. Prevencija i rano upozoravanje od rizika uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama uz jačanje civilne zaštite/vatrogasnih službi i uprave policije Mjera 2.3.2. Potporademiniranju preostalog područja kontaminiranog neeksploziranim ubojitim sredstvima
Strateški plan ruralnog razvoja BiH (2018.-2021.) - okvirni dokument	
STRATEŠKI CILJ: Poboljšanje kvalitete života u ruralnim područjima ostvarivanje novih izvora prihoda i unaprjeđenje fizičke infrastrukture, društvene uključenosti i dostupnosti javnih usluga	SC 1. Prioritet 1.2. Unaprijediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja SC 2. PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanja, PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite, PRIORITET 2.3. Smanjiti rizik od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama SC 3. PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša i PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom
Okvirna strategija prometa BiH (2015.-2030.)	
STRATEŠKI CILJ: Zadovoljiti potrebe u smislu održavanja, poboljšanja i razvoja prometne infrastrukture	SC 3. PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom, Mjera 3.2.1. Izbalansirani teritorijalni razvoj javne i komunalne infrastrukture modernizacijom i izgradnjom cesta, vodoopskrbnih sustava, odvodnjom i tretmanom otpadnih voda
Okvirna energetska strategija BiH do 2035.	
STRATEŠKE SMJERNICE DOKUMENTA, STR.178.-179.	SC3. PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom, Mjera 3.2.2. Potpora korištenju čistih i/ili obnovljivih izvora energije i povećanje energetske učinkovitosti
Strategija prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisijskog razvoja BiH za razdoblje 2020.-2030. (nacrt)	
STRATEŠKI CILJ:	SC3. PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i

Zaustavljanje trenda povećanja emisija stakleničkih plinova, znatno smanjenje emisije do 2030. godine uz istovremeni rast ekonomije mjerama i programima koji će rezultirati smanjenjem emisije stakleničkih plinova za 50% do 2050. godine u odnosu na 2014. godinu.	zaštitom okoliša i PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturni
Strateške smjernice za harmonizaciju potpore razvoju malih i srednjih preduzeća i poduzetništva u BiH za razdoblje 2021.-2027. (radna verzija)	
STRATEŠKI CILJEVI: Obnavljanje i rast poduzetničke djelatnosti u svim dijelovima BiH, s naglaskom na poduzetništvo mladih i poduzetništvo žena Obnavljanje i jačanje pozicije MSP-a u globalnim lancima vrijednosti Povećanje udjela znanjem intenzivnih proizvoda/usluga i sektora Poboljšanje koordinacije i harmonizacija potpore za razvoj MSP-a	SC1. PRIORITET 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja (Mjera 1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu; Mjera 1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture; Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti proizvodnih malih i srednjih poduzeća i obrtnika za poticanje izvoza, specijalizacije i digitalizacije; Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mjeseta)
RAZINA FEDERACIJE BIH	
Strategija razvoja FBiH 2021.-2027. – radna verzija	
Strateški cilj 1. Ubrzan ekonomski razvoj Prioritet 1.1. Povećavati digitaliziranost ekonomije, Prioritet 1.2. Podržavati transfer i razvoj tehnologija, Prioritet 1.3. Podržavati razvoj poslovnog privatnog sektora, Prioritet 1.4. Podržavati izvoz i stvaranje proizvoda više dodane vrijednosti	SC 1. PRIORITET 1.1. Jačanje gospodarstva uz digitalizaciju i specijalizaciju za stvaranje dodane vrijednosti i zapošljavanja (Mjera 1.1.1. Poboljšanje poslovnog okruženja i privlačenje domaćih i stranih investicija uključujući dijasporu; Mjera 1.1.2 Izgradnja poduzetničke infrastrukture; Mjera 1.1.3 Potpora jačanju konkurentnosti proizvodnih malih i srednjih poduzeća i obrtnika za poticanje izvoza, specijalizacije i digitalizacije; Mjera 1.1.4 Unaprjeđenje programa zapošljavanja i održivosti radnih mjeseta)
Strateški cilj 2. Prosperitetan i uključiv društveni razvoj	SC2. PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanja i PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite
Strateški cilj 3. Resursno učinkovit i održiv razvoj	SC 1. PRIORITET 1.2. Unaprijediti potporu razvoju poljoprivrede i ruralnih područja; PRIORITET 1.3. Poboljšanje turističke infrastrukture i ponude za održivi turizam SC3. PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša i PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturni
Strateški cilj 4. Transparentan, učinkoviti odgovoran javni sektor	SC3 PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u

	upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom, PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje
Strategija za unaprjeđenje prava i položaja osoba s invaliditetom u Federaciji Bosne i Hercegovine (2016.-2021.)	
Specifični cilj 2. Unaprijediti pristupačnost okruženja za osobe s invaliditetom uklanjanjem arhitektonskih i informacijsko-komunikacijskih prepreka, kao ključni aspekt za njihovo potpuno uključivanje u društvenu zajednicu Specifični cilj 3. Uključiti osobe s invaliditetom u sve oblasti života ravnopravno s drugima, posebice u području obrazovanja, kulturnog, sportskog, javnog i političkog djelovanja Specifični cilj 4. Unaprijediti programe prevencije invaliditeta i programe rane detekcije i intervencije u ranom rastu i razvoju	SC3 PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom i SC2. PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanja, PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite, PRIORITET 2.3. Smanjiti rizik od katastrofa uzrokovanih prirodnim i drugim nesrećama
Strategija borbe protiv dijabetesa u FBiH 2014. – 2024.	
Strateški cilj 2. Unaprijediti rano otkrivanje dijabetesa Strateški cilj 3. Osigurati jednako dostupan, učinkovit, siguran i kvalitetan tretman osobama s dijabetesom na teritoriju Federacije BiH	SC2. PRIORITET 2.2.: Poboljšanje demografske obnove i socijalno-zdravstvene zaštite
Strategija upravljanja vodama FBiH 2010. – 2022.	
Strateški cilj 3. Poboljšanje učinkovitosti, unaprjeđenje transparentnosti i povećanje odgovornosti u upravljanju vodama Strateški cilj 4. Osiguranje finansijske održivosti u upravljanju vodama i reforma sustava cijena vodnih usluga uz postupno uvođenje ekonomski cijene vode Strateški cilj 6. Povećanje obuhvaća i poboljšanje javnog vodoopskrbljivanja Strateški cilj 8. Postizanje i održavanje dobrog stanja površinskih i podzemnih voda radi zaštite akvatične flore i faune i potreba korisnika voda	SC3. PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša i PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom
Transportna Strategija Fedeacije Bosne i Hercegovine 2016.-2030.	
Strateški cilj: Osigurati minimalni negativni utjecaj na životnu sredinu Strateški cilj: Zadovoljavanje potreba s aspekta održavanja i unaprjeđenja i razvoja prometne infrastrukture	SC3. PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša i PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursima i infrastrukturom
Strateški pravci razvoja visokog obrazovanja u FBiH 2012.-2022.	
Strateški cilj: Internacionalizacija visokog obrazovanja u Federaciji BiH	PRIORITET 2.1.: Poboljšanje uvjeta i infrastrukture za odgoj i obrazovanje

Plan upravljanja vodama za vodno područje rijeke Save u Federaciji BH (2016.–2021.)	
Okolišni ciljevi za podzemne vode	SC3. PRIORITET 3.1.: Uspostavljanje i jačanje integralnog sustava upravljanja prostorom i zaštitom okoliša i PRIORITET 3.2.: Potporaprimjeni principa zaštite okoliša i standardima održivog razvoja u upravljanju prirodnim resursimai infrastrukturni

Prilog 4: Lista skraćenica

BAT	Best Available Technologies
BDP	Bruto domaći proizvod
BDV	Bruto dodana vrijednost
BEI	Bazni inventar emisije (BaselineEmissionInventory)
BiH	Bosna i Hercegovina
D.O.O.	Društvo s ograničenom odgovornošću
EU	Europska unija
FAO	Organizacija za hranu i poljoprivredu Ujedinjenih nacija
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
GV	Granična vrijednost
ha	Hektar
ILDP	Projekt integriranog lokalnog razvoja
JP	Javno preduzeće
JU	Javna ustanova
KD	Klasifikacija djelatnosti
KM	Konvertibilna marka (BAM)
km	Kilometar
m	Metar
MES i NUS	Minsko-eksplozivna i neekplodirana ubojna sredstva
MMSP	Mikro, mala i srednja preduzeća
MSP	Mala i srednja preduzeća
pc	Per capita ili po glavi (stanovnika)
SLGL S	Službeni glasnik
t	Tona
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
ZB	Zapadni Balkan
ZzZ	Zavod za zapošljavanje
ZŽS	Zaštita životne sredine/okoliša
ŽP	Županija Posavska

Prilog 5: Situacijska analiza Županije Posavske

Situacijska analiza Županije Posavske

FINALNA Situacijska
analiza Županije Posavske